

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

**KÜRESELLEŞMENİN ÖZEL EĞİTİMLİ
ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
CEP TELEFONLARI ÖRNEĞİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

GÖKÇENAZ BAYIN

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ERDEM GÜVEN

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜRESELLEŞMENİN ÖZEL EĞİTİMLİ
ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
CEP TELEFONLARI ÖRNEĞİ

Gökçenaz BAYIN

Danışman

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Erdem Güven

Doç. Dr. Ersoy Soydan

Doç. Dr. Dinçer Atlı

KASTAMONU-2021

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza

Gökçenaz BAYIN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KÜRESELLEŞMENİN ÖZEL EĞİTİMLİ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: CEP TELEFONLARI ÖRNEĞİ

Gökçenaz BAYIN

Kastamonu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Gazetecilik Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Erdem GÜVEN

Küreselleşme, dünyayı bir bütün olarak algılayıp, aynı anda herkesin benzer iletişim kanallarını kullanarak haberleştiğinin düşünüldüğü bir kavramdır. Dünya üzerinde iletişimin ve etkileşimin artmasıyla birlikte teknolojiye değişmiş ve gelişmiştir. Küreselleşmenin yayılmasıyla birlikte artan tüketim olgusu, kendini temel ihtiyaçların giderilmesinde göstermesinin yanı sıra teknolojik aletlerinde temel ihtiyaçlar gibi tüketilmesinde göstermektedir. Buna bağlı olarak, insanların birbirleriyle iletişim kurma yolları da çeşitlenmiştir. Teknolojik aletlerin içinde en yaygın kullanılanları cep telefonlarıdır. Alım gücünün bu durumu etkilemesinin yanı sıra cep telefonlarının taşınma pratikliği de çok kullanılmasında etkili olmaktadır.

Cep telefonlarının modellerinin çok çeşitli olması, akıllı cihazların ortaya çıkması ve neredeyse herkesin cep telefonlarına çok kolay ulaşabilmesi sebebiyle günümüzde cep telefonu kullanım yaşı da oldukça düşüktür.

Toplumun temel yapı taşı olan ailelerde, 21. yüzyılın genel sorunu olan aile içi iletişimsizliklerin artması, ailelerde bireyselliğe dönülmesi ve bu nedenle insanların birbirleriyle yeterli iletişimi kuramaması bireyleri, teknolojik aletlere yönelmeyi ve yalnızlığı onlarla paylaşmayı daha cazip hala getirmiştir.

Özellikle küçük yaştaki çocuklar, aile içinde gördükleri şeyleri taklit etmeye başladıkları dönemlerde ebeveynlerinde gördükleri akıllı cep telefonlarını görüp kullanmayı istemsizce öğrenmektedir.

Çocukların oynadıkları oyunların gerçek hayattan sanal hayata taşınmasıyla da telefonları kullanmaları çoğu ebeveyn tarafından normal karşılanmaktadır. Telefonlarda görmüş oldukları farklı içeriklerin çocukların iç dünyasını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemesi, insanlarla iletişimlerini değiştirmesi, bireysel gelişimlerini engellemesi, zekâ geriliği yaratması gibi olumsuz faktörler ise çoğu zaman göz ardı edilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, ailelerin çocuklarıyla ilgilenme düzeyinin belirlenmesi, çocukların bakmış oldukları içeriklerin aileleri tarafından denetlenip denetlenmediğinin öğrenilmesi, çocukların teknolojik alet kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi ve teknolojik alet kullanma pratiklerinin tespit edilmesidir. Bu amaçla;

1. Çocukların cep telefonu kullanımından etkilenme düzeylerini belirlemek,

2. Çocukların zararlı içerikleri gördükten sonraki psiko-sosyal sorunlarını tespit etmek,
3. Çocukların bireysel sorunlarının teknoloji ile alakalı olup olmadığını belirlemektir.

Bu amaçla ilk olarak literatür taraması yapılmış ve çalışmayla ilgili noktalar not alınmıştır. Araştırılan konuyla ilgili on beş soruluk derinlemesine mülakat çalışması düzenlenmiş olup on beş kişiye bu derinlemesine mülakat çalışması uygulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, tüketim kültürü, teknoloji, okul öncesi dönem, özel eğitilmiş çocuklar.

2021, 97 sayfa

ABSTRACT

MSc. Thesis

IMPACT OF GLOBALIZATION ON CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATION: EXAMPLE OF MOBILE PHONES

Gökçenaz BAYIN

Kastamonu University

Institute for Social Science

Department of Journalism

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Erdem GÜVEN

Globalization is a concept in which everyone can perceive the world as a whole and communicate simultaneously using similar communication channels. With the increase of communication and interaction on earth, technology has changed and evolved. With the spread of globalization, the phenomenon of increased consumption shows itself in the elimination of basic needs as well as in the consumption of technological tolls such as basic needs. Accordingly, how people communicate with each other has also varied. Mobile phones are the most common technological devices. Besides the fact that the purchasing power affects this situation, carrying mobile phones is also very effective in its use.

Mobile phones have a wide variety of models, the emergence of smart devices and almost everyone has very easy access to mobile phones because today's age is deficient.

In families, which are the basic building blocks of society, 21. the general problem of the century is the increase in family miscommunications and the return to individuality in families. Therefore people's inability to communicate with each other has made individualas more attractive to turn to technological tools and share loneliness with them.

Young children, especially, begin to imitate what they see in the family and learn to use the smart mobile phones they see in their parents involuntarily.

Many parents consider it normal for children to use their mobile phones as the games they play to move from real life to the internet. The negative factors such as the various content they see on the phones positively or negatively affect children's inner world. Changing their communication with people, hindering their individual development and creating mental retardation are often ignored.

This study aims to determine the level of car efor the families children learn whether their parent control the children's contents, raise awareness of the use of technological tools, and determine the practicas of using specialized tools. For this purpose,;

1. Determining the levels of children affected by mobile phone use,
2. Identifying children's psycho-social problems after seeing harmful content,
3. It is to determine whether children's problems are relevant to technology.

For this purpose, a literature review was first conducted and points related to the study were noted. A 15-question in-depth interview study on the subject being investigated has been organized and fifteen people will be applied to this in-depth interview study.

Key words: Globalization, consumer culture, technology, preschool, privately educated children.

2021, 97 Pages

ÖNSÖZ

Tez çalışmam içinde elimden geldiği ve kalemim döndüğünce küreselleşen dünyanın özellikle çocuklara olan etkisini cep telefonlarını örnek alarak yazmaya çalıştım.

Tez çalışmamın planlanma aşamasından, hazırlanmasına, araştırılmasına ve oluşumuna kadar, ayrıca akademik eğitim hayatım boyunca kıymetli zamanımı bana ayırarak bilimin ışığında bilgi ve tecrübeleriyle beni aydınlatan, desteğini ve ilgisini esirgemeyen sayın tez danışmanım Doç. Dr. Erdem GÜVEN'e teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim-öğretim hayatım boyunca maddi ve manevi olarak destek olan, eğitimim için kendi hayatlarından ödün verip her zaman yanımda olan, varlıklarından güç aldığım ANNEM ve BABAM'a, zor zamanları aşarak bu günlere geldiğim kıymetli kardeşlerime ve üniversite hayatım boyunca yanımda olan, ilgisini, sevgisini ve desteğini her zaman hissettiğim yol arkadaşım eşime teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
1.GİRİŞ	1
2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	3
2.1. Araştırmanın Problemi.....	3
2.2. Araştırmanın Konusu.....	4
2.3. Araştırmanın Amacı.....	4
2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
2.5. Araştırmanın Yöntemi.....	5
2.6. Veri Toplama Tekniği.....	6
2.6.1. Verilerin Toplanması.....	6
3.TEMEL KAVRAMLAR	7
3.1. Küreselleşme Kavramı.....	9
3.1.1. Küreselleşmenin Etki Alanları.....	11
3.1.2. Küreselleşme ve Teknoloji.....	12
3.2. Özel Eğitimli Çocuklar.....	15
3.2.1. Özel Eğitimli Çocuklar ve Cep Telefonları.....	17
3.3. Okul Öncesi Dönem.....	20
3.3.1. Çocuklarda Okul Öncesi Dönemin Önemi.....	23
3.3.2. Çocuklarda Bilişsel Gelişim.....	24
3.3.2.1. <i>Üç, dört ve beş yaş grubunda bilişsel gelişim</i>	28
4.CEP TELEFONLARI VE OYUN KÜLTÜRÜ	29
4.1. İnternet ve Gelişimi.....	31
4.1.1. İnternet ve Çocuk.....	34

4.1.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İnternet Kullanımı.....	36
4.1.2.1. 3-6-9-12 yaş kuralı.....	36
4.2. Dijital Oyunlar ve Siber Zorbalık.....	40
4.3. Çocuklar İçin Tehlike: Mavi Balina.....	44
4.4. Yeni Korku: Momo.....	47
4.5. Mavi Bebek.....	49
4.6. Oyunların Çocuklar Üzerindeki Etkileri: Haber Örnekleri.....	51
5.BULGULAR.....	56
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
KAYNAKÇA.....	91
EK.....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	97

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. 3-6-9-12 Yaş kuralı.....	36
Şekil 2. Elektronik ekranları hayatımıza uydurarak büyüyelim.....	38
Şekil 3. Her yaşa uygun televizyon programları.....	39
Şekil 4. Mavi balina oyununun temsili fotoğrafı.....	44
Şekil 5. Momo oyun karakterinin temsili fotoğrafı.....	47
Şekil 6. Ölmeden önce yapılacaklar listesi.....	54

SİMGELER VE KISALTMALAR

vb.	ve benzeri
akt.	Aktaran
çev.	Çeviren
sf.	Sayfa
BM	Birleşmiş Milletler
ASEAD	Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
ICCC	International Corporation for Assigned Names
ARPANET	Advanced Research Project Network
DARPA	Defence Advanced Research Project Agency
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DNA	Deoksiriboz Nükleit Asit
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

1. GİRİŞ

Türkiye’de geleceğin yapı taşını oluşturan çocuklar içinde üç, dört ve beş yaş grubunda yer alan okul öncesi dönemdeki çocuklar oldukça önemli bir konumdadır. Okul öncesi dönemde olan çocukların sayısı 2020 yılı itibariyle 1 milyon 629 bin 720’dir. Bu orana bakıldığı zaman nüfusumuzun önemli bir bölümünü incelenen yaş grubu oluşturmaktadır.

Günümüz teknolojik gelişmelerine bakıldığı zaman, üç, dört ve beş yaş grubundaki çocuklar değişen ve gelişen teknolojiye yakından ayak uydurmaktadır. Bir nevi teknolojinin eline doğan bu çocuklar teknolojik ürünleri de zorlanmadan kullanabilmektedirler.

Asıl dikkat edilmesi gereken nokta ise teknolojinin çocuklara gösterdiği renkli ve sevimli dünyanın yanı sıra karanlık bir yüzünün de olduğunun unutulmamasıdır. Gelişim dönemlerinin çok başında olan bu çocuklar teknolojinin onlara sunduğu içerikler aracılığı ile de gelişimlerinde geri dönülmesi oldukça zor olan çabuk yeşeren tohumlar serpmektedirler. Aileler, çocuklarının teknoloji ve internet kullanımındaki hızlı gelişim ve değişimlerini kontrol altında tutmalıdırlar. İnternetin bilinçsiz kullanımının olumsuz sonuçları çocukların gelişimlerine zarar verebilecek boyutlara ulaşabilmektedirler. Bilinçli ebeveynlerin çocuklarını da bilinçli bir şekilde yetiştireceği aşikârdır. Bu sebeple ilk olarak ebeveynler internet ve teknoloji konusunda daha fazla bilinçli olmalıdırlar. İnternet bağımlılığının had safhada olduğu 2000’li yıllarda birçok yeni uygulama çıkmış ve yaygın olarak kullanılanlarda sürümlerini sürekli olarak güncellemişlerdir. Özellikle telefon ve tabletlerin yaygın olarak kullanılması da uygulamaların çeşitliliğini artırmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı özel eğitim alan okul öncesi dönem içindeki üç, dört ve beş yaş grubundaki çocukların internet ve telefon kullanımının incelenmesidir. Araştırma için Ankara ilinde bulunan Eryaman Özel Eğitim Merkezi’nde çalışan eğitimciler seçilmiştir.

Tez altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm giriş bölümüdür. Bu bölümde tez hakkında temel bilgilere yer verilmiştir. Tez içeriği hakkında bilgiler içerir.

İkinci bölüm olan, araştırmanın kapsamı bölümünde çalışmanın kapsamı, problemi, konusu, amaç, sınırlılıkları, yöntemi ve veri toplama tekniklerinden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölüm olan temel kavramlar bölümünde, çalışmada sık kullanılan terimlere ve açıklamalarına yer verilecektir. Bu terimlerden bazıları küreselleşme, okul öncesi dönem ve özel eğitimidir.

Dördüncü bölümde, internetin gelişimi, akıllı cep telefonlarının teknoloji serüvenine yer verilecektir.

Beşinci bölümde derinlemesine mülakat çalışmasında elde edilen bulgulara değinilecektir.

Altıncı ve son bölüm ise çalışmanın sonuç ve öneriler kısmıdır. Derinlemesine mülakat çalışmasından çıkan sonuçlar bu bölümde değerlendirilecek olup, öneriler bölümünde eğitimcilere ve ebeveynlere özel eğitilmiş çocukların akıllı cep telefonu kullanımları hakkında önerilerde bulunulacaktır.

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma haritasındaki araştırmaların çoğunun taşıdığı ortak özellikler arasında oluşturulma aşamaları gelir. İster akademik araştırma olsun ister diğerleri, her araştırma açık veya örtük olarak şu aşamaları içerir (Geray, 2017:23):

1. Problemin (konu/sorun) saptanması
2. Araştırma önerisinin hazırlanması
3. Araştırmanın gerçekleşmesi
4. Araştırmanın yazılıp raporlaştırılması.

Bu tez hazırlanırken, bütün aşamalar tek tek uygulanmış olup, ilk olarak incelenmek istenen sorun bulunmuştur. Daha sonra araştırma konusu tez danışmanına sunulmuştur. Tez danışmanının konuyu onaylamasının ardından araştırma önerisi hazırlayarak çalışmaya başlanmıştır. İncelenen sorun tezin temel amacını açıklamaktadır. Sorunun incelenebileceği kaynaklar dizini hazırlanmış ve kaynaklar incelenmiştir. Yapılan literatür çalışması içinde konuya uygun kaynakların kullanılmasına dikkat edilmiştir. Tezin adı konuya uygun ve açık bir şekilde yazılmıştır. Tezin konusu bilimsel temellere dayandırılmış olup, yine bilimsel kaynaklarla hazırlanmıştır.

2.1 Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi, dört ana başlık altında toplanmıştır:

1. Özel eğitim alan çocuklarda aşırı telefon kullanımına bağlı olarak konuşma güçlükleri, yeme-içme ve uyku problemleri başta olmak üzere birçok sağlık sorunu ile karşılaşmaları,
2. Ailelerin bilinçli olma durumuna göre telefon kullanımının olumlu ya da olumsuz sonuç doğurabilmesi,
3. Çocuklara gerekli eğitim verildiği takdirde telefon ya da teknolojik alet kullanımı konusunda bilinçlenebilmeleri,
4. Çocukların ebeveynlerini taklit ederek telefon kullanım alışkanlığı kazanmaları çalışmanın problemleridir.

2.2. Araştırmanın Konusu

İletişim ve teknoloji çağında yaşadığımız bu dönemde, çocuklar neredeyse bütün teknolojik aletleri kolaylıkla kullanabilmektedir. Çalışmanın konusu ise, çocukların özellikle cep telefonları (daha pratik olma ve her yere taşınma özelliği sayesinde en sık kullanılanıdır), televizyon ve tablet gibi ekranlara sürekli bakarak birer ekran bağımlısı olmaları ve okul öncesi dönemi kapsayan üç, dört ve beş yaş grubundaki çocukların gelişimlerinin en önemli dönemlerinde ekran bağımlısı haline gelerek, özellikle zihinsel gelişimlerini etkilemesidir.

2.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı özel eğitim alan okul öncesi dönem içindeki üç, dört ve beş yaş grubundaki özel eğitilmiş çocukların internet ve telefon kullanımlarının incelenmesi ve bunun sonucunda karşılaşmaları muhtemel olumlu ve olumsuz sonuçları tespit etmektir.

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

2020 yılı içinde yapılması planlanan anket çalışması tüm dünyada ve ülkemizde yaşanan Covid-19 salgını sebebi ile özel eğitim merkezlerinin ve diğer eğitim-öğretim kurumlarının eğitimlerini bir süre durdurması ve akabinde uzaktan eğitime geçmesi sebebi ile yapılamamıştır.

Planlanan ilk çalışmada on beş soruluk anket çalışması Likert Ölçeği'ne göre hazırlanmıştır. 5'li derecelemede katılma derecesi; tamamen katılıyorum, katılıyorum, fikrim yok, katılmıyorum, kesinlikle katılıyorum şeklinde oluşturulmuştur. Anket çalışmasının iptal edilmesi sebebiyle hazırlanan sorular derinlemesine mülakat tekniği için açık uçlu soru olarak değiştirilmiştir.

Bu süreçten öncede Kastamonu ve Ankara illerinde görüşme yapılan özel eğitim kurumlarında ve Ankara Şehir Hastanesi'nde çocukları eğitim ve tedavi gören aileler, özel eğitim ve çocukları ile ilgili anket yapılmasını kabul etmemişlerdir. Kendilerine anket öncesi belirtilen kişisel verilerinin gizli tutulacağına dair beyanı da dikkate almayarak kesin bir dille anket yapmayı ve görüşmeyi reddetmişlerdir. Çocukları ile yüz yüze bir görüşme yapılmayacağı, anket çalışmasının yetişkinler ile yapılacağı da kendilerine bildirilmiş olup buna rağmen görüşme talebi reddedilmiştir.

Tez çalışması içinde yaşanan bu zorluklar tez danışmanına bildirilmiş olup, anket çalışması, derinlemesine mülakat tekniğine çevrilmiştir.

2.5. Araştırmanın Yöntemi

Bilimsel yöntem tek bir şey değildir. Bilimsel topluluğun kullandığı fikirler, kurallar, teknik ve yaklaşımlara işaret eder. Yöntem, bilimciler topluluğu içindeki gevşek bir fikir birliğinden doğar (Neumann, 2017:17).

Çalışma için ilk olarak literatür çalışması yapılmıştır.

“Bir literatür değerlendirmesi, bilginin biriktiği ve insanların ötekilerin yaptıklarından öğrendiği ve onları temel aldığı varsayımına dayanır. Bilimsel araştırma, sonuçlarını bir topluluk olarak birbirleriyle paylaşan birçok araştırmacının kolektif bir çabasıdır. Bazı çalışmalar özellikle önemli ve tekil araştırmacıların ünlü olabilmesine rağmen belirli bir araştırma projesi, bilgi oluşturma sürecinin bütününün yalnızca ufak bir parçasıdır. Bugünün çalışmaları dünün çalışmaları üzerinde yükselir. Araştırmacılar sonuçları okuyarak onları karşılaştırır, yineler ya da zayıflıkları için eleştirir. Literatür taramasının hedefleri ise şu şekildedir (Neumann, 2017:164)”;

1. Bir bilgi topluluğuna aşinalığı göstermek ve güvenilirlik sağlamak. Bir değerlendirme, okuyucuya araştırmacının bir alandaki araştırmaları ve ana başlıkları bildiğini gösterir. İyi bir değerlendirme araştırmacının profesyonel yeterliliğine, becerisine ve artalanına okurun duyduğu güveni artırır.
2. Önceki araştırmaların izlediği yolu ve şu anki projenin buna nasıl bağlandığını göstermek. Bir değerlendirme bir soru üzerine araştırmaların yönünün ana hatlarını çizer ve bilginin gelişimini gösterir. İyi bir değerlendirme, bir araştırma projesini bir bağlama yerleştirir ve bir bilgi topluluğuna bağlantılar yaparak onun önemini gösterir.
3. Bir alanda bilinenleri bütünleştirmek ve özetlemek. Bir değerlendirme farklı sonuçları bir araya getirir ve sentezler. İyi bir değerlendirme önceki çalışmaların üzerinde uzlaştığı, uzlaşmazlığa düştüğü ve önemli soruların yanıtlanmadan kaldığı alanlara işaret eder. Zamanda bir noktaya kadar bilinenleri toplar ve gelecek araştırmalar için yönünü gösterir.
4. Ötekilerden öğrenmek ve yeni fikirler uyandırmak. Bir değerlendirme ötekilerin bulmuş olduklarını anlatır, böylece bir araştırmacı ötekilerin çabalarından

yararlanabilir. İyi bir değerlendirme çıkmaz yolları belirler ve yineleme için hipotezler önerir. Kopyalamaya değer prosedürleri, teknikleri ve araştırma tasarımlarını açığa vurur, böylece bir araştırmacı hipotezleri daha iyi odaklayabilir ve yeni anlayışlar kazanabilirler (Neumann, 2017:165).

Bu bilgilerden yola çıkarak literatür çalışması için süreli yayınlar, akademik dergiler, kitaplar, yüksek lisans tezleri ve internet siteleri incelenmiş olup gerekli noktalar not edilmiştir.

“Nitel araştırmacılar ham verilerin zenginliği, dokusu ve yarattığı hisle daha çok ilgilenir, çünkü onların tümevarımcı yaklaşımı toplanan verilerden yola çıkarak anlayışlar ve genellemeler geliştirmeyi vurgular. Nitel araştırmacılar çoğunlukla yorumlayıcı veya eleştirel sosyal bilime güvenir. Uygulamada mantık kullanırlar ve doğrusal olmayan bir araştırma yolu izlerler. Nitel araştırmacılar olaylar ve bağlamın dilini konuşur. (Neumann, 2017: 221-224)”.

Literatür araştırması yapıldıktan sonra derinlemesine mülakat yöntemi için oluşturulan sorular katılımcılara sorulmuştur. On beş açık uçlu soru ile çalışma yürütülmüştür.

“Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasını imkân veren, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasına imkân veren bir veri toplama tekniğidir. Karşıdaki kişinin duygu, bilgi, tecrübe ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılır (Tekin, 2006: 101).”

2.6. Veri Toplama Tekniği

Tezde nitel araştırma modellerinden derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır. Konu ile ilgili on beş soruluk derinlemesine mülakat soruları hazırlanmıştır. Çalışmanın katılımcıları Eryaman Özel Eğitim Merkezi çalışanlarıdır. Kimlikleri tezde gizlenecek olup, isim ve soy isimlerinin baş harfleri ile belirtilecektir.

2.6.1. Verilerin Toplanması

Araştırma konusu ile ilgili çalışma yapılacak olan Eryaman Özel Eğitim Merkezi çalışanları ile ilk olarak telefon üzerinden ulaşılmıştır. Daha sonra araştırılan konu hakkında kendilerine detaylı bilgi verildikten sonra, sorular kendilerine mail üzerinden

gönderilmiştir. Katılımcılar soruların cevaplarını ise yüz yüze cevapladıktan sonra teslim etmişlerdir.

3. TEMEL KAVRAMLAR

Bu bölümde anahtar kelimelerde yer verilen temel kavramlar açıklanacaktır. Küreselleşme, okul öncesi dönem ve özel eğitim kavramları daha detaylı anlatılacağı için ayrı bir başlık olarak ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler içinde tüketim kültürü kavramına da yer verilmiştir. Bunun amacı da, teknoloji ve küreselleşme kavramlarının temelinde tüketimin var olmasıdır.

“Tüketim toplumunun en belirgin özelliğini akışkanlık; bir nesneden bir diğerine, bir arzudan bir diğerine vb. ve baştan çıkarılma olarak nitelendirebiliriz. Akışkanlık ve sürekli değişim içinde olunmalıdır. Yapacağımız en tehlikeli şey Goethe’nin Faust’u gibi “Ahhh şuan, o kadar güzelsin ki, ebediyen öyle kal!” demektir. Onun için Bauman’a göre, piyasanın, baştan çıkarılmayı isteyen tüketicilere ihtiyacı vardır. Buna göre, adına layık bir tüketim toplumunda, tüketiciler aktif olarak baştan çıkarılma peşindedir” (Senemoğlu, 2017: 70).

Tüketim kültürü, modern çağda insanların her şeye kolaylıkla ulaşmasıyla birlikte doğan, sanattan müziğe, yemekten kıyafete kadar birçok şeyin büyük bir hızla erimesidir. Kısacası günümüz artık bir tüketim toplumu haline gelmiştir ve sürekli olarak tüketim devam etmektedir. Tüketilen birçok şey ise temel ihtiyaçlar arasında yer almamaktadır.

Kısacası insan ihtiyaçları modern çağa göre değişmiştir. 21. yüzyıl insanının temel ihtiyacı karnını doymaktan önce kahve zincirlerinde oturmak olmuştur. Gelirlerin giderlerden fazla olması, tüketimin ne kadar büyük bir sorun haline geldiğini de göstermektedir.

Bugün ortaya çıkan bir müzik türü kısa sürede popüler oluyor ve aynı hızda tekrar kayboluyor. Teknoloji, tüketim kültürü ve küreselleşme birbiri ile bağlantılı olup bir süreci aynı anda etkilemektedir. Şöyle ki dünyanın bir ucunda popüler olan bir şarkı ya da moda anlayışı teknoloji sayesinde her yere yayılıyor ki bu küreselleşme aracılığı ile oluyor, müthiş bir hızla da tüketim kültürünün kurbanı oluyor. Günümüz bireyleri için her hafta yeni bir şey popülerleşiyor ve yeni gelen bir önceki unutturuyor. Toplumsal zihinlerde tembellik oluşması da bu nedenledir. Bir şeyin hızla popüler olup tüketilmesi daha basit geldiği için, emek verilmeden yapılan birçok iş daha gözde hale

gelmeye başlıyor. Zihinlerin yanında fiziksel anlamda da tembelliğin başlamasıyla üretim yavaşlamakta ve aksi yönde tüketim oldukça farklı bir yönde artmaktadır.

Demirel (1993:91 akt; Aytekin: 1)'e göre teknoloji, belli amaçlara ulaşmada, belli sorunları çözmede, gözleme dayalı ve kanıtlanmış bilgilerin uygulanmasıdır.

Teknolojinin gelişmesi de küreselleşme ve tüketim ile alakalıdır. Teknoloji, sürekli gelişen ve kendini yenileyen bir yapıdır. İnsan üretimi sonucunda oluşan teknoloji faaliyetleri, yine insani ihtiyaçları karşılamaya yönelik etkinlik göstermektedir. Gündelik yaşamı kolaylaştıran teknoloji üretimde sürekliliği hedef almaktadır. Teknoloji sayesinde oluşan bilgi, küreselleşme aracılığı ile de dünyada yayılım göstermektedir.

Bulunduğu çağa göre bilgisayarların bulunması gibi tekerleğin icadı da bir teknolojik gelişimdir. Teknolojinin amacı insan hayatını kolaylaştırmaktır.

Bu tezde ilgili kavramlara yer verilmesinin nedeni, okul öncesi dönem içindeki çocukların teknoloji aracılığıyla tüketim furçasının içine kapılmasıdır. Tüketilen şeyler artık sadece maddi anlamda değildir. Zihinlerde tüketime maruz kalmaktadır. Özellikle çocuk zihni sömürülmeye ve tüketilmeye çok yatkındır. Ayrıca bu çocukların özel eğitimi (öğrenme güçlüğü, konuşma da bozukluklar, down sendromu, uyum problemleri yaşayanlar, fiziksel, zihinsel ve işitme engelliler gibi) oldukları da dikkate alınırca sorun çok daha büyüktür. Bireysel savunma mekanizmalarının gelişmemesi sebebiyle bu çocuklar teknoloji, küreselleşme ve tüketimin zararlı yönlerinden korunmalıdır. Doğru kullanıldığı takdirde teknoloji oldukça yararlıdır.

“Eğitim doğum öncesinden başlayıp yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreçte bireyin olgunlaşmasına paralel olarak ortaya çıkan kritik dönemler vardır. Okul öncesi veya 0-6 yaş olarak tanımlayabileceğimiz bu dönem insan gelişimi açısından önemli kabul edilmektedir. Zihinsel gelişimin büyük oranda bu dönemde tamamlandığının bilinmesi, okul öncesi dönemde uygulanacak etkinliklerin ve sunulacak eğitimin önemini artırmaktadır. Erken çocukluk eğitimi veya okul öncesi eğitim olarak adlandırılan 0-6 yaş dönemi çocuklarının eğitimi ile ilgili tartışmalar oldukça eskiye dayanmaktadır. Batı tarihinde Aristo ve Eflatun'un görüşlerinde bu dönem çocuklarının eğitimlerine ilişkin ifadeler rastlanmakta, J.J. Rousseau,'nun bu döneme ilişkin kitap yazdığı bilinmekte, genel anlamda 18. yüzyılın başlarından itibaren

kurumsal olarak okul öncesi dönemin önem kazanmaya başladığı anlaşılmaktadır (Tapan ve Aslanargun, 220). ”

Okul öncesi dönem, özellikle üç-dört-beş yaş grubunda olan çocukların bireysel gelişimine oldukça katkı sağlayan bir alandır. Özel eğitim alan çocukların, okul öncesi döneme dâhil edilmesi gelişimlerini de desteklemektedir.

3.1. Küreselleşme Kavramı

Küreselleşmenin özellikle gelişmekte olan toplumlar üzerindeki etkileri artık bilinmektedir. Küreselleşme, tüketimin üretimden fazla olduğu ülkelerde daha hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Kapitalizmin dayatmış olduğu tüketim olgusundan günümüzde kaçmak pek mümkün gözükmemektedir.

“McLuhan çalışmalarında kitle iletişim araçlarının, baskı makinesinden başlayarak radyo ve özellikle de televizyonun, toplum üzerine etkilerini incelemiş ve elektronik iletişim araçlarının kültürü yaygınlaştırarak dünyayı “küresel bir köye” dönüştüreceklerini öne sürmüştür (Usluata, 1985:24).”

Yayla'nın (2006) açıkladığı gibi varlığını her noktada belli eden küreselleşme olgusu için, çoğu bilim adamı ve araştırmacının ekonomik ve siyasal boyutu ön plana çıkararak küreselleşmenin bir kapitalist yapılanma şekli olduğu konusunda görüş birliği içindedir. Böylece küreselleşmenin milli kültürler üzerindeki etkisi ya göz ardı edilmekte ya da göz ardı edilmesi istenmektedir. Dikkatli bakacak olursak, küreselleşmenin ekonomik boyutuyla kültürel boyutu arasında da çok yakın bir temas vardır. Küreselleşmeyle ortaya çıkan uluslararası sermayenin egemen anlayışı marka cazibesini körükleyerek toplumu tüketim toplumu haline dönüştürmektedir. Marka tüketen toplumun fertleri ise kültürleriyle uzaktan yakından ilgisi olmayan ürünlerle kültürel değişimi yaşamaya başlar. Bu bir anlamda globalizmin büyük bir köy olarak gördüğü dünyada yaşayan herkesi benzer davranış kalıpları içine sokmasıdır. Başka bir deyişle aynı kalıptan çıkma ortak bir kültürel kimliği dayatmasıdır (Yayla, 2006).

“Küreselleşme artan akışkanlıklar ve büyüyen çok yönlü akıntılar ile bunların karşılaştığı ve yarattığı yapıları içeren gezegen çapındaki süreçlerdir (Ritzer, 21).”

Kıvılcım (2013), küreselleşmenin mali hizmet ver sermayenin artan hareketliliğinin, dünyanın her noktasındaki toplum ve devletlerarasındaki iletişimin arttığını belirterek toplumların karşılıklı olarak birbirlerine bağımlı hale geldiklerini ifade eder.

Genel tanımı: Bütün yerkürenin ve onu çevreleyen uzayın aynı ölçülerle değerlendirilen tek bir birim haline gelmesidir. Küreselleşmenin başka anlamları: (Bülbül, 2000: 17).

1. Bir firmanın, bir ülkenin sınırları ötesinde yatırım yapması.
2. Firmaların birbirleriyle karışarak, birleşerek veya satın alarak ya da ortak girişimle uluslararası düzeye ulaşmalarıdır (Bülbül, 2000:17).

Tepeden küreselleşme: Özellikle Kuzey'deki büyük ölçekli güçler tarafından yaratılan ve yaygınlaştırılan ve özellikle Güney'e dayatılan süreç (Ritzer, 69).

Aşağıdan Küreselleşme: Küreselleşmeye karşı çıkan ve karşı çıkmak için harekete geçen bireysel aktörler ya da grup olarak aktörler (Ritzer, 69).

Küreselleşme tanımlarında da bahsedildiği gibi, iletişimin ve etkileşimin artmasıyla birlikte teknoloji de gelişmiş ve değişmiştir. Küreselleşmenin dayatmış olduğu tüketim olgusu, kendisini temel ihtiyaçların giderilmesinin yanı sıra teknolojik aletlerin tüketilmesinde de göstermektedir. Buna bağlı olarak, insanların birbirleriyle iletişim kurma yolları da çeşitlenmiştir. Teknolojik aletlerin en yaygın kullanılanları ise maliyetinin diğer teknolojik aletlere göre daha uygun olması sebebi ile akıllı cep telefonlarıdır. Küreselleşmenin faydalarını savunanlar olduğu kadar, küreselleşmeyi eleştirenlerde bulunmaktadır. Küreselleşme karşıtları olumsuz yönlerinin daha baskın olduğunu savunup, küreselleşmenin eşitsizliğe sebep olduğu vurgusunu yaparlar.

Kevük (2006), küreselleşme karşıtı görüşlerin temel amacının kar etmek olduğunu vurgulayarak, bunu da üretmek ve ürettiklerini piyasaya sürerek sağlayacaklarını da belirtir.

Altay'ın (2005:20-21), iletişim biliminde oldukça önemli bir yere sahip olan McLuhan'ın görüşü olan telgrafın icadı ile geçilen elektronik çağda bireyselliğin ortadan kalkarak, dünyanın büyük bir küresel köy haline geldiğini ifade etmektedir. Bu yenilikle birlikte günümüzde enformasyon ve iletişim döneminde yaşamaktayız. Altay'ın belirttiği gibi elektronik medyada bütün insanların katılımı mevcuttur ve Powers ve McLuhan'ın da ifade ettiği gibi gizliliğin kalmadığı bir enformasyon sistemine dönüştüğü, insanoğlunun doğası gereği yaygın küresel duyarlılığının olduğu da dikkat çeken bilgilerdir.

Marshall McLuhan'ın Global 'Köy Kavramı'nı günümüzde artık cep telefonları için de düşünebiliriz. Televizyonların etkisinin azalmamasının yanı sıra, cep telefonlarının da etkisi eklenmiştir. Dünya üzerindeki iletişimin artık kitle iletişim araçları sayesinde kolaylaşmış olması iletişimi çok daha kolay bir hale getirmiştir. Fakat bu kolaylığın

getirmiş olduğu sorunlarda bulunmaktadır. Bu sorunların da en belirgin olanı mahremiyet sınırlarının aşılması ve gizliliğin önemsenmemesidir.

McLuhan'ın literatüre katmış olduğu "Global Köy" kavramı ile zamansal farklar ortadan kalmıştır. Uzaklar daha yakın hale gelmiştir. Dünyanın en uç noktasındaki kişilerle bile saniyeler içinde iletişime geçilebiliyor olması global köy kavramını çok iyi bir şekilde açıklamaktadır.

3.1.1. Küreselleşmenin Etki Alanları

Küreselleşme etki alanı olarak, büyük küresel süreçleri etkilemektedir. Bunlardan bazıları teknoloji, bilim, kültürel etkinlikler, sağlık ve tıp ile eğitim olarak temellendirilebilir. Küreselleşme ve teknoloji konusuna değinildiği için diğer alanların da küreselleşmeyle ilgisine kısaca değinilmesi daha açıklayıcı olacaktır.

Bilim: Bilim günümüzde doğal olarak küresel bir çabadır; çünkü bu bilginin temeli dünyanın dört bir yanından gelen girdilerle oluşur ve hemen hemen her yere yayılır. Bu durum, epey bir zamandır söz konusu olan bir gerçekliktir. Ancak çeşitli teknolojik ilerlemeler sayesinde daha kolay hale getirilmiştir. İnternetin gelişimi, bilimin küresel karakterinin gelişmesinde ve kapsamının artmasında önemli bir unsurdur. Pek çok bilimsel dergi artık internet üzerinden çevrimiçi yayın yapıyor ve bunlara dünyanın çeşitli yerlerindeki bilim insanlarının erişmesi mümkün oluyor. Dahası, pek çok bilim insanı artık dergilerin, kendi makalesini yayınlamayı kabul etmesini beklemek zorunda değil; kendi çalışmalarını çevrimiçi yayımlayabiliyorlar (Ritzer, 65).

Kültürel: Küreselleşmenin diğer başlıca türlerinden bağımsız, birçok başka türde de kültürel akıntılar vardır. Bunlara örnek olarak gıda, televizyon programları, sinema filmleri, müzeler, rock ve klasik müzik performansı turları vb. gösterilebilir. Elbette kültürel küreselleşme, küreselleşmenin öteki temel türlerinden bütünüyle ayrı ele alınmaz. Bunlar çoğu kez belirli bir ulus-devletten kaynaklanır ve bunların küresel hareketi çeşitli ülkelerde politik protestolara yol açabilir. Daha da önemlisi, kültürel küreselleşmenin bütün bu biçimleri ekonomik kaygılardan etkilenir (Ritzer, 65).

Sağlık ve Tıp: Sağlık ve tıp da pek çok farklı yoldan giderek küreselleşiyor (Hashemian ve Yach: 2007516-38 akt: Ritzer, 65). Hastalıklar küresel bakımdan çoğalıyor ve çoğalabiliyor. Ayrıca, tıbbi bilginin ver uzmanlığın ve bunların yanı sıra teşhiste ve çeşitli hastalıkların tedavisinde yararlı teknolojilerin küresel düzlemde yaygınlaşması da söz konusu. Bilimsel bilgiyle birlikte, tıbbi bilginin çoğu artık çevrimiçi olarak elde edilebiliyor ve dünyanın her tarafına hızla yayılabilir (Ritzer, 65).

Eğitim: Yükseköğretim dünyanın birçok bölgesinde yaygınlaşıyor ve aynı şekilde yükseköğretim sistemleri de çoğalıyor (Manicas 2007: 461-77 akt; Ritzer: 66).

Ne var ki ilk ve ortaöğretim kurumları küreselleşmeye uyum sağlamada aynı performansı göstermiyor. Günümüzde bu kurumlarda üç kusur göze çarpıyor:

1. Bu okullar genellikle genç insanların ne öğrendikleriyle pek ilgilenmiyor; çoğu öğrenci okulda ne öğrendiği sorulduğunda okulun "sıkıcı" olduğunu söylüyor. Küreselleşmenin çeşitli görünümleri –ekonomik, sosyokültürel-demografik- genç

- öğrenciler bakımından sadece gündelik gerçeklikler; ancak okullar bu gerçeklikler açısından anlamlı olan pek az şey sunuyor.
2. Okullar, özellikle Kuzey'dekiler, Güney'den gelmiş çok sayıdaki göçmen gencin ihtiyacına uygun yanıtlar vermiyor. Bunlar “genellikle ırksal, etnik, bölgesel ve dilsel azınlık grupları olarak yaftalanıp hızla marjinalleşiyor... Bu genel eğilimlerin sonuçları ise oldukça açık; çoğu zengin ülkedeki göçmen, etnik ve ırksal azınlıklar arasındaki yüksek başarısızlık oranlarından, başarı bakımından yerli ve ırksal azınlıklar arasındaki belirgin farklılıklara kadar çokyönlü bir biçimde ölçülebilir (Suarez Orozco ve Smith 2007:3 akt; Ritzer:66).
 3. Belki de en korkutucu sorun Güney'deki okulların başarısızlığı ve Güney'deki pek çok çocuğun ve gencin okula kayıt olmaması olgusuyla bağlantılıdır. Sonuç olarak, bunlar Kuzey'deki çocukların konumunun daha da gerisine düşmüş oluyor. Dahası, bu eksiklikler, Güney'de yoğunlaşmış bulunan muazzam düzeydeki cehalet sorununu da ağırlaştırıyor ve bu çoğalan cehalet ise sadece Kuzey ile Güney arasındaki uçurumun derinleşmesine yarıyor. Yeni küresel dünyanın gerçekliklerine uyum sağlanabilmesi için ilk ve ortaöğretimin değişmesi gerekiyor (Ritzer: 66).

Küreselleşmenin etki alanlarında görüldüğü üzere eğitim alanındaki etkisi, diğerlerine göre biraz daha olumsuz olmuştur. Eğitimdeki fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için Türkiye'de öğrencilere telefon ya da tablet gibi teknolojik aletlerin dağıtımını sağlanarak çevrimiçi olarak katılabilmesi imkânı sunulmalıdır. 2020 yılı mart ayının başında dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınında, eğitimlerin uzaktan eğitime çevrilmesi bu durumu daha da gözler önüne sermiştir. Elbette işin ekonomik boyutu da unutulmamalı, küreselleşmenin eğitime katkısı olumlu yönde olmalıdır. Bu sayede küreselleşme korkulan bir olgu olmaktan da kurtulabilmektedir.

Covid-19 salgınının devam ettiği bu süreçlerde devlet yetkilileri ve hayırsever vatandaşların desteği ile tablet ihtiyacı olan öğrencilere destek sağlanmıştır. Böylece eğitimde fırsat eşitliğinin yakalanabilmesi için önemli adımlar atılmıştır.

3.1.2. Küreselleşme ve Teknoloji

Küreselleşme, oluştuğu süreç içinde geleneksel olan birçok şeyin değişmesine sebep olmuştur. Bu değişim, etkilediği olgunun temel işlevini zamana göre değiştirmektedir. Bu tanım geleneksel gazeteciliğin bilgisayar ortamında yapılıp yayınlanmasıyla kabaca örneklendirilebilmektedir. Aslında teknolojinin de gelişmesi küreselleşmeyi hızlandırmıştır. Teknolojisinin gelişmesi ve küreselleşme birbirini sürekli olarak etkileyen iki dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır. Birinin gelişimi ve değişimi diğerini de etkileyen akışkan bir ikilidir. Değinilmesi gereken önemli noktalardan biri de internetin bulunmasıdır.

“İnternetin tarihsel gelişimi ile ilgili ilk çalışmalar askeri amaçlarla ABD'de 1960'lı yılların başında başlamıştır. 1961 yılında Amerikan Milli Savunma Bakanlığı internet teknolojisi ile

ilgili **AR-GE** çalışmalarını yürütmek üzere **DARPA** adı altında bir proje başlatmıştır. Bu birimin çalışmaları ile önce askeri amaçlarla yapılan çalışmalar geliştikçe kişisel ve toplumsal amaçlı olarak kullanılacak internet teknolojisi de kişilerin kullanımına sunulmuştur. İnternet teknolojisi ile ilgili çalışmalarını 1969 yılına kadar yürüten kuruluş, daha sonra **ARPANET** Projesi adını alarak genişletilmiş bir birim olarak **AR-GE** çalışmalarını yürütmüştür. İnternet, 1972 yılı Ekim ayında, bu amaçla toplanan uluslararası **ICCC** toplantısında ilk kez halka tanıtıldı. Aynı yıl bireysel “elektronik posta” tekniği de açıklandı. Daha sonraları ise orijinal ARPANET projesi **INTERNET**’e dönüştürüldü (Kleinrock L. Akt; Aziz A. 2012: 142)”.

Küreselleşmenin kendini etkili olarak hissettirdiği alanlardan biri de telefon teknolojisi üzerindeki etkisidir. Telefonlar ilk çıktığı zamanlar oldukça ağır, tuşlu ve özellikleri günümüzdeki telefonlarla kıyaslanamayacak kadar azdı. Zaman içinde gelişen teknoloji, cep telefonları üzerinde bir devrim yarattı. Çok kısa bir zaman dilimi içinde telefonlara kamera, video ve fotoğraf çekme, kaydetme gibi özellikler geldi. Daha sonra kullanımı oldukça yaygınlaşan telefonlar, internet kullanımı üzerinde tercih edilen ilk teknolojik alet oldu. Pratik olarak cepte ya da elde taşınması, istenilen zamanda istenilen kişilerle etkileşim kurulması telefonun çok tercih edilmesini sağlamıştır.

Günümüzde neredeyse her ailenin her bireyinde cep telefonu kullanımı mevcuttur diyebiliriz. Bu çalışmada da cep telefonlarının tercih edilmesindeki ana sebepte budur. Fiyatlarının bilgisayarlar ile hemen hemen aynı olmasına rağmen, evlerdeki bilgisayar sayısı telefon sayısından azdır. Cep telefonlarının bireysel bir teknolojik alet olması elbette kullanımını bu sebeple daha da yaygınlaştırmıştır. Sosyal yaşam içinde basit bir gözlemlerle bile telefon kullanımının yaygınlık durumu anlaşabilmektedir. Aile içinde cep telefonu kullanımının çok fazla yaygın olması, aile içi iletişimi zarara uğratabilmektedir. Özellikle küçük yaşta çocukların, yetişkinlerin hareketlerini zihinlerine kaydedip kendilerini de yetişkin olarak görmeleri çok normal bir durum olarak kabul edilmektedir. Hayatla tanışılan ilk yerin aile oluşu, anne babanın rol model olarak kabul edilmesi, çocukta aile üyelerinin davranışlarını taklit etmeye kadar gitmektedir.

Çocukların zihinsel ve bedensel gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları, düzenli beslenme, düzenli uyku gibi günlük hayat rutinlerine bağlıdır ancak; bunlardan da önemlisi çocuğun gerekli ilgi ve sevgiyi görmesidir. Duygusal olarak sevildiğini bilen bir çocuk, beslenmesine ve uykusuna daha çok dikkat etmektedir. Duygusal boşluğun doldurulmasının çok kolay olmaması sebebi ile ebeveynlerin hayat akışı içinde çocuklarına gerekli alakayı göstermeleri gerekmektedir.

Telefonların; hayatımızı kolaylaştırma, iletişim sağlama, indirilen uygulamalarla (mobil bankacılık, sosyal medya uygulamaları, haber okuma siteleri, eğitici ve öğretici çocuk uygulamaları vb.) günlük işlerimizi kolayca halletme gibi olumlu yönleri ve daha fazlası sıralanabilmektedir. Fakat bu uygulamaların ve telefonun bilinçsiz kullanımının sonucu olarak çocuk bakımı aksayabilir, telefon başında geçirilen uzun saatler çocuğu ilgisiz ve sevgisiz bırakabilmektedir. Her teknolojik alette olduğu gibi telefonlarda da belirli zaman aralıkları içinde vakit geçirilmelidir. Ekran bağımlılığının arttığı 21.yüzyılda, çocuklarında birer ekran bağımlısı olması kaçınılmaz bir durumdur.

Ekran bağımlılığı, sürekli olarak telefon, televizyon, bilgisayar ve tablet gibi teknolojik aletlere karşı süregelen bir izleme sorunu olarak tanımlanabilir.

Gelişen ve değişen teknolojinin boyutu her ne olursa olsun etki alanları birbirine paralel olarak gitmektedir. Televizyonun ilk çıktığı dönemlerdeki etkisi o gün ne ise, bugün de televizyonun etkisi o denli geniştir. O sebeple televizyonun hayatımız üzerinde doğurduğu sonuçları telefonlar üzerinde de anlatırsak günümüz için benzer sonuçlara ulaşabilmekteyiz.

Batuş (2005:273), televizyonun asıl amacının hedef kitleyi olabildiğince uzun süre ekran başında tutmak olduğunu ifade eder. Bu esnada da izleyicilere eğlenceli ve dikkat çekici içeriklerin izletilmesinin amaçlandığını belirten Batuş, bunun toplumsal yaşama da etki ettiğini ifade etmektedir.

İzlenen içeriklerin toplumsal yaşam üzerinde bırakmış olduğu izler oldukça açıktır. Mafya temalı diziler izleyen küçük yaştaki çocukların zaman içerisinde evde ya da sokakta, hatta okul ortamında dizinin kahramanı gibi cümleler kurup, dizi karakterlerinin davranış biçimlerini sergilemesi gündelik yaşamda gözlemlenmesi kolay bir durumdur. Bu durumda olan çocuklar neredeyse herkesin çevresinde bulunmaktadır. Özellikle bir dönem oldukça sevilen ve popüler olan çizgi film karakteri olan Örümcek Adam'ın popülerliğinin yüksek olduğu dönemlerde oyuncaklarının, balonlarının ve hatta kıyafetlerinin satışının patlama yaşadığı zaman dilimlerinde, kendisini örümcek adam zannedip sakatlanan çocuklar haber bültenlerinde yer almaktaydı. Bu da televizyonun toplum ve özellikler çocuklar üzerinde yarattığı etkinin önemli örneklerindedir.

Çığ (2011: 31-32), Gerbner'in televizyonun sosyal ekme aracı olduğunu aktarmıştır. Gerbner'in ekme kuramı televizyon sosyal hayat üzerinde şiddet ve etkileri üzerine inceleme yapan bir kuramdır. Bu kuramda ilk olarak mesaj sistem analizi ile televizyonda tekrarlanan imajların miktarı tespit edilmektedir. İkinci adımda ise televizyonun izleyicilerin gerçeklik algısı üzerindeki etkisinin tespit edilmesidir.

Özellikle küçük yaş gruplarındaki çocukların ilgisini çeken oyunları, çizgi filmleri bu teknolojik aletler aracılığı ile takip etmeleri, onları da potansiyel ekran bağımlısı haline getirmektedir. İzlemiş oldukları içeriklerden zihinlerine kodlanan ve etkisi altına girdikleri bir nevi zihinlerine ekilen ve orada filizlenen doğru /yanlış birçok bilgi de ekran bağımlısı olmalarının cabasıdır. Gerçek hayatla ilgileri en aza inen çocuklarda, konuşma bozuklukları, yeme-içme problemleri yaşanması, uyku düzenlerinin bozulması gibi sorunlar tetiklenmektedir.

3.2. Özel Eğitimli Çocuklar

Her insanın zihinsel ve bedensel gelişimi birbirinden farklıdır. Kimi zaman bu farklılık anne karnında oluşurken kimi zaman da toplumsal hayat içinde yaşanan gelişmelerden kaynaklanır. Aynı şekilde bireylerin toplumsal yaşam içindeki davranışları da değişkenlik göstermektedir. Özel eğitim alan çocukların ise aile yaşamı ve toplumsal hayata uyum sağlamaları diğer çocuklara göre biraz daha zorlayıcı olabilmektedir. İçinde buldukları bilişsel farklılıklar, yaşlılarından daha farklı gözüküyor olmak onları olduğundan daha sinirli bir durumun içine itmektir. Duygusal değişimler ve farklılıklar, konuşma güçlükleri, bedensel engeller, zihin gerilik yaşayan çocukları normal eğitim yerine özel eğitim almalıdır.

“Özel eğitim; özel eğitime gereksinim duyan bireylerin gelişmelerine yardım etmek, eğitim ihtiyaçlarını karşılamak, yetersizlikleri engele dönüştürmeyi önlemek, bağımsız ve üretici bireyler yetiştirmek amacı ile özel yetiştirilmiş personel, engel gruplarına özel hazırlanmış eğitim programları ve yöntemleri ile uygun ortamlarda gerçekleştirilen eğitimidir (Pegem Akademi, 2017:18).”

Özel gereksinimi olanlar, genellikle şu gruplarda toplanmaktadır: (Bilgin N. <http://hayatozelegitim.com.tr/V2/ozel-egitim-ve-engel-turleri> adresinden 19.12.2020 tarihinde ulaşıldı).

1. Zihinsel Yetersizlik
2. Özel Öğrenme Güçlüğü

3. Bedensel Yetersizlik, Süreğen Hastalık ve Ortopedik Yetersizlik
4. Dil ve Konuşma Güçlüğü
5. İşitme Yetersizliği
6. Görme Yetersizliği
7. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)
8. Yaygın Gelişimsel Bozukluk
9. Üstün ve Özel Yetenek (Bilgin N. <http://hayatozelegitim.com.tr/V2/ozel-egitim-ve-engel-turleri> adresinden 19.12.2020 tarihinde ulaşıldı).

Özel Öğrenme Güçlüğü

“Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan; dinleme, konuşma, okuma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim hizmetlerine ihtiyacı olan bireylerdir.” (Bilgin N. <http://hayatozelegitim.com.tr/V2/ozel-egitim-ve-engel-turleri> adresinden 19.12.2020 tarihinde ulaşıldı).

Nasıl Fark Edilir?

1. Okuma, yazma konusunda güçlük çekerler.
2. Okumayı sökmeleri gecikebilir. Hatalı okur- yazarlar (sesleri değiştirir).
3. b — d , p- q harflerini 6-9 sayılarını ters algılayabilirler; ne’yi en; 3’ü E; 12’yi 21 gibi algılayabilirler.
4. Okurken kelime atlayabilirler.
5. Gün, ay, yıl, mevsimler ve alfabenin sırasını karıştırabilirler.
6. Defter ve kitaplarını düzensiz kullanabilirler.
7. Defter, kalem vb araçlarını kaybedebilirler.
8. Yazarken sayfayı düzenli kullanamaz, gereksiz satır atlar, boşluk bırakabilirler.
9. Çarpım tablosunu öğrenmede zorluk çekebilirler
10. Zamanı ayarlamakta güçlük çekebilirler.
11. Yön kavramları zayıf olabilir.
12. Saati öğrenmekte zorluk yaşayabilirler.
13. Belirli bir sıra içinde yapılması gereken işlerin sırasını karıştırabilirler.
14. Kaba motor becerilerinde, ip atlama, top yakalama gibi hareket ve oyunlarda yaşlılarına oranla başarısız olabilirler.
15. Sınıf düzenini bozabilirler.
16. Aşırı hareketli olabilirler.

17. Dikkat süreleri kısa olabilir.
18. Sakar olabilirler.
19. Kendilerini ifade etmede güçlük çekebilirler.
20. Dağınık olabilirler.
21. Arkadaş ilişkilerinde sorun yaşayabilirler.
22. İnce motor becerilere dayalı işlerde zorluk çekebilirler.
23. Uzaklık ve derinlik algısı zayıf olabilir. (Bilgin N. <http://hayatozelegitim.com.tr/V2/ozel-egitim-ve-engel-turleri> adresinden 19.12.2020 tarihinde ulaşıldı).

(Bütün maddelerin açıklanmamasındaki temel sebep, konuyu dağıtmamak ve gerekli bölümü açıklamaktır.)

3.2.1. Özel Eğitimli Çocuklar ve Cep Telefonları

Özel eğitim almak zorunda kalan çocuklar için cep telefonu kullanımı her zaman olumsuz sonuçlar doğurmayabilir. Ebeveynlerin doğru bir şekilde yönlendirmesiyle cep telefonlarının olumlu özellikleri de kontrollü bir şekilde ortaya çıkacaktır. Kabaca örnek verecek olursak, renkleri tanımayan bir çocuğa renklerle ilgili eğitici ve öğretici bir video açılabilir, cisimlerdeki büyük-küçük algısı oturmamayan çocuklara bu konu ile ilgili görseller gösterilebilir. Bu etkinlikler bir oyun olarak çocuğa gösterilmelidir. Özel eğitimli çocuğun, yaştlarından geri kaldığı motor becerileri de yine cep telefonundan öğretilmektedir.

Cep telefonlarına indirilecek uygulamalarla çocuklar gün içinde belirlenen saat aralığında hem eğlenip hem de bilişsel gelişimlerini destekleyebilmektedir. Bunun için geliştirilmiş olan özel uygulamalar aileler tarafından önce denetlenmeli, daha sonra çocuklara kullanmaları için müsaade edilmelidir. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı'nın geliştirmiş olduğu mobil bir uygulama olan "Özelim Eğitimdeyim" isimli bir uygulama da bulunmaktadır.

Özelim Eğitimdeyim isimli mobil uygulama telefona çok basit bir şekilde indirilmektedir. Uygulamanın açılış sayfası oldukça renkli temalarla hazırlanmış olup, uygulamada çocukların dikkatini çeken sarı ve beyaz renkler hâkimdir. Uygulamanın ayarlar bölümü de dâhil olmak üzere on dört teması bulunmaktadır.

Birinci tema olan “Özel Eğitim Çocuk Dergisi” dijital bir dergi olup, bilgisayar, tablet ve cep telefonlarından okunabilmektedir. Dergi, aynı zamanda sesli dergi özelliği de taşımaktadır. Sesli dergi özelliğinde betimlemeler yapılarak, çocukların hayal dünyasını kullanmaları amaçlanmıştır. Dergi, Türk İşaret Dili formatına da sahiptir. Böylece özel eğitim durumu ne olursa olsun çocuklara özel olarak hazırlanmış bir uygulamadır.

Uygulama interaktif özelliğe sahip olup, çocukların da katılımını sağlayabilmek adına çocukların yapmış olduğu resim, müzik gibi çalışmalarının gönderildiği bir bölümle, çocuklarında katılımını sağlamayı ve bir grubun parçası olma duygusunu hissettirmek için oluşturulmuştur.

Derginin, ilk sayısı olan Sonbahar, 2020 sayısında mevsim şeridi, baba-kız bir kahve sohbeti, renklerin dünyası, Uzun İnce Yolda Bir Dost: Âşık Veysel, porsuk ağacı, gülümse bölümleri bulunmaktadır. Videolar bölümünde kukla yapımı, kapı süsü yapımı, yumurta boyama, marakas yapımı gibi videolar yer almaktadır. Çocukların boya yapma, makas kullanma, renkleri tanıma gibi şeyleri öğrenmeleri amaçlanmıştır.

Örnek olarak kukla yapımı videosu üç dakika yirmi dört saniye sürmektedir. Videoda bir eğitmenin kullanılacak basit malzemeleri sayması ile başlayan videoda yine eğitmenin makas kullanımı konusunda aileden yardım alınması gerektiği uyarısı ile devam etmektedir. Basit uygulamalarla çocukların motor gelişimlerinin desteklenmesi eğlenceli bir şekilde yapılmaktadır.

İkinci tema olan Uyarlanmış Etkinlikler bölümünde, özel kaynaştırma öğrencileri için etkinlikler hazırlanmıştır. İkinci bölümde matematiksel faaliyetler bulunmaktadır. Çocuklara öğretilecek kazanımlar madde madde yazılmıştır. Bu kazanımlarda çocuklara, aynı miktarda olan çoklukları eşleme, aynı büyüklükteki nesnelere bulma, aynı kalınlıkta, uzunlukta ve genişlikteki nesnelere bulmaları amaçlanmıştır. Farklıkların öğretilmesi gibi aynı özellikteki nesnelere de gruplar halinde ayrılması, çocuğun seçiciliğinin gelişmesi hedeflenmiştir. Az-çok, büyük-küçük, ağırlık-hafiflik, dolu-boş, sağ-sol, yüksek-alçak, uzak-yakın gibi günlük hayatlarında öğrenmeleri gereken basit kazanımları içermektedir.

Üçüncü tema olan Etkinlikler Bölümü, üç ciltlik bir kitap, günlük yaşam, müzik, sanat, oyun, iletişim ve yarışma etkinlikleri, fiziksel aktiviteler, bilmeceler ve deneyler yer

almaktadır. Günlük yaşam etkinlikleri içinde lokantada uyulacak kurallar, ev süpürme, yatak toplama, sinemada ve tiyatrodada uyulacak kurallar anlatılmaktadır. Bunlar ve diğer bütün etkinliklerin aile içinde de uygulanması belirtilmiştir. İletişim araçları yapma, iletişim kurma becerilerini oturtmak, şarkı söylemek, ritim tutmak, köşe kapmaca oynamak gibi faaliyetlerle de eğlenerek öğrenme ve gelişimlerini sağlamaları hedeflenmiştir.

Dördüncü bölüm, Özel Eğitim İçerik bölümü, görme engelliler, işitme engelliler, otizm spektrum bozukluğu gibi farklı özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için ayrı bölümler halinde hazırlanmıştır. Dersleri ile ilgili videolar özel durumlarına göre hazırlanmıştır.

Özel yetenek bölümü olan beşinci bölümde, ilgi alanlarına göre çocukların ilgi alanlarının belirlenmesi sağlanmıştır. Altıncı bölüm Eğlenmeceli Öğrenmeceli bölümü, öğretmenler için kılavuz niteliğinde bir kitaptır.

Dergi sadece her yaşta çocuğun kullanacağı bir uygulama olmayıp aileler ve öğretmenler içinde hazırlanmıştır. Geriye kalan sekiz bölümde ailelerin bilgilendirildiği bir bölüm, sizden gelenler, okuma vakti, iletişim haberler, ayarlar, dergiyi paylaşmakla ilgili bir bölüm yer almaktadır.

Uygulama kullanımının basitliği, ilkokul ve ortaokula özel hazırlanmış olması, renklendirilmesi ve içeriklerinin çokluğu ile okul öncesi dönem çocuklarının da kullanımı için uygun olabilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu uygulaması, özel eğitimli çocuklarda cep telefonunun olumlu bir şekilde kullanılmasına güzel bir örnek olmaktadır.

Cep telefonlarının yaygınlaşmasından önceki dönemde, televizyonlar günümüzdeki cep telefonlarının işlevini görmekteydi. Neredeyse her evde bulunan televizyonların başında çizgi film izleyerek saatlerini geçiren çocuklar, artık telefonların başında saatlerini harcamaktadırlar. Özel eğitim alan ya da normal eğitim alan çocuklarda televizyon ve telefon kullanımı bir ödül ya da ceza aracı olarak ebeveynler tarafından kullanılmaktadır. Yaramazlık yapan ya da yemeğini bitirmeyen çocuk istediği şeyleri izleyemez ya da belirli şartları yerine getirirse izleyebilmektedir.

Aileler çocuklarının ne izleyecekleri yönündeki tercihlerini etkilemeye ve sınırlamaya çalıştıkları gibi, izleme sürelerini de denetlemeye çalışırlar. Sevilen bir programı izlemekten mahrum bırakma, kötü davranışı cezalandırmanın yaygın bir biçimi haline gelmiştir, sansür “sorumlu” çocuk yetiştirme en tartışmalı alanlarından birisi olmuştur. Bu sansür hem olumlu hem de olumsuz olabilir –her iki durumda da yetişkin ile çocuğun kültürel zevkleri arasında çatışma söz konusu olduğunda, yetişkinin iktidarı (tıpkı ataerki iktidarın erkeklerin zevklerinin kadınlarınkinden daha üstün olduğunu “kanıtladığı” gibi) yetişkinin beğenilerinin doğal olarak daha iyi olduğunu “kanıtlamak” için kullanılmaktadır. Dolayısıyla burada iki disiplin altına alma biçimi iş başındadır- Televizyonu ödül ya da ceza olarak kullanmak yoluyla çocuğun davranışının denetim altına alınması ve televizyonun çocuğun kültürüne sokmasına izin verilen beğenileri ya da bilgileri disiplin altına alarak çocuğun kültürünün denetim altına alınmasıdır (Fiske, 2012: 189).

3.3. Okul Öncesi Dönem

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2013:11), basılı kitabında okul öncesi dönem yaşamın temeli olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde olan çocukların öğrenme hızı çok yüksek olduğu için, genel iletişim özellikleri ortak olsa da her çocuğun gelişiminin farklı boyutlarda olduğu da ifade edilmiştir. Okul öncesi eğitiminin bazı temel ilkelere dayandığı da belirtilerek bu ilkeler aşağıda maddelenmiştir.

1. Okul öncesi eğitimi çocuğun gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.
2. Okul öncesi eğitimi çocuğun motor, sosyal ve duygusal, dil ve bilişsel gelişimini desteklemeli, öz bakım becerilerini kazandırmalı ve onu ilkokula hazırlamalıdır.
3. Okul öncesi eğitimi kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.
4. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.
6. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir.

7. Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duygu ve davranışları geliştirilmelidir.
8. Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı; ona öz denetim kazandırmalıdır.
9. Oyun bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bütün etkinlikler oyun temelli düzenlenmelidir.
10. Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.
11. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve yetişkinin güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
12. Çocuklarının kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.
13. Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.
14. Programlar hazırlanırken aile ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.
15. Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.
16. Okul öncesi eğitimin süreçleriyle rehberlik hizmetleri bütünleştirilmelidir.
17. Çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitimi programı düzenli olarak değerlendirilmelidir.
18. Değerlendirme sonuçları çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi amacıyla etkin olarak kullanılmalıdır (MEB, 2013: 11).

Yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2013:17) okul öncesi eğitimi ile ilgili belirttiği ifadelerde, özel gereksinimli çocuklar da dahil olmak üzere bütün çocuklara eşitlik sunmayı hedefledikleri ifade edilmiştir.

Okul öncesi dönemdeki çocukların, ileriki dönemlerde hayatlarını düzenleyebilmeleri için, okul öncesi dönemde kendileri için gerekli eğitimi almaları gerekmektedir. Çocuklara erken yaşlarda özellikle günümüz dünyasında her geçen gün gelişen ve değişen teknoloji karşısında nasıl davranmaları ya da onları nasıl olumlu şekilde kullanabilecekleri yönünde temel bilgilerin aktarılması gerekmektedir.

Çocuğun gelişiminin tam anlamıyla oturması için sadece okul öncesi eğitimini iyi almış olması yetmemektedir. Aile içi iletişimin olması, çocuğa aile içinde söz hakkı verilmesi ile çocuk kendinin de bir birey olduğunun farkına varmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılmayı hedeflenen bütün kazanımlar, sadece normal düzeydeki çocuklar için değil aynı zamanda özel eğitim alan çocuklar için de hayata geçirilmelidir. Bu sebeple özellikle özel eğitim alan çocukların, okul öncesi dönemlerini evde değil bir okul ortamında eğitim alarak geçirmeleri oldukça önemlidir.

“Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak (MEB, 2013:10);

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
2. Onları ilkokula hazırlamak,
3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için otak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır. (MEB, 2013:10).”

Okul öncesi eğitimi alan bir çocuğun gelişiminin iyi olması sadece okulda aldığı eğitimle sınırlı değildir. Çevresel faktörlerin etkisi de büyük önem taşımaktadır. Okuldaki arkadaşlarının sosyal yapısı, öğretmenin etkisi, çocuğun ailesinin, çocuğa hazırlamış olduğu aile ortamının yapısı da çocuk gelişimi açısından oldukça önemlidir. Aile ortamı, çocuğun kendi benliğini fark ettiği ilk alandır. İlgili ebeveynlerin yetiştirmiş olduğu çocuklar daha çok özgüven sahibi olmaktadır ve kendi yaşam deneyimlerini daha çok anlamlandırabilmektedirler.

Fakat bu aile ortamının aksine; her eylemi cezalandırılan, fikirleri önemsenmeyen ve kendini baskı altında hisseden çocuklar, diğer çocuklara göre daha pasif bir yapıya bürünerek gerçek kimliklerini ilerleyen yaşlarında bile keşfedememe sorunu yaşayabilmektedirler.

Okul öncesi eğitim döneminde çocuklara, günümüz dünyasının yeni gelişmeleri, yeni çıkan meslekler ve teknolojinin yarar ve zararları hakkında bilgiler de verilmelidir. Çevre faktörü göz önünde bulundurularak, sürekli telefon kullanan anne ve babalarını gören çocuklar küçük yaşlarda bile olsa telefon kullanmayı doğuştan biliyormuşçasına davranabilmektedirler.

Oyun çağındaki bir çocuk, her hangi bir nesneyi kulağına götürerek “alo” diyebilmektedir. Gelişen teknolojiye bağlı olarak çocuk oyuncaklarının da değiştiği görülmektedir. Oyuncak telefon, bilgisayar, tablet ve hatta oyuncak yazar kasalar oyuncak dükkânlarında yerlerini almaktadırlar. Işıklı ve sesli olan bu oyuncaklar gerçeklerini andırmamaktadır. Bu oyuncaklarla oynayan çocukların da iletişim araçlarını biliyormuşçasına kullanmaları oldukça normal bir durum olmaktadır.

3.3.1. Çocuklarda Okul Öncesi Dönemin Önemi

Okul öncesi dönemin çocuklar için özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Çocuklar yaratıcılığını keşfedebilmektedir,
2. Oyunun hem öğrenme hem eğlenme aracı olması çocukların ilgisinin bir noktada toplanmasını sağlamaktadır,
3. Öğrendikleri şeyleri farklı alanlarda da kullanabilme becerisini kazanmaktadır,
4. Öğrenme hızları artmaktadır,
5. Doğru-yanlış, iyi-kötü gibi kavramları öğrenmektedir,
6. Yardımlaşma duyguları pekişmektedir.

“Okul öncesi dönem beyin gelişiminin ve sinaptik bağlantıların kurulma oranının en yoğun ve hızlı yaşandığı dönemdir. Beyin gelişimi çocuğun bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimi için güçlü bir zemin oluşturur. Bu nedenle çocuklar özellikle okul öncesi dönem olarak adlandırılan yaşamın ilk altı yılında çok hızlı büyürler ve bu gelişim alanlarında şaşırtıcı bir hızla yetkinleşirler. Böylece çocuğun kendi potansiyelini gerçekleştirmesinin ve toplumun üretken bir bireyi olabilmesinin yolu açılmış olur. Beyin okul öncesi dönem boyunca hızlı geliştiği için bu dönem, beyin çevresel etkilere en açık olduğu dönemdir. Bu kapsamda çevre, çocuğun gelişimi ve öğrenme motivasyonunu derinden etkiler. Çocuğun ne kadar destekleyici olduğuyla ve çocuğa ne gibi olanaklar sunulduğuyla yakından ilişkilidir (MEB 2013: 11).”

Çocukların gelişimlerinin beklenen düzeyde olabilmesi için okul öncesi dönemde; çocuğun sağlıklı beslenmesi, çocuğun bağımsızlığının desteklenmesi, çocuğun ailesinin davranışları konusunda destekleyici olması, deneyimlerinin aile üyeleri tarafından çocuğa belli etmeden denetlenmesi ve kendini ifade etme aracı olan dil gelişiminin desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Bütün bu aşamalar çocuktaki bilişsel gelişimin normal bir düzeyde oluşmasını sağlamaktadır.

3.3.2.Çocuklarda Bilişsel Gelişim

Bilişsel öğrenme konusunda eserler kaleme alan David Cohen (2015:15), bilişsel düzeyde kalıtımın etkili olduğunu aktarır. Çevre teorilerinin, bu durumun aksini iddia ettiğini söylese de kalıtımın yanında çevrenin önemli bir faktör olduğunu da belirtmektedir.

Bilişsel durumu kalıtımının olumsuz özelliklerini alan bir çocuk, çevresel faktörlerin etkisi ile gelişim gösterebilmektedir. Okulda öğretmeni ve arkadaşlarından, evinde aile üyelerinden başardığı konularda takdir alan bir çocuk, başarılı olduğu konuların üzerinde gidebilmekte ve kendisini geliştirebilmektedir. Önemli bir cevher olan çocuk beyni, kıymetli ellerde işlenmediği sürece çok büyük gelişimler gösteremeyebilir. İlk olarak gelişim dönemlerinde çocukların neye eğilimi olduğu tespit edilmelidir. Böylece çocuklar, okul dönemleri geldiği zaman sanata mı, spora mı daha yatkın olduklarını keşfedebilirlerse, bilişsel gelişimleri olumlu yönde desteklenebilmektedir.

“Bilişsel gelişim ise; her türlü gelişim alanıyla ilişkili ve işbirliği halinde gerçekleşen, doğumdan başlayarak, çevre ile etkileşimi sağlayan, bilginin edinilip kullanılmasına yardım ederek dış dünyanın anlaşılmasına yarayan, bilginin saklanması, yorumlanması, yeniden düzenlenmesi, değerlendirilmesi ve kullanılmasını ifade eden tüm bilişsel süreçleri içine alan bir gelişim alanıdır (Aral, Baran, Bulut & Çimen, 2001 Senemoğlu, 2007).”

Bacanlı (1999), Toplumsal ve bireysel yaşam için oldukça önemli olan sosyal becerilerle ilgili ilk bilimsel incelemelerin William James’in “Psikolojinin Prensipleri” adlı eserine dayandığını ifade etmektedir. Bu eserde temel olarak insanların benliklerinin sosyal yaşamda belirleyici önemli bir faktör olduğu tezi anlatılmıştır.

“Psikoloji, sosyal ve teknolojik değişiklikleri, çocukların bilişsel gelişimi üzerinde etkisi olan değişiklikleri dikkate almalıdır. Çocuk psikolojisi ile ilgili klasik metinler – özellikle İsviçreli büyük psikolog Jean Piaget (1896-1980)’un eserleri- eğitimin daha biçimsel yapıldığı, televizyonun, internetin olmadığı, hiçbir reklam dâhisinin çocukları pazarlamada öne sürmeyi ve altı yaşında tüketicilerden oluşan odak gruplar kullanmayı düşünmediği bir döneme aittir. Dil gelişimi de oldukça değişkendir. 1-2 yaşları arasında bebeklerin çoğu dil kazanımı öncesi davranış sergilemeye başlar. Nesnelere işaret ederler. Bazı çocuklar, neredeyse 4 yaşına gelinceye kadar sözcükler üretmez. Bilim insanları 150 yıldır bilişsel gelişimin kalıtım mı yoksa çevre sonucu mu olduğunu tartışmaktadır. Daha önce bilimsel bir psikoloji vardı, filozoflar bebeğin boş levha olarak doğduğunu iddia ediyordu. Bebeklerin her şeyi sıfırdan öğrendiklerini düşünüyorlardı. Bir psikoloji ekolü olan davranışçılar, kalıtımın etkisini önemsemedi. Davranışçılığın kurucusu John B. Watson, herhangi bir çocuğun çevresini tamamen kontrol edebilirse, büyüyünce örneğin bir pilot, muhasebeci ya da bahçıvan olacak kadar çocuğu biçimlendirebileceğini iddia ediyordu. Genler keşfedilmeden önce, Descartes gibi filozoflar bir çocuğun beyin yapısının büyük ölçüde kalıtımı tarafından belirlendiğini ileri sürüyordu. Bu görüşü savunanlar, zeki anne babaların zeki çocuklara sahip olmaya yatkın oldukları gerçeğine işaret ediyordu (Cohen:16,35, 47,48,49).

Piaget doğumdan 14 yaşına kadar çocukların dört evreden geçtiğini ileri sürüyordu. Zihinsel gelişimin dört temel evresi şu şekildedir:

1. Duyusal Motor Dönem
2. İşlem öncesi dönem
3. Somut işlem dönemi
4. Soyut (Biçimsel) işlem dönemi (Cohen, 2015:59)

Piaget, zekânın motor hareketlerden kaynaklandığını iddia ediyordu. Bebek kendisini ve nesnelere hareket ettirmeye başladıkça, yavaş yavaş motor koordinasyon ve sonra şemalar elde eder. Bir şema bir tasarım ya da zihinsel imgedir. Piaget bu şemalar gelişimini açıklamak için iki kavram kullandı. Özümseme ve uyumsama. Terimlerin açıklanması gerekir.

Özümseme: her zaman bilgi özümseriz. Anbean ses, görüntü, koku, dokunma duyusu bombardımanına tutuluruz. Ancak beyin bu bilgi seliyle bir kısmını filtreleyerek başa çıkabilir.

Uyumsama: algı psikolojisinde temel olan filtreleme sürecinin ötesindedir. Piaget'e göre, "çevre organizma üzerinde etki gösterdiğinde" uyumsama gerçekleşir ve bunun sonucunda organizma kendisini yeniden düzeltmek ve düzenlemek zorunda kalır. Bebekler ilk önce algılarını ve hareketlerini koordine etmek zorundadır (duyusal motor evre). İkincisi, yaklaşık iki-yedi yaş arası çocuklar, mantıklı işlemlerin neler olabileceğini bile anlayamadıkları dönemde (işlem öncesi dönem) dünyayla ilgili tamamen mantıksız fikirlerle mücadele etmek zorundadırlar (Cohen:60).

Kişiler arasında gerçekleşen iletişimi sağlamanın yollarından birinin de sözel dil kullanımını olduğunu belirten Bayhan ve Artan (2007:119), sözcüklerle kendisini ifade etmeye başlayan çocuğun, birey oluşunu fark ettiğini ifade etmektedir. Henüz konuşmasalar bile, bir yaşına kadar bebeklerin kendilerini mimikleri ile de ifade ettiğini söylemektedirler.

Çocukların dilsel gelişimleri başlamadan kendilerini el kol ve yüz hareketleri ifade etmeleri anne ve babalarıyla kurdukları ilk iletişimdir. Ağlayarak dünyaya gelen çocukların, istedikleri şeyleri belirtmek isterken ağlamaları, mutlu oldukları zaman gülüyor olmaları da temel iletişim becerileri olarak sınıflandırılmaktadır.

Piaget'in 2-7 yaş arası çocuklarla ilgili birçok araştırması, çocuğun dil ve sosyal beceriler gelişiminden ne bekleyebileceğiniz yerine, karmaşık düşünmenin üstesinden gelme becerisine odaklanır. İşlem öncesi aşama, çocuk henüz gerçek mantık işlemlerinin üstesinden gelemediği için, mantığa olan ilgisini yansıtır.

Işık (2007), sosyal becerilerin, başkaları ile etkileşimi mümkün kılan, sosyal açıdan kabul edilebilir olan, çevrede etki bırakan, hedefe yönelik, sosyal içeriğe göre değişen, hem gözlenebilir hem gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren öğrenilebilir davranışlar olduğunu belirtmiştir.

Piaget, 2-7 yaşları arasında, çocukların bu temel mantıksal ilişkileri hala kavrayamadığını ve anlık duygu ve izlenimlerine bağlı olduklarını iddia ediyordu. Sonuç olarak, işlem öncesi çocukların tamamen benmerkezci olduğunu ileri sürdü.

“Ortalama bir çocuğun haftada elli saatten fazla televizyon izlediği tahmin edilmektedir. İzlenen programların büyük bir kısmı, pembe diziler ve iyi adamlarla kötü adamların mücadele ettiği savaşlarla ilgili dramlardır. Üç yaşındaki çocuk, kendisinden yaşça büyüklerin uyguladığı kurallara uymaya başlar. Örneğin, üç yaşındaki bir çocuk her bir oyuncunun üç bilyesi olduğunu görürse, oyun oynamanın doğru şeklinin üç bilye ile olduğunu anlayacaktır. Piaget, üç-dört yaşındaki yapabileceği en iyi şeyin, bireysel kural kavramına göre oynamak olduğunu belirtir. Ahlak gelişimiyle zihinsel gelişimi karşılaştırır. Ve oyun alanında da benmerkezcilik hâkim olur (Cohen:101,102).”

Amerikan Pediatri Birliğine göre, toplam ekran zamanı çocuklarda bir iki saat ile sınırlandırılmalıdır. İki yaşından küçük çocuklar ise ekrana maruz bırakılmamalıdır (<https://www.ozguroner.dr.tr/guncel-yazilar/ekran-zamani-ve-cocuk-gelisimi.html> adresinden 04.05.2021 tarihinde erişildi).

Çocuklar kendi çağlarına göre büyümektedirler. Yaşamış olduğu çevre ve kültürde bunu son derece etkilemektedir. Piaget'in araştırmasında yer verdiği çocuklarla günümüzdeki çocukların sosyal yaşam anlayışları da değişime uğramıştır. Piaget dönemindeki çocuklar bilye oynarken, günümüzdeki çocuklar zamanlarının büyük çoğunu televizyon, telefon ya da bilgisayar başında geçirmektedirler. Gelişim düzeyleri de buna göre şekillenmeye başlamıştır. Herkesin elinde telefonların olduğu, bir evin içinde bile neredeyse iki televizyonun olduğu günümüzde, ekrana bağlı olan çocukların, yeme içme alışkanlıklarının da düzensizleşmesi ile birlikte önemli sağlık problemleri de ortaya çıkmıştır. Özellikle ekran karşısında bilinçsiz bir şekilde yemek yemek obezite gibi önemli bir kilo problemine sebep olmaktadır.

Çocuklar başkalarının hareketlerini taklit etme konusunda oldukça yeteneklidirler. İlgilerini çeken hareketleri gözlemleyip, ardından kopyalamaya başlarlar.5 yaşındaki

bir çocuk sevdiği bir çizgi filmin kahramanını taklit edebilir. Kendilerini onlar gibi güçlü, kurtarıcı olarak görebilirler. Hatta giyimlerini bile onlara benzetmek arzusu içinde olabilirler. Bu yüzden de taklit ederler. Çocuklar için önlerindeki en gerçekçi rol modeller anne ve babalarıdır. Evde günlük yaşam içinde gözlemledikleri en gerçekçi kahramanların hareketlerini kopyalamaktadırlar. Ebeveynlerin hareketlerinin yansımaları, çocuklarında aksetmektedir. Hayat bir ayna ise yansımaları ebeveynlerin suretleri değil, yetiştirdikleri çocuklardır. Çocuğun yetiştiği aile içinde bir şiddet varsa, çocukta şiddeti kendinden zayıf gördüğü bireyler ya da nesnelere üzerinde uygulamaktadır. Elbette bu sadece şiddetin yansımaları olarak kalmamaktadır. Anne ve babanın yemek yeme şeklini bile kopyalayan çocuk, anne ve babasının günlük konuşma dilini, başkalarına karşı yaklaşımlarını, iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarını da taklit ederler.

Taklit etme yetenekleri artan çocuklar, artık bu yetilerini ceza almamak için kullanmaya başlarlar. Ebeveynleri onlara kızdığı zaman sevimli davranmaya ve hatalarını örtbas etmeye çalışırlar. Aşırı telefon ya da bilgisayar kullanımını konusunda çocuklarını uyaran ebeveynler, çocuklarını cezalandırmakla tehdit edebilirler. Cezalandırmanın her zaman doğru sonuçlar vermediği aşikârdır. Cezalandırma sonunda çocuk daha fazla hırçınlaşabilir, yasak olan şeyler daha da cazip hale gelebilmektedir. İşte bu noktada taklit etme yeteneklerini kullanan çocuklar, yasak olan şeyleri kullanabilmek adına yalandan ağlayabilir. Üç, dört ve beş yaş grubundaki çocukların dış dünyada olan biten şeyleri kendilerine göre yorumlayabilmektedirler.

Bir anne çocuğuna telefon başında geçirdiği zamanlarda gözlerinin daha çabuk bozulacağını söylerse, çocuğu da aynı şekilde annesine karşılık verebilmektedir.

İnsanoğlu düşünmeye başladığı zamandan itibaren beynini meşgul edecek şeyleri her zaman bulmuştur. Bu her yaş grubu için geçerlidir. Örneğin, üç yaşındaki çocuk bir çocuk beynini oyuncaklarıyla oynayarak meşgul ederken, yetmiş yaşındaki bir yetişkin gazete okuyarak zihnini diri tutmaktadır.

Fakat zaman ilerledikçe ve teknoloji geliştikçe bu durumda değişkenlik göstermiştir. Artık üç yaşındaki çocuklar zihinlerini telefon ya da tablet oynayarak geliştirirken, yetişkinlerde internet ortamlarında oynadıkları oyunlarla zaman geçirmektedirler.

Nitekim gazetelerde bulunan bulmacaların, telefonlarda daha pratik oynanıyor olması ilgiyi teknolojiye daha fazla yöneltmiştir.

Her yaş grubu önemli ölçüde internet kullanıcısı olmuştur. İnternet kullanımında zaman yönetiminin de doğru bir şekilde uygulanmaması sürekli televizyon karşısında ya da telefon başında zaman geçiren çocukların sayısının artmasına neden olmuştur.

Telefon ya da tablet kullanımı gelişmiş bir çocuk zeki midir? Yoksa teknoloji ile sürekli iç içe olarak zihnini köreltmekte midir? Oldukça göreceli olan bu soruların cevabını anlamak net olarak mümkün değildir. Çünkü insan zihninin karmaşık yapısı tam olarak çözülememiştir.

Bu hususta yapılması gereken en önemli şey internet kullanımının çocuklara belirli periyodlarla sunulması ve gezindiği içeriklerin ebeveynler tarafından kontrol edilmesidir. Elbette iletişim araçlarının sadece olumsuz tarafları yoktur. Aynı zamanda bilinçli kullanıldığı zaman eğitici yönleri de bulunmaktadır.

3.3.2.1. Üç, dört ve beş yaş grubunda bilişsel gelişim

“Batsch ile Welmman, üç yaşından itibaren çocukların istek ve arzularını doğru bir biçimde dile getirebildiklerini belirtir. Çocuklar önce temel kelime haznesinde ustalık kazanır; daha incelikli ifadeler çocukların konuşmasında bir sonraki yıl yer alır. Üç yaşındaki bir çocuk, “umarım” gibi ifadeleri kullanması mümkün değilken, dört yaşındaki bir çocuğun kullanması olasıdır (Cohen: 132).”

Batsch ile Welmman (1995), çocukların diğer insanlar ve duygular hakkında konuşmaya başladıkları üç farklı evre olduğunu ileri sürer: iki yaşından önce çocuklar çok daha büyük olasılıkla düşüncelerden bahseder. Dört yaşından itibaren, diğer insanların nasıl düşündükleri ve nasıl hissettiklerinden bahsetme ve bunu davranışın açıklaması olarak kullanma olasılıkları yüksektir. Bunun büyük etkisi, dört yaşındakilerin olayları başkalarının bakış açısından görebilmeleridir. (Cohen: 138, 139).

Görüldüğü üzere, çocukların bilişsel gelişim serüveninde bir yıl içinde bile gelişimlerinde büyük bir değişim yaşanmaktadır. Bir yıl öncesine göre kelime hazneleri genişler, algıları daha fazla açılır, anlama ve öğrenme yetilerinin gücünü fark eden çocuklar yetişkinlerin kullandığı kelimeleri seçip, onların davranışlarını taklit etme yolu ile kendilerinde sergilerler. Bu durum çocukların ileriki dönemleri için olumlu ya da olumsuz bir sonuç doğurabilmektedir. Aile ortamında fark etmeden

gözlemlediği davranışları beynine kodlayan çocuklar bunları kendi benliğinin sürekli bir parçası haline getirip bir davranış biçimi haline getirmektedirler.

4. CEP TELEFONLARI VE OYUN KÜLTÜRÜ

Cep telefonlarının modellerinin çeşitlenmesi, akıllı telefonların ortaya çıkması ve neredeyse herkesin cep telefonlarına kolaylıkla ulaşabilmesi sebebiyle günümüzde telefonların kullanım yaşı da küçük yaşlara kadar düşmüştür. Toplumun en temel yapı birimi olan ailelerde, 21.yüzyılın genel sorunu olan aile içi iletişimsizliklerin artması, ailelerde bireyselliğe dönülmesi ve bu nedenle insanların birbirleriyle yeterli iletişimi kuramaması, teknolojik aletlere yönelmeyi ve yalnızlığı onlarla paylaşmayı daha cazip hale getirmektedir. Özellikle çocuklar aile içinde gördüklerini taklit etmeye başladıkları dönemde ebeveynlerinde gördükleri akıllı cep telefonlarını görüp kullanmayı istemsizce öğrenmektedirler. Popüler kültürün hayatımıza sokmuş olduğu cep telefonları, artık en zaruri ihtiyaçlarımızdan biri haline gelmiştir.

Taner (2013), akıllı telefonların kullanımını etkileyen çeşitli faktörlerin olduğunu söylemektedir. Bu faktörlerin sosyal ihtiyaçlar, toplum baskısı, hayatı kolaylaştırma ve bağlılık ve satın alma davranışı şeklinde açıklanabildiğini de eklemektedir.

Özdemir (2014) ise, sosyal paylaşım ağlarında var olan konum bazlı hizmetlerin bilgi edinme, eğlence vb. olanaklar sunarken ailemizle, arkadaşlarımızla, işyeriyle sürekli, bağlı kalmamıza imkân tanıdığını da ifade etmektedir.

Böylece hem sosyal yaşamdan hem de sosyal medya yaşamından bireyin tamamen kopması engellenmiştir.

“İletişim, insan ve toplum yaşamının her yanı ve boyutuyla ilişkili bir olgudur. Bu alanda yaşanan herhangi bir yenilik, gelişme ve farklılaşma hayatın birçok noktasında da değişim anlamına gelmektedir. Özellikle teknolojik gelişmelerin bilgi alışverişi ile haberleşme noktasında çok ileri bir seviyede gelişme gösterdiği günümüzde iletişim insan ve toplum yaşamında giderek belirleyici bir rol üstlendiği söylenebilir (Güngör, 2011:291).”

Çocukların oynadıkları oyunların gerçek hayattan sanal hayata taşınmasıyla da telefonları kullanmaları çoğu ebeveyn tarafından normal karşılanmaktadır. Gelişen dijital oyun kültürü ile birlikte birçok yeni oyun telefonlar aracılığı ile kullanıma sunulmuştur. Telefonlarda görmüş oldukları farklı içeriklerin çocukların iç dünyasını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemesi, insanlarla iletişimlerini değiştirmesi, bireysel

gelişimlerini engellemesi, zekâ geriliğini ilerletmesi gibi olumsuz faktörler ise çoğu zaman göz ardı edilmektedir.

İnsan doğası gereği zaman geçirmek adına sürekli olarak oyunlar üretmiş ve günümüze kadar taşımıştır. Dama, satranç gibi oyunlar zihin güçlendirirken günümüzde de çok sevilen ve kökleri çok eski olan futbol daha çok fiziksel anlamda güç veren oyunlardandır. Teknolojiyle birlikte değişen oyun kavramı artık sanal dünyaya aktarılmıştır. Toplumların değişmesiyle birlikte oyun kültürü de değişmiştir. Çocukken arkadaşlık kurmanın ve sosyalleşmenin ilk adımlarından biri olarak da kabul edebiliriz oyunları. Bu olgu artık telefonlar aracılığı ile gerçekleşmekte ve sanal arkadaşlıklar yine sanal oyunlar aracılığı ile olmaktadır. Kuşakların değişmesiyle birlikte değişen oyun kültürü, her çağda kendini kabul ettirmektedir.

Gülsoy'un ifade ettiğine göre (2019:318) oyun, insanlık tarihinin en eski edimlerindedir ve sosyal bilimcilere önemli bir çalışma alanı sunmaktadır, coğrafyalar aşarak oyunların günümüze geldiği de aktarılmaktadır.

“İnternet, sosyal medya, cep telefonu gibi unsurlar, geleneksel iletişim araçlarının birçok fonksiyonunu kendi içinde entegre etmesiyle birlikte artık kitlelerin vazgeçilmezleri arasında yerini almıştır. Özellikle cep telefonları, yeni iletişim teknolojileri içinde yer ve zaman kısıtlamasını ortadan kaldırma olanağı başta olmak üzere birçok yönüyle iletişim alanında büyük bir çığır açmıştır (Bal, 2014: 223).”

Burada karşımıza çıkan en temel sorunlardan biri ise ailelerin teknolojik aletler içinde cep telefonlarının kullanımının yararları ve zararları hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarıdır. Ailelerin çocuklarıyla ilgilenme düzeyi, çocukların bakmış oldukları içeriklerin kontrol edilip edilmemesi, çocuklara küçük yaşlardan itibaren teknolojik aletlerin kullanımı konusunda bilgilendirilmesinin gerekli oluşu dikkat edilmesi gereken önemli hususlardır.

Çocukların teknolojik aletlerle yakından ilgilenmesi ve sürekli olarak onların sanal ortamlarda kontrol edilmemesi, çocuk istismarlarının sanal ortamlarda giderek yaygınlaşmasına da neden olmaktadır.

Çavuş ve diğerleri (2016), insanlık tarihinde, oldukça eski olan oyun kavramının, teknolojik gelişmeler ve değişimler ile kent uzamından sanal bir uzama taşınarak, çocuk ve gençler üzerinde büyük bir etki alanına sahip olduğunu açıklamışlardır. Dijital oyunların anında ve sınırsız oluşu, yeni bir yaşam alanı da oluşturmuştur. Sürekli olarak yeni içeriklerin üretildiği oyunların, teknolojik altyapı ile

güçlendirilerek yaşamın her alanını kuşattığını da Çavuş ve diğerleri ifade etmişlerdir. Ruh ve beden sağlığını olumsuz etkileme potansiyeline sahip sayısız oyun, oyun endüstrisini ayakta tutabilmek amacıyla bilgisayardan cep telefonlarına, tabletlerden televizyonlara kadar geniş bir mecraaya yayılmış durumdadır (Çavuş ve Diğerleri, 2016).

“We Are Social 2020 raporuna göre Türkiye internet, sosyal medya ve mobil kullanıcı istatistikleri 62 milyon internet kullanıcısı Türkiye nüfusunun %74’ü, 54 milyon sosyal medya kullanıcısı Türkiye nüfusunun %64’ü, 77 milyon mobil kullanıcısı Türkiye nüfusunun %92’sini oluşturmaktadır. İnternet kullanıcı sayıları %4 (2,4 milyon), sosyal medya kullanıcı sayısı %4,2 (2,2 milyon), mobil kullanıcı sayısı %3,4 (2,6 milyon) artış göstermiştir. Türkiye internet kullanım istatistiklerine baktığımızda genel kullanıcı sayısı toplamda 62 milyon, Türkiye nüfusunun %74’ü anlamına geliyor. İnternet kullanıcıları günde ortalama olarak 7,5 saat internette vakit geçirmektedir. İnternet kullanımı istatistiklerine bakıldığında mobil telefon kullanımının artış gösterdiği, bilgisayar tablet ve diğer araçların kullanımında ciddi bir azalış söz konusudur. Diğer cihaz (oyun konsolları vb.) kullanımının da yüzdesel olarak ciddi bir artış yaşandığını söyleyebiliriz. İnternet kullanıcılarının aylık aktivitelerine baktığımızda; internet kullanıcılarının %93’ü internette online video izlemekte, %45’i vlog yayınları ile vakit geçirmekte, %72’si internet servisleri üzerinden müzik dinlemekte olup, %42’lik bir kesim de online radyo dinleyicisidir. Türkiye’de internet kullanıcıları internette 7,5 saat, sosyal medyada ve televizyon başında 3 saat vakit geçirmektedir. Online müzik dinleme süresi ortalama 1,5 saate, oyun konsolunda oyun oynama süresi ise 1 saate yakındır. Türkiye’de mobil kullanıcı sayısı 58 milyona ulaşmış durumda. Türkiye nüfusunun %94’ü mobil cihazlar üzerinden internet kullanmaktadır. Mobil cihazlar üzerinde geçirilen süre ortalama 4 saattir. Türkiye’deki kullanıcıların %88’i herhangi bir cihaz üzerinden oyun oynamaktadır. Akıllı telefon üzerinden oyun oynama yüzdesi %80, bilgisayar üzerinden oyun oynama yüzdesi %46’dır. Oyun konsolları üzerinden oyun oynama yüzdesi ise %23’tür. En çok kullanılan sosyal medya platformlarına göre YouTube ilk sırada yer alırken, onu Instagram takip etmektedir. Türkiye’de YouTube üzerinde yapılan arama istatistiklerine göre en çok arama müzik ve film alanlarında yapılmaktadır. Türkiye’de her 10 kişiden 9’unun mobil cihazı bulunmaktadır. Bu cihazların %89’u akıllı telefonlardan oluşmaktadır. Bilgisayar sahipliği oranı %67 iken, VR cihaz sahipliği ise %4 seviyelerindedir (Bayrak, 2020).”

We Are Social 2020 raporunda açıklanan verilerden de anlaşılacağı üzere ülkemizde gerek telefon gerek ise internet kullanımı oldukça yüksektir. Nüfusun %92’si tarafından kullanılan mobil cihazlar kişisel verilerdir. Bu verilerde aile içinde anne ve babanın kullandığı telefonlara çocuklarının da erişebildiğini düşünecek olursak bu oran daha da artmaktadır. Veriler açık olarak Türkiye’de mobil telefonlar üzerinden oyun oynama istatistiklerinin de fazlalığını belgelemektedir.

4.1. İnternet ve Gelişimi

“İnternet çağımızın en önemli iletişim ortamı durumuna gelmiştir. Her yaşta her kesimden bireyi etkisi altına alan internet teknolojisi bilimden sanata, siyasetten eğitime birçok alanda aktif bir rol üstlenmektedir. 1960’lı yıllarda Amerika Savunma Bakanlığı bünyesine bağlı

ARPANET adıyla gelişim gösteren internet teknolojisi, bugün hemen hemen her türlü işlemin gerçekleştirildiği, her türlü içeriğe ulaşılan kapsamlı bir bilgi otobanı halini almıştır (Miller ve Slater, 2000 akt; Kırık:13).”

Bülbül (2000:63- 66), Türkiye’deki ilk internet bağlantısının 1993 yılında, ODTÜ’den gerçekleştirildiğini aktarmıştır. Ayrıca, internet her ülkede üyeleri olan bir iletişim sistemi olarak da ifade edilmektedir.

“İnsanlığın 1970’li yıllarda tanışmaya başladığı ve 1990’lı yıllarda ticari çevrelerinde yönelmesiyle dünya çapında yaygınlaşan internet, bilim ve teknolojiyi, iletişimi, bilgiyi, sohbeti ve eğitim-öğretimi hızlı ve çok az maliyetle sağlayan bir güçtür. Günümüz dünyasında iletişim ve bilgi teknolojileri kapsamındaki hızlı gelişmeler ve içinde bulunduğumuz yaşam şartlarına bağlı olarak hayatımızın çoğu alanında bu teknolojilerin kullanımı gün geçtikçe artmaktadır (Peker, 2013).”

Tokgöz’ün (2010: 87-88) aktardıklarına göre internetin gelmesiyle birlikte tek yönlü iletişimin yerini karşılıklı iletişim almıştır.

İnternetin henüz gelmediği dönemlerde, yaşanan tek yönlü iletişimde, sunulan içeriklere dâhil olma, bilgilere eklemelerde bulunma gibi olanaklar bulunmamaktaydı. Fakat iletişimin karşılıklı olması ile kişiler kendilerini internetin ve sosyal medyanın bir parçası saymışlardır. Böylece internetin kişiselleştirilmesi ve sosyal medya da içerik üretilmesi sürecine girilmiştir.

“Kısa bir zaman içerisinde internet, insanların ekonomik ve sosyal hayatını farklı yönlerden etkileyen bir yapıya dönüşmüştür. 1990’lı yıllarda temel amaç sınırlı İnternet içeriğini tek taraflı bilgi akışı ile kullanıcılara ulaştırmakken 2000’li yıllar ile birlikte İnternet kullanıcıları Web 2.0 teknolojisi ile tanışmaya başlamıştır. Web 2.0 teknolojisi ile web platformunda sadece içeriklere ulaşmak değil o içerikleri yönetmek, değiştirmek, ekleme yapmak veya silmek gibi aktivitelerin yanında tamamen yeni içerikler geliştirme imkânını da kullanıcılara sunmaya başlamıştır. İnternetin ilk tohumlarının atıldığı sadece belirli noktalar arası ağ iletişiminden, global bir network ağına ulaşması ve bu ağa herkesin içerik yönünden katkı yapabilmesine uzanan dönemde İnternet pek çok değişim ve yenileşim yaşamıştır. Tüm bu süreçler içerisinde web 2.0 teknolojilerinin getirdiği yenilikler ile İnternet içeriğinin herkes tarafından kolaylıkla oluşturulabilmeye başlaması ise İnternet teknolojilerini çok farklı bir boyuta taşımaya başlamıştır (Güler, Bayzan ve Güneş).”

İnternetin okul çalışmaları, çevrimiçi oyunlar ve sosyal ağların en popüler aktiviteler arasında yer aldığını ifade eden Kırık (2019:14), internetin çocukları doğrudan etkilediğini söylemektedir.

Dünya üzerinde birçok farklı kültürün anlayışının olması, internet kültürü hakkında ortak bir fikir anlayışı oluşmasına da engel olmuştur. Anne babaların, öğretmenlerin ya da diğer aile üyelerinin çocukların internet kullanımını hakkında bilinçli olması oldukça önemlidir.

İnternet, dünya üzerinde sistematik olarak örülmüş sanal ağlar sistemidir. Bu ağlar sayesinde insanlar iletişim kurabilmekte ve veri akışı sağlanabilmektedir.

Birbirine bağlanan ağlar aracılığıyla üretilen bilgi, günümüzde internetteki interaktifleşme sayesinde kolayca tüketilebilmektedir. Tam da bu sebeple bilgi yığınları artmıştır. Hangi bilginin doğru, hangi bilginin yanlış olduğu konusunda karışıklık yaşanmasına neden olmaktadır. Bilgilerin güvenilirliğinin sorgulanması da oldukça zorlaşmıştır.

Görsel ve işitsel anlama konusunda oldukça başarılı olan çocuklar televizyon veya internette görmüş oldukları her kareyi zihin haritalarının en parlak noktasına, defalarca kullanılmak üzere kaydetmektedirler.

Merak ettikleri şeyleri sürekli olan anne babalarına soran çocukların merak duygularını gidermelerinde artık internette büyük önem taşımaktadır. Görüldüğü üzere kitle iletişim araçları da ebeveynlerin rollerini paylaşmaya başlamıştır.

Anlamlandıramadığı şeyleri internet aracılığıyla arayan çocuklar bu esnada çoğu zaman zararlı içeriklere istem dışı bile olsa maruz kalabilmektedirler.

Okuma yazma bilmeyen (üç-dört ve beş yaş grubu da dâhil olmak üzere) çocuklar, arama motorlarının sesli komut özelliğini ya da telefonlarının asistanlarını kullanarak diledikleri içeriklere ulaşabilmektedirler. Birçok oyunda da sesli komut özelliğinin olması ya da çevrimiçi olarak oynanması üzerine her yaş grubundan çocuk kolaylıkla bu oyunlara erişebilmektedirler.

İnternet üzerinde verilen oyun reklamlarında pornografik görüntülere yer verilmesi küçük yaştaki çocuklar için travmatik etki yaratabilmektedirler. Araba oyunları ya da savaş oyunlarında (Metin 2 gibi) kadınların ön plana çıkarıldığı figürlerin gerçeğe yakın olarak hazırlanması, çocukların gerçeklik algıları ile oynayabileceği gibi, vücutlarını tanımaya başladıkları dönemde çocukları yanlış olarak yönlendirebilir.

Kitle iletişim araçları kısılcına sıkışıp kalan çocuk, karşılaştığı bilgi yığını karşısında afallamaktadır. İnternetin çocuk üzerinde kurduğu tahakküm günlük yaşantısını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Görsel-işitsel algılarının çok aktif olduğu dönemler içinde çocuklar, internette gördükleri içeriklerden her anlamda etkilenmekte ve kendine göre anlamlar üretebilmektedir.

4.1.1. İnternet ve Çocuk

Başlı başına ayrı bir inceleme konusu olan internet, çocukların ilgi odağında olan bir alandır. İnternette istedikleri her içeriği bulabilen çocuklar, bilinçsiz bir şekilde internet kullanmaktadır. İnternet başında geçirilen fazla saatler, çocukların sosyal yaşamdan bağlantısını da zamanla koparmaya başlamaktadır. Elbette internetin çocuklar üzerindeki etkisi sadece olumsuz anlamda olmamaktadır. Bu durum tamamen çocukların internet kullanımına ve ebeveynlerinin kontrolüne bağlıdır.

“Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak teknolojik cihaz sahipliğinin artması, internet altyapısının genişlemesi ile birlikte okul öncesi yaşlardaki pek çok çocuk temel becerileri kazanmadan önce dokunmatik ekranlı tablet, telefon gibi cihazları kullanmayı öğrenmektedirler. Genellikle internet bağlantılı bu cihazları kullanmaya başlama yaşı gün geçtikçe düşmektedir (Holloway, Green ve Stevenson, 2015 akt; Ergüney, 2017: 1919).”

Dijital kültürde insan kuşakları sınıflandırırken dijital yerli ve dijital göçmen kavramları ortaya çıkmıştır. Peki, bu kavramlar ne anlama gelmektedir? Dijital göçmen, kuşak sınıflamasında “Y” kuşağında doğanlara; dijital yerli ise, “Z” kuşağında doğanlara verilen isimdir. Diğer kuşaklar ise (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014);

1. Geleneksel kuşak (1925-1945 arasında doğanlar).
2. Bebek patlaması kuşağı (1946-1964 arasında doğanlar),
3. X Kuşağı (1965-1979 arasında doğanlar),
4. Y Kuşağı (1980-2000 arasında doğanlar),
5. Z Kuşağı (2000-2020 arasında doğanlar). (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014).

“Peki, günümüz öğrencilerinin içinde yer aldığı kuşak olan dijital yerlilerin özellikleri nelerdir? Çocuk psikologlarına ve psikolojik danışmanlarına yöneltilen, “Dijital yerlilerin (Z kuşağı çocuklarının) temel özellikleri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlara göre, dijital kültür çocuklarına ait belirgin özellikler aşağıda gruplanmıştır (Yıldırım, 2018:27).”

Olumlu özellikler;

1. Sosyal ağlarda arkadaş çevreleri ile bilgiyi çok hızlı edinin yayabilirler.
2. Bireysel ve küresel dünya vatandaşlarıdır.
3. Kendilerini iyi ifade eder, isteklerini açıkça söylerler.
4. Teknolojik gelişmelere çok hızlı adapte olurlar.
5. Yardıma ihtiyaç duymadan yeni teknolojilerin nasıl kullanıldığını çözebilirler.
6. Çok işlevli (Multitasking) çalışabilirler.

Olumsuz özellikleri;

1. Sosyal ağlarda olduğu kadar yakın çevresinde arkadaş çevreleri geniş değildir.
2. Konuşarak iletişim kurmak yerine mesajlaşmayı tercih ederler.
3. Dikkatlerini toplamada zorluk yaşarlar.
4. Sosyal değillerdir.
5. Çalışmayı sevmezler.
6. Sabırsızdırlar.
7. Özgürlüğüne düşkündürler.
8. Sadakatsizdirler.

Teknoloji, telefon, internet gibi küresel süreçleri etkileyen bu önemli yapılar, kullanım biçimlerine göre olumlu ya da olumsuz bir şekilde çocuklara sirayet edebilmektedir. Kullanım amaçlarının ve sürelerinin ebeveynler tarafından kontrol edilmesi, çocukların içine doğdukları teknolojiyi daha bilinçli şekilde kullanmalarına fayda sağlayabilmektedir. Elbette bu sürecin etkili olarak yürütülmesi için, ebeveynlerin de teknolojiyi bilinçli şekilde kullanmaları, çocuklarına iyi birer örnek teşkil etmeleri gerekmektedir. Gerekirse bir uzman yardımı alınarak anne, babalar ve çocuklar internet kullanımı hakkında daha bilinçli hale gelmelidir. Ailenin içinde bulunduğu ekonomik, kültürel ve değerler sistemi de çocuğun aile içinde yetişmesinde etkisi olan diğer önemli faktörlerdir.

Anne ve babalar, çocuklarının internet ve telefon kullanımları konusunda uyarmaları konusu da dikkat edilmesi gereken bir diğer noktadır. Aileler, çocuklarına fazla bir baskı yapmamalı, daha yumuşak bir dil tercih etmelidirler. Aksi halde çocuklarıyla aralarında geçimsizlik ve iletişimsizlik sorunlarının yaşanması kaçınılmazdır.

Goodwin (2018:16), iki üç yaşlarındaki çocukların, akıllı telefonları hızlı bir şekilde kullanabilmelerinin hem güzel hem de korkutucu olduğunu ifade etmektedir. Bu durumu da dijital maruz kalış olarak nitelemiş, bedenlerine ve sağlıklarına olası yan etkilerini (akıllı telefonumuzu geri vermeleri istendiğinde aşırı sinirlenmeleri ya da bir saat daha Minecraft oynamayacaklarını söylediği zaman asabi ya da bazen saldırgan olmaları) belirtmiştir.

4.1.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İnternet Kullanımı

Günlük hayatımızın içinde birçok elektronik cihaz kullanıyoruz ve bu cihazlar gün geçtikçe hayatımızda daha yaygın ve önemli bir hale geliyor. Ekran başında farkında olmadan saatlerimizi harcayabiliyoruz. Bu durum, çocuklar için de farklı değil. Çocukların dijital medyadan olumsuz etkilenmemeleri için kendi yaşlarına göre doğru elektronik cihaz kullanmaları son derece önemli. Bu konuda, Fransız psikiyatrist Serge Tisseron'un geliştirdiği 3-6-9-12 yaş kuralı, ebeveynler için rehber olabilecek bir kaynak (<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi.)

4.1.2.1 3-6-9-12 yaş kuralı

Şekil 1. 3-6-9-12 Yaş kuralı

<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi.

3 yaş öncesi:

1. Televizyon izlemek yerine hikâye okumayı tercih edin.
2. Çocuklarınızın odasına televizyon koymayın.
3. Yemek esnasında veya yatmadan önce elektronik aletlerden uzak tutun.
4. Çocukları sakinleştirmek için ellerine elektronik alet vermeyin. (<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi).

3 – 6 yaş arası:

1. Ekran başında geçirilecek zaman için süre belirleyin.
2. İzlenen içeriğin yaş sınırına dikkat edilmeli.
3. Elektronik cihazlar çocukların odalarında değil, oturma odasında olmalı.

4. Çocukları sakinleştirmek için ellerine elektronik alet vermeyin. (<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi.)

6 – 9 yaş arası:

1. Ekran başında geçirilecek zaman net olmalı.
2. Ekranlar çocukların odalarında değil, salonda olmalı.
3. Elektronik oyunlara ölçü koyulmalı.
4. Onlara kişiye özel haklardan bahsedilmeli: İnternete koyulan her şey, herkes tarafından görülür, onları silme imkânımız yoktur; devamlı orda kalır, internette anlatılan her şey doğru değil. (<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi.)

9 – 12 yaş arası:

1. Çocuklarla konuşup, kaç yaşında cep telefon sahibi olacağını kararlaştırın.
2. Çocuklar internete girebilir ama yalnız mı yoksa birisi eşlik etmeli mi, karar verin.
3. Onların elektronik aletlerle geçirecekleri zamana siz karar verin.
4. Çocuklarınızın ekranda ne gördüğü ve ne yaptığı hakkında onlarla konuşun. (<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi.)

Elektronik ekranları hayatımıza uydurarak büyüyelim

3 - 6 - 9 - 12

3 yaş öncesi
Çocuk içinde bulunduğu yeri ve zamanı keşfetmesi gereklidir.

Onunla oynamak, konuşmak gerekir. Onun için televizyonu kapatalım.

3 ile 6 yaş arası
Sesinin tonunu ve el becerilerini keşfeder.

Televizyonla az zaman geçirip, ailece çocuklarla zaman geçirmeliyiz.

6 ile 9 yaş arası
Çocuk toplu yaşamının kurallarını keşfeder.

Onlara İnterneti anlatın.

9 ile 12 yaş arası
Dünyanın karmaşasını keşfeder.

Ona kendini korumasını, başkalarını korumayı ve paylaşmayı öğretin.

12 yaş sonrası
Aile ortamından dışarı çıkmaya başlar.

Çocukları hep koruyup gözetmeye hazır olun. Onların size ihtiyacı var.

“ J'ai imaginé en 2008 les repères « 3-6-9-12 » comme une façon de répondre aux questions les plus pressantes des parents et des pédagogues. ” Serge Tisseron
3-6-9-12. Apprivoiser les écrans et grandir, Ed. érès

Cette affiche peut être téléchargée sur <http://3-6-9-12.org/> ou <http://sergetisseron.com>

Şekil 2. Elektronik ekranları hayatımıza uydurarak büyüyelim

<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi.

Birlikte, Seyredeceğimiz
programları seçelim, ekran önünde az zaman geçirelim.
Çocuklarımıza gördüklerini ve yaptıklarını
anlatabilmereri için zaman ayıralım.
Yaptıkları işlerden dolayı onları tebrik edelim.

3 - 6 - 9 - 12, Her yaşa uygun televizyon programları

3 yaş öncesi

Çocuklarımızla oyun oynamanız, onların sağlıklı gelişmelerine faydalı olacaktır.

Televizyon izlemek yerine beraber hikaye okumayı tercih ederim.

Seyretmese bile, televizyonun açık kalması, çocuğunuzun eğitimine zarar verir.

Cocuklarınızın odalarına televizyon koymayın.

Yemek esnasında, atmadan önce elektronik aletlerden Uzak tutun. Onları sakınlaştirmek için ellerine elektrönik alet tutuşturmayın.

3 ile 6 yaş arası

Televizyon ve elektronik oyunlar için zaman belirleyin ve bu süreyi aşmalanna asla taviz vermeyin.

Televizyondaki programlarda belirtilen yaş sınırına dikkat ederim.

Oyun tabletleri, televizyon, bilgisayar, çocukların odalarında değil oturma odalarında olmalı.

Yemek yerken vey yatmadan önce elektronik aletlerden Uzak tutun. Onları sakınlaştirmek için ellerine elektrönik alet tutuşturmayın.

Grup halinde oynamak, tek başına oynamaktan daha iyidir.

6 ile 9 yaş arası

Televizyon ve elektronik oyunlarla geçireceği zamanlara sınır koyar, onun gördüğü ile yaptığı hakkında konuşurum.

Bilgisayar ve bilgisayarlarının yeri çocukların odaları değil oturma odaları olmalı.

Elektronik oyunlara ölçü koyarım.

Onlara kişiye özel haklardan bahseder ve uyarırım :
1) İnternete koyduğumuz her şey herkes tarafından görülür ;
2) Onları silme imkanımız yoktur, devamlı orda kalır ;
3) İnternette anlatılan her şey doğru değildir.

9 ile 12 yaş arası

Çocuğumla konuşup, onun kaç yaşında cep telefonu sahibi olacağına kararlaşdırırım.

İnternete girilebilir ama onu yalnız mı yoksa birisi eşlik etmeli mi karar veririm.

Onların elektronik aletlerle geçirecekleri zamana siz karar verin.

Onun ekranda ne gördüğü ve ne yaptığı hakkında konuşurum.

Ona İnternetin 3 kuralını hatırlatırım.

12 yaş ve sonrası

Çocuğum İnternete yalnız girebilir, fakat onunla beraber belirlediğimiz zaman sınırına uymalı.

Birlikte program yükleme, bilgi hırsızlığı ve taciz hakkında konuşmalıyız.

Gece WIFI' yi ve cep telefonlarını kapatırız.

Facebookta arakadaşı olmam.

Diffusons cette affiche.

C'est tous ensemble que nous modifierons notre relation aux écrans.

Rejoignez nous sur <http://3-6-9-12.org>

ères

Şekil 3. Her yaşa uygun televizyon programları

<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi.

12 yaş ve sonrası:

1. Çocuklar, internete yalnız girebilir; fakat onunla beraber belirlediğiniz zaman sınırına uymalıdır.
2. Birlikte program yükleme, bilgi hırsızlığı ve taciz hakkında konuşmalısınız.
3. Gece wi-fi ve cep telefonları kapatılmalıdır

(<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2020/03/11/3-6-9-12-yas-kurali-cocuklarin-yasina-gore-uygun-elektronik-cihaz-kullanimi> adresinden 17.12.2020 tarihinde erişildi).

Buldukları her ortamı keşfetme gayreti içinde olanlar çocuklar, kendilerini neredeyse hipnotize eden teknolojik gelişmelere zihin olarak oldukça açık ve internetten gelen her bilgiyi kabul edecek kadar savunmasızdırlar. Ebeveynlerin, çocuklarının telefon kullanımı ya da televizyon izleme sürelerini kısıtlaması ve izledikleri içerikleri kontrol etmesi en basit yöntemlerden biridir. Özellikle üç yaşındaki çocukların kendi seçimlerini yaptığı bu yaş aralığında, onların kontrol edildiklerini bilmemesi hem kendilerine duydukları güveni geliştirir hem de anne babalar çocuklarını internetin aşırı kullanımından korumaktadırlar.

4.2. Dijital Oyunlar ve Siber Zorbalık

“Ekonomik sistemler içerisinde dijital oyunlar, toplumsal bir yenilik olarak yaygınlaşmaktadır. Yeni medya ortamlarından biri olan dijital oyunlarda oyuncular, medya içeriğinin üretim, dağıtım, tanıtım gibi aşamalarına ücret gözetmeksizin emek harcayarak dâhil olma konusunda ciddi bir varlığa sahiptir. Oyunlar bir alan olarak olgunlaştıkça, araştırmacılar ve eğitimciler arasında verimli diyalog için fırsatlar barındırmaktadır. Oyun yoluyla oyunların nasıl oynanacağını öğrenmek daha da önemlidir. Bu yinelemeli oyun döngüleri, eylemlerle ortaya çıkan ve gelecekteki eylemlerde kullanılan kavramların da üretebilmesini sağlayabilir. Oyunların geleneksel eleştirileri sadece metnin kendisine odaklanmışken, oyunların sadece oyuncu aracılığıyla gerçekleştirilebildiği gerçeği, oyunu ve onun tüketim bağlamlarını kapsayan teorik modelleri geliştirilebilir. Bu oyunların, oyuncuları tarafından nasıl yorumlandığı ve anlaşıldığı sorgulanması gerekmektedir. Günümüzde oyuncular giderek artan bir ivme ile tüketici adıyla sosyalleşmekte, metalaşma ve şeyleşme aşamalarının nesnesi haline gelmektedirler. Bu nedenlerle oyuncular yaratıcı endüstri ürünlerini seçerken ve oynarken daha dikkatli olmalıdır. Geleneksel oyunlar kimi özelliklerini dijital oyunlara taşıyabilir (Buluş ve Buluş: 2020)”.

Taylan ve diğerleri (2017), dijital oyunların birçok elektronik alanda oynanabilirliği, özellikle internet bağlantısı ve çevrim içi oyunlar aracılığıyla artan ulaşılabilirliği sayesinde oldukça geniş bir kitleye hitap ettiğini aktarmışlardır.

Oldukça çeşitli olan dijital oyunlar, neredeyse gerçeğe yakın görseller kullanılarak oluşturulmuşlardır. Bu özellikleri sayesinde kullanıcıların yaşı fark etmeksizin oyun bağımlılığı olmalarına neden olmaktadır.

Yılmaz ve Biricik (2017), çocukların ya da yetişkinlerin sosyalleşebilmek ve oyun oynama amaçlı olarak ihtiyaçlarını gidermelerinin bir yolu olarak sosyal medyayı kullandıklarını söylemektedirler. Böylece çocuklar birçok duyguyu oyunlar aracılığı ile gidermektedirler.

Aynı zamanda bu konu ile ilgili olarak Boluşık ve Muslu (2009:445-450), bazı dijital oyunların, çocukların üzerinde olumsuz etkileri olan şiddet, savaş, suç, soygun gibi olguları normalleştirdiğini ileri sürmektedir. Bu olumsuzluklardan etkilenen çocuklarda, olumsuz olguları normal olarak karşılayabilir ve benimseyebilmektedirler. Zamanla, bu bireyler toplum içinde yalnızlaşmaya da başlamakta ve depresyona girebilmektedirler.

Siber zorbalık, sosyal medyada ya da internet üzerindeki başka mecralarda, oyunlarda çevrimiçi olarak aktif bir şekilde, diğer kullanıcılar tarafından taciz edilmektir. Siber zorbalık yapan kullanıcılar, gerçek hayatlarının gizliliğini göz önünde bulundurarak yaratmış oldukları sanal kimliklerini aktif bir şekilde kullanmaktadırlar. Günlük yaşamları içinde yapamayacakları davranış biçimlerini sergilemekte, yine günlük hayatlarında kullanamayacakları kelimeleri sarf etmekten çekinmemektedirler.

Aksaray (2011:413), bazı araştırma sonuçlarına göre siber zorbalıkların görülme sıklığı %9 ile %35 arasında değiştiğini ifade etmiştir.

Çevrimiçi mecralarda kullanıcıların isimlerinin, yaşlarının ve konumlarının net olarak bilinmemesi durumu, siber zorbalık yapan kullanıcıları daha cesaretli hale getirmektedir. Bu gibi durumlarda, karşısındakinin bilgilerini bilmeyen özellikle küçük yaş gruplarındaki çocuklar bilmedikleri tehlikelerle karşı karşıya gelebilmektedir. Kendilerini savunamayacak kadar küçük çocuklarda bu gibi durumlar travmatik etkiler yaratabilmektedir.

Telefonlarda kullanılan sesli komut özelliğinin ve telefon asistanı teknolojisinin de gelişmesiyle birlikte, okuma yazma çağına olmayan çocuklar bile internette rahat bir şekilde dolaşım sağlayabilmektedir.

Çocukların aileleriyle internet dolaşimleri hakkında konuşup, olumlu ya da olumsuz şekilde yaşadıkları deneyimlerini aileleriyle paylaşmaları konusunda ebeveynlerin çocuklarını cesaretlendirmeleri olumlu bir katkı olacaktır. Ailelerin endişeli tutumlarını çocuklarına hissettirmemeleri de etkili bir yöntemdir. Modern dönem ebeveynleri çocuklarını dokunmatik ekranlardan uzak tutmak istese de çoğu zaman bu teknolojiye de ihtiyaç duymaktadırlar. Yaşamış oldukları bu ikilemler aileleri belirsizliğe sürüklemekten ziyade, daha fazla dikkatli olmaya teşvik etmelidir.

“ Siber zorbalık belirtileri kişiden kişiye göre değişmektedir. Bu belirtileri aşağıdaki şekilde sıralayabilmek mümkündür (Hirsch, 2019 akt; Kırık, 24).

1. İnterneti veya telefonu kullanırken veya sonrasında duygusal olarak üzülmek,
2. Dijital yaşamı çok gizli ya da koruyucu olarak yaşamak,
3. Aile üyelerinden, arkadaşlardan ve etkilerden uzaklaşmak,
4. Okul veya grup toplantılarından kaçınmak,
5. Ev ortamında öfkeyle “hareket etme”,
6. Ruh hali, davranış, uyku veya iştahta değişiklikler,
7. Bilgisayarı veya cep telefonunu kullanmayı bırakmak istememe,
8. Anlık ileti, metin veya e-posta alırken gergin ya da ürkek olmak,
9. Bilgisayar veya cep telefonu aktiviteleri hakkında tartışmalardan kaçınmak.

Okul öncesi dönemdeki çocuklar ve okul çağındaki çocuklar gerek aileleriyle iletişim kurabilmek için gerekse internette zaman geçirebilmek için teknolojik cihazları kullanmaktadırlar. Çocukların tablet ya da telefon aracılığıyla internette zaman geçirdikleri dönemlerde kendilerini rahatsız eden içeriklerle karşılaşabilmektedirler. Fakat bu durumlarda karşılaştıkları rahatsız edici içerik ya da oyunları, videoları ya da görüntüleri aileleriyle paylaşabilmeleri oldukça önemlidir. Kendisini korktuğu bir içerikten koruyabilecek bir çocuk zararlı içeriklerden daha az etkilenecekken, daha pasif duran, korkularını paylaşamayan bir çocuğun gelişimi daha sorunlu geçebilmektedir.

Çevrimiçi ortamlarda, bağımsız olan çocuklar, denetim ve gözetimden uzak olduklarını fark ettikçe dijital oyunlara daha da bağlanacaktır.

Ailelerin dikkat etmesi gereken nokta ise çocuklarının internet ortamında savunmasız olduklarıdır. Özellikle kendisini koruyamayan çocuklar için bu durum daha da tehlikeli olabilmektedir. Kendisine ebeveynlerinden daha çok samimiyet gösteren, çocuğu anladığını ve arkadaş olduklarını belirten kişilerce hedef olarak seçilen çocukların özellikle oyun ile alakası olmayan, korku verici içeriklerden uzak kalmaları gerekmektedir.

Asosyalleşen, birey ilişkilerini güçlendiremeyen çocukların ise gerekli psikolojik yardımı alarak topluma ve aile hayatına yeniden kazandırılması gerekmektedir.

Tez içinde incelenen başlıca oyunlar, Mavi Balina, Momo ve Mavi Bebek oyunlarıdır. Bu üç oyunun seçilmesindeki ortak nokta ise üçünde de kullanıcılara belirli komutlar verilerek istenilen zor ve tehlikeli görevlerin yerine getirilmesidir.

Mavi Balina oyununa kullanıcılar bir link üzerinden ulaşılmaktadır. Bu süreçten sonra kullanıcılar, aşama aşama verilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Bütün aşamalar bitmeden oyundan çıkılması mümkün değildir. Ayrıca oyunu oynayabilmek için kullanıcılar okuma yazma bilmek zorunda değildir. Bu da çocukların Mavi Balina oyununda kolaylıkla istismar edilmelerine sebep olabilmektedir. Sesli komut özellikleri kullanılarak oyunu yönlendiren kişilerle oyuncular karşılıklı şekilde iletişim kurabilmektedirler.

Momo isimli oyunda oldukça tehlikeli gözükmektedir. Bu oyunda internette çocukların izlemiş olduğu videoların içinde reklam olarak çıkmaktadır. Reklama tıkladığı zaman oyuna geçiş sağlanmaktadır. Bu oyunda da yönlendirmeler sayesinde verilen görevlerin yerine getirilmesi hedeflenir.

Mavi Bebek oyunu ise, Mavi Balina ve Momo oyunlarına göre oldukça yeni bir oyundur. Bu sebeple oyun hakkında yazılmış bilimsel makaleler oldukça azdır. Bu oyunda tıpkı diğer iki oyun gibi verilen komutlarla ilerlemekte ve korku dolu aşamalardan geçilmesini istemektedir.

Kısacası bahsedilen üç oyunda da kullanıcılara korku ve panik yaratmak istenir. Böylece içinde bulunduğu durumdan kurtulmak isteyen oyuncu verilen bütün görevleri yerine getirmeye çalışır ve sonu ölüme kadar varabilmektedir. Bu noktada ailelerin çocuklarının oynadıkları oyunları, girdikleri siteleri kontrol etmelilerdir.

4.3. Çocuklar İçin Tehlike: Mavi Balina

Şekil 4. Mavi balina oyununun temsili fotoğrafı

(<https://t24.com.tr/haber/mavi-balina-oyunundan-kurtulanlar-anlatiyor-eger-tamamlamazsam-annem-olecekti,842185> Görsel Erişim Tarihi: 02.01.2020).

“Bir sosyal ağ üzerinden mesajlarla yayılan The Blue Whale Challenge (Mavi Balina) meydan okuma üzerine kurulu, 50 gün boyunca mesajlarla kullanıcıları intiharın eşiğine getiren görevlerin verildiği, her ne kadar alışageldiğimiz oyun formatının dışında da olsa, bir çevrimiçi oyundur ve bu oyunun dünyada 200’ün üzerinde kişinin intiharına sebep olduğu düşünülmektedir (Mullin, 2018). Ülkemizde de iki kişinin bu oyun nedeniyle intihar ettiğinin ortaya çıkması sonrasında diğer intihar vakaları ile de bu oyunun ilişkisinin olup olmadığı araştırma konusu olmuştur (Cıngı, 2018: 55, akt; Yılmaz ve Candan, 2018: 276).”

Yücel (2019:344), Mavi Balina Challenge olarak da bilinen oyunun yasal olarak oynanmadığını ve satışı olmadığını aktarır. Kısacası oyun sanal ortamda e-posta, whatsapp aracılığı ile paylaşılan linkler ile oynanır ve oldukça zararlıdır.

Kullanıcılara verilen zorlu görevlerin yerine getirilmesi oyunun temel amacıdır. Kolaydan zora olacak şekilde belli başlı aşamalardan geçmek zorundadırlar. Bir aşamayı gerçekleştiren oyuncu, aşamayı gerçekleştirdiğine dair kanıtlar da sunmak zorundadır. Aksi halde oyuncunun aşamayı gerçekleştirmediği düşünülerek sonraki bölüme geçmesi engellenir.

“Çevrimiçi dünyanın “özgür” atmosferi gerçek dünyanın kuralları ile çepeçevre kuşatılmış olanlara nefes alma olanağı sunarken çok çeşitli riskleri de bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle toplumsallaşma sürecinin başında olan genç kullanıcılar, gerçek dünyanın değerler manzumesini yeterince tanıyıp içselleştiremeden çevrimiçi dünya ile karşılaştıklarında bocalayabilmektedir. Söz konusu bocalama ise telafisi olanaksız “gerçek” sonuçlara neden olabilmektedir. “Oyun Sanal, İntihar Gerçek” teması ile yola çıkılan bu çalışma tam da bu noktada çevrimiçi dünyanın kuralsızlığının gerçek dünyanın değerler dünyasına taşınmak ve

her iki alanın sınırlarının tahrip edici düzeyde iç içe geçirilmek istenmesinin “gerçek” sonuçlarına odaklanmaktadır (Yılmaz ve Candan, 2018: 272”).

Oto kontrol yeteneği henüz gelişmemiş olan çocukta bu içerikler karşısında kendisini kontrol edemez ve zararlı içeriklere karşı kendini savunamaz. Benzer içeriklerin birçok mecrada sürekli olarak çocukların karşısına çıkması ile çocuklar her türlü içeriği kanıksamaktadırlar.

“Bu süreçte çocuklar farklı tehditlere maruz kalmakta; siber zorbalık, istismar, Momo ve Mavi Balina gibi ölüm tehditleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Mavi Balina oyununda verilen talimatlarla manipüle edilen çocuklar, 49 günlük görevleri boyunca kendilerine psikolojik ve fiziki zararlar verip hayattan koparılmaktadır. Ellerini, ayaklarını keserek, çok tehlikeli noktalarda bulunmaları isteniyor. Bazen bir çatı üzerinde, bazen bir köprü kenarında belirli bir süre kalmaları tembih ediliyor. 50. günün sonunda kendilerine verilen final görevi ise “*balina olmak*” adını taşıyor. Oyuncunun balina olması için intihar etmesi emrediliyor. Mavi Balina oyunu ile çocuklar daha çok WhatsApp mesajlaşma programı üzerinden kendisine yollanan bir link aracılığıyla tanışıyorlar. Önce kişisel bilgiler paylaşılıyor, daha sonra kendilerine verilen görevlerin yerine getirilmesi amaçlanıyor. Bu noktada ailelerin ilgisizliği çocuğun sanal ortama hapsolmesine neden oluyor. (Kırık,19,21,22).”

Çocuk aile içinde kendini yalnız hissettiği zaman oyunda yönlendirildiği kişilere kendisini bir adım daha yakın hissetmeye başlamaktadır. Aile içinde kısıtlandığını düşündüğü zamanlarda daha fazla hırçınlaşarak, oyun kurucularının istediği oyuncu profilini çocuk oluşturmaktadır. İlgisizliğin getirmiş olduğu boşluğun yerini zamanla alan oyunlar bazı çocukların da sonu olmaktadır. Aile tarafından konulan kuralların sanal dünya düzeninde hükmünün olmaması, kendi kurallarını kendileri koyan çocuklara çok ilgi çekici geldiği gibi onları sanal dünyanın kollarına düşürmektedir. Çoğu ailelerdeki sevgisizliğin ve ilgisizliğinin yanı sıra konulan katı kurallar ve aşırı baskıcı bir tutum sergilenmesi, çocuklara sanal dünyanın karanlık yüzünü, vermiş olduğu gizemi çekici göstermektedir. Yaşamış oldukları baskıları ve içlerindeki hırçınlığı sosyal medyada kusan çocuklar ne var ki bu dünyanın olumsuz gerçeklerini çoğu zaman geç anlamakta ya da elleriyle kendi sonlarını hazırlamaktadırlar. Bireyselliklerine dönen bu çocuklar içe kapanarak daha da sessizleşmekte böylece toplumdan kendilerini soyutlamaktadır. Zamanla gerçek dünyaya kendilerini ait hissetmeyen çocuklar toplumda kendilerine ayrılan bir yerin olmadığı fikrine de kapılmaktadırlar. Sanal dünya içine gizlenen ve kimlikleri kesinlikle bilinmeyen kötü niyetli kişilerin emellerini idrak edemeyen çocuklar, onların amaçlarına bir nevi altın tepsi içinde sunulmaktadır. Çevrimiçi oyunlar zamanla çocuklarda gerçeklik algılarını

da bozmaktadır. Gerçeklik algılarının bozulması ile anlatılan şey ise toplumsal yaşamdan her geçen gün uzaklaşan çocukların, sanal dünya ve onun getirdiklerini benimseyip, oluşturmuş oldukları yeni düzeni gerçek sanmalarındır. Örneğin oyundaki her aşamayı başarılı bir şekilde geçmeleri gerçek hayattaki başarılarından daha önemlidir.

Ördem (2014:256), Mavi Balina oyununu oynayan çocukların oyun aşamalarında kendilerine zarar verilmesi istendiğini belirtir. Böylece korku içine düşen çocuklar çaresiz kalmaktadırlar.

Çocuklar üzerinde olumsuz etkileri olan Mavi Balina oyununu ve diğer oyunları oynayan çocuklar genellikle özgüveni zayıf, ilgisiz ve sevgisiz çocuklardır. Öz denetim mekanizmaları da gelişmeyen bu çocuklar oyunda verilen komutlara karşı koyamamaktadır. Oyun içinde verilen görevlerin yarım bırakıldığı zaman aile üyelerine zarar verilecek korkusu da çocukları bu oyunun peşinde sürüklemektedir. Kendilerine verilen emirler zincirini adım adım uygulamaya başlayan çocuklar sürekli olarak gözetlendiğini düşünerek kapıldıkları korku deryası içinde çırpınmaktadır. Korkularını kontrol altına alamamaları, sinir sistemlerinin zamanla bozulması, buna bağlı olarak yorgunluk ve uykusuzluk çocukları oldukça sinirli yapmaktadır. Böylece zaman içinde psikolojik sorunları başlayan çocuklar, oto kontrol mekanizmalarını da tamamen yitirmektedirler. Mavi Balina ve Momo oyunları gibi çevrim içi olarak oynanan birçok oyun bulunmaktadır.

Güneş (2016:355), bilgisayar ve internet olanaklarının etkisinin artmış olmasının, insanların, günlük yaşam biçimlerini etkilediğini ve gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası olduğunu söylemektedir. Bir bakıma çevrimiçi oyuncularını sanal dünyanın sınırlarının dışına çıkararak gerçek dünyayı bir oyun sahası olarak kullanmaya başlamıştır. Örneğin, Nianticve The Pokemon Company işbirliği ile tasarlanarak 2016'da piyasaya sürülen Pokemon Gooyunu, ücretsiz, lokasyon temelli bir artırılmış gerçeklik anlayışıyla sanal dünya ile gerçek dünyayı birbirine entegre etmiştir. Oyunu diğer sanal oyunlardan farklı kılan en önemli özellik ise yeni pokemonlar yakalayabilmek için oyuncuların kentin sokaklarında sürekli hareket halinde olması zorunluluğudur. Kentin akla gelebilecek her yeri Pokemon avlanabilecek ve ikmal yapılabilecek yerlerdir. "Salonlarda (Pokemon savaşlarının yapıldığı mekânlar) Pokemon savaşçıları tarafından üstünlük mücadelesi verilmektedir. PokemonGo'yu

bu denli bir salgına çeviren en önemli özellik artırılmış gerçeklik (augmentedreality) dinamiklerini kullanıyor olmasıdır. Artırılmış gerçeklik sayesinde, oyuncular oyunu cihazlarıyla beraber şehrin içinde, gerçek mekânlarda oynamaktadır (Güneş, 2016: 355).

Çevrimiçi olmanın getirdiği bu anındalık çocukları ve gençleri hangi yaş grubuna ait olurlarsa olsunlar telefonlara mahkûm etmektedirler. Cep telefonlarının şarjı bitince yaşamış oldukları öfke nöbetleri ya da telefonu hemen şarj etme istekleri bu gerçeği de gözler önüne sermektedir.

4.4. Yeni Korku: Momo

Şekil 5. Momo oyun karakterinin temsili fotoğrafı

<https://www.sabah.com.tr/avrupa/2019/02/28/ingilterede-ailelere-intihar-oyunu-momo-uyarisi-cocugunuzun-youtubeda-ne-izledigine-dikkat-edin> Erişim Tarihi: 02.01.2020).

Mavi Balina gibi çocukları ölüme sürükleyen diğer bir oyunda Momo'dur. Medya ve teknolojinin yaşamış olduğu büyük değişim çocukların hayatına mal olabilecek bir seviyeye erişmiş bulunmaktadır. Teknolojiyle birlikte değişen insanoglu, bu değişimi ürettiği gibi aynı şekilde ürettiği değişimi tüketerek ondan etkilenmektedir. Aşırı dijitalleşmeye maruz kalan çocuklar ebeveynleri ile yaşamış oldukları kuşak çatışmasından da etkilenerek bu teknolojiyi büyüklerinden daha iyi ve etkili bir şekilde kullanmayı sanki anadan doğma bir özellik gibi kullanabilmektedirler. Gündelik

yaşamın sorunlarından uzaklaşmak isteyen çocuklar sosyal medya uygulamalarına ve dijital çevrimiçi oyunlara çok sık bir şekilde yönelmektedir. Oyun oynama alışkanlığını sürekli hale getiren oyuncular olduğu gibi sürekli olmamakla birlikte çok nadiren oyun oynayanlarda bulunmaktadır. Düzenli oyun oynayan oyuncular, artık oyunlara karşı bir bağımlılık kazanmaya başlamaktadır. Oyun oynamadıkları zamanlarda oldukça saldırgan olabilecekleri gibi her zamankinden daha içe kapanık bir hale de gelebilmektedirler. Oynamış oldukları oyunların içeriklerine göre çocuklar da bir değişim içine girmektedir; öyle ki normal yaşantısı içinde oldukça neşeli olan bir çocuk şiddet öğeleri barındıran bir oyun sergilediği zaman daha öfkeli ve karamsar olabilmektedir. Böylece “oyunlar tarafından yönlendirilen” çocuklar ortaya çıkmaktadır. Bu çocuklara dijitalleşmiş oyuncular da diyebiliriz.

“Çocukların ve ergenlerin, Momo adlı bir kullanıcı tarafından şiddetli saldırılar ve intihar gibi bir dizi tehlikeli görevi yerine getirmeye teşvik edildiği bildirildi. Momo ve Mavi Balina gibi oyun görünümüli intihar tuzakları siber zorbalık kapsamında yer almaktadır. Çocukları internet ortamında bekleyen büyük bir tehdit olan siber zorbalık, teknolojiyi başka birini taciz etmek, tehdit etmek, utandırmak veya hedeflemek için kullanılmaktadır (Kırık, 22-24)”.

Temel amacı özelliklere çocuklara ve gençlere korku salmak olan Momo oyunu, şiddet unsurlarının yayılmasını, kaos ve panik ortamının genç beyinler üzerinde yer edinmesini arzu etmektedir. Böylece, oyun yöneticileri karşılardaki savunmasız insanlara istediklerini yaptırabilmektedirler. Aslında bu durumdan, oyun yöneticilerinin bastırılmış duygularını, şiddet ile dışarı vurduklarını ifade edebiliriz. Bu oyun kullanıcıları ve yöneticileri genellikle asosyal bireyler olup, gündelik hayat içinde kendilerini ifade edemeyen bireylerdir. Çok dışa dönük ve sosyal olan kişiler bile, zamanla bu oyunun etkisi altında kalıp, yalnızlaşan ve şiddete eğilimi olan bireylere dönüşebilmektedirler.

“Momo, Latin Amerika ve Japonya bağlantılı telefonlardan paylaşılarak ortaya çıkan bir şiddet videosudur. Ancak zamanla oyunların da içinden çıkan bir reklam videosuna ve daha sonra bir oyun serisine dönüşmüştür. Araştırmamıza göre Android mağazasında: Momo Game: Kill The Momo (+16 2019), Momo Horror Game 2019 (+18 2019) ve Momo Hunters Survival Game (+18 2019) oyunlar mevcuttur. Momo oyun ve videolar yanında, uygulamalar kanalıyla kullanıcılarla telefonda görüşebilmekte ya da mesajlaşabilmektedir. Bu bazen bir sahte telefon görüşmesi ya da algoritma olsa da karşıdaki video ve diyalog ciddi ve inandırıcı bir biçimde tasarlandığı için, kullanıcıyla etkileşim kuruyor gibi görünmektedir. (Yücel,2019:344)”.

“ Momo oyunu Japonya'da ortaya çıktığı düşünülen ve tıpkı 100'den fazla kişiyi intihara sürükleyen Mavi Balina'ya benzeyen bir tür tehlikeli oyundur. WhatsApp uygulaması üzerindeki Momo profili, genç ve gözleri son derece büyük, uzun saçlı, kuş bacaklı ve ürpertici bir kadın figürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Momo profili, Japon özel efekt şirketi Link

Company tarafından yaratılmıştır. Momo'nun, kurgusal korku karakteri Slender Man'la benzer yönleri bulunmaktadır. İnternetteki forumlarda yazdığına göre Momo ile WhatsApp üzerinden iletişime geçen kullanıcılara son derece rahatsız edici fotoğraflar gönderiliyor ve bazı vakalar intihara dahi sürükleyebiliyor. Sanal ortamda kişisel bilgilere ulaşan kişi, kişisel verileri çalıyor ve kullanıcıyı verilerini internet ortamına yaymakla tehdit ediyor. Momo ile bağlantılı ilk ölüm vakası Arjantin'de görülmüştür. Meksika polisi de Momo oyunu ile ilgili yaptığı yazılı açıklamada, Momo'nun Facebook üzerindeki bir grupta başladığını ve gençler arasında yayıldığını duyurdu. (<https://www.milliyet.com.tr/mavi-balina-benzeri-momo-oyunu-nedir--molatik-8907/> adresinden 19.01.2021 tarihinde erişildi.)”

Bu tür oyunlar aynı zamanda kişisel verilerin ihlalini de aştığı için, bu tür oyunları oynayan çocuklar her türlü cinsel istismara da maruz kalabilmektedir. Üçüncü kişiler tarafından verilerine ulaşılan çocukların, sanal dünya üzerinde hakları ve mahremiyetleri istismar edildiği gibi güvenlikleri de zarar görmektedir. Korku ve panik ortamı yaratan Momo vb. oyunlar, oyuncuların korku durumundan faydalanarak onları diledikleri gibi yönlendirmektedir. Şiddet içerikli görsellerin paylaşılmasıyla başlayan bu korku dolu serüven, oyuncuların üzerinde kalıcı psikolojik sorunlar bırakmaktadır. Yaşadıkları sorunlar yüzünden yaşam kalitesi düşen çocuklar, mutlaka psikolojik bir destek almalı ve ebeveynleri tarafından telefon, sosyal medya ve internet kullanımını hakkında bilgilendirilmelidir.

Oyun karakterinin günlük hayatta karşımıza çıkması muhtemel olmayan fiziksel özelliklere sahip oluşu -Momo karakterinin kadın görünümlü bir kuş oluşu-, çocuklarda korku yarattığı gibi gerçeklik algılarına da zarar vermektedir.

4.5. Mavi Bebek

“Sanal ortamlarda Mavi Balina ve Momo oyunlarının ardından “Mavi Bebek” isimli, korku içerikli çeşitli komutlar veren bir oyun dolaşıma girmiştir. Oyunun yeni çıkması sebebi ile hakkında yazılmış fazla akademik kaynak bulunmasa da oyunun işleyişi ve teması daha çok Mavi Balina oyununa benzemektedir. Oyunculara, diğer oyunlarda olduğu gibi psikolojik anlamda zarar veren görevler verilmektedir. Bu tür oyunların çok farklı şekillerde dolaşıma girmesi, özellikle küçük yaştaki çocukların psikolojisini bozmaktadır. Telefona gelen linkle açılan Mavi Bebek (Blue Baby) oyunu, küçük yaştaki çocuklar için yeni bir tehlike arz etmektedir.

Bu oyun, çocukların gerçekdışı korku dünyasını beslediği kadar aileleri de oldukça tedirgin etmektedir. Mavi bebek oyunu banyoda geçiyor. Banyonun karanlık olduğundan emin olduktan sonra ayna karşısında elinizde bebek varmış gibi hayal edip kollarınızı sallamaya başlıyorsunuz. Manipülasyon etkisiyle yaklaşık 15 kez “baby blue, blue baby” dediğinizde hayalinizdeki bebeği hissetmeye başlıyorsunuz. Bu bebek bir süre sonra tırnaklarını kolunuza batırıyor. Bebeği atıp kaçmazsanız annesi “Bebeğimi bana ver” diye sesleniyor. Orada durup bebeği sallamaya devam ederseniz delireceğiniz ve hatta öleceğiniz beyninize işleniyor. Bu oyunda da çocuğun bilgilerine erişilip siber zorbalık yapılabilir. Anlık kamera görüntüleri paylaşılabilir. Ses efektleriyle çocuğun korkması sağlanıyor. Korkutulan ve manipüle edilen

çocuğa da istenilenler yaptırılabilir. Mavi Bebek oyunuyla karşılaşma riski önceki oyunlardan daha yüksek çünkü kapalı devre ağlar yerine Facebook ve Instagram üzerinden direkt mesaj yoluyla hedef kitleye ulaşılabilir. Çocuğu kendi bilgisi dışında, istemediği halde etki altında bırakma ve farklı davranışlara yönlendirme anlamına gelen psikolojik manipülasyon yöntemlerine maruz bırakan Mavi Bebek oyunu hem psikolojik hem fiziksel ciddi problemlere yol açabilir. Kendi zekasını, mantığını kullanamayıp duygularını kontrol edemeyen çocuk yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu fark ettiğinde beklenmeyen tepkiler verebilir. Bazı durumlarda çocuğun oyunla ilgili düşünce ve korkularını paylaşmaktan tedirginlik duyduğu gözlenebilir. Uyku ve yeme düzeninde değişiklik ve bozulmalar, ani ve aşırı tepkiler, öfke patlamaları ve içine kapanma davranışları gözlenebilir. Bilişsel düzeyde soyut kavram gelişimini henüz tamamlamamış olan küçük çocuklarda bilinmeyenle ilgili korku ve kaygılar önemli gelişimsel problemlere zemin hazırlayabilir. (<https://www.hurriyet.com.tr/aile/yazarlar/ceylan-sekerici/anne-babalar-bu-oyuna-dikkat-mavi-balina-ve-momodan-sonra-yeni-tehlike-mavi-bebek-41559345> 19.01.2021 tarihinde erişildi).”

Görüldüğü gibi Mavi Bebek oyunu da bir dizi komutlardan oluşan şiddet içerikli bir oyundur. Oyunculara oluşturulan yapay korku ortamında, fikirlerinin manipüle edilmesiyle, oyuncular pasifleştirilir. Böylece istenilen her komutu yapan oyuncu, görevlerini yerine getirdikçe içinde bulunduğu karanlık dünyaya bağlanmaktadır. Bu bağlanma tamamen çocuğun korkması ile alakalıdır. Korkan çocuk, komutları yerine getirmeye devam etmeye kendini mecbur hissedecektir. Görevleri tamamlamadığı zaman, kendisine ya da ailesine zarar verileceğini düşünen çocuk oyunu tamamlayama çalışmaktadır. Bu oyunun sonunda da çocuğun psikoloji büyük ölçüde zarar görmektedir.

Kendi benliğinin ve özgür düşünce sisteminin varlığından tam olarak haberdar olamayan çocuk, daha fazla içe dönük bir kişilik sahibi olmaktadır.

İncelenen üç oyununda ortak noktası; çocuklarda korku yaratarak, her şekilde istismar edilmesini sağlamaktır. İnternetin karanlık dünyasında çocukların kaybolup gitmemesi için, ilk olarak bu erişim linklerinin internet ortamındaki dolaşımına engel olunması gerekmektedir. Sürekli farklı linkler aracılığı ile dolaşıma giren bu bağlantıların kaynakları yurtdışı temelli olmasıdır.

Mavi Bebek oyununu, Momo ve Mavi Balina oyunlarından oldukça yenidir. İki oyunun da haberlerde ve akademik makalelerde fazlaca yer alması da bu sebeple normaldir. Fakat Mavi Bebek oyunu ile ilgili çok fazla akademik makale ve bilimsel görüşler yer almamaktadır.

Bu tezde yeni bir oyun olan Mavi Bebek oyununa yer verilmesindeki amaç, akademik bir alt yapı oluşturulmasında adım atmaktır. Çocuklar için zararlı olan bütün oyunların

incelenmesi, hepsi hakkında eğitimcilerin ve ailelerin bilgi sahibi olması, çocukların internet ortamında daha güvenli bir şekilde dolaşım gerçekleştirmesini sağlayacaktır.

Gerek özel eğitilmiş, gerek ise normal zekâ düzeyine sahip olan çocuklar zararlı kişiler ve oyunlara karşı kendilerini savunamazlar. Bu noktada özellikle özel eğitim almaları gereken çocuklar, daha fazla içe döneceklerdir. Aileleri ile paylaşım yapamayan çocuklarda da zaman içinde konuşma bozuklukları, yeme-içme alışkanlıklarının değişmesi gibi sosyal hayatlarını ve psikolojilerini etkileyen sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Özellikle iki yaş üzerindeki çocuklarda ekrana bakma süresinin artması, oyunlara olan bağlılığında artmasına sebep verecektir. Sesli bir şekilde çocuklara ulaşan oyun yöneticileri, çocuklara ilk olarak daha yakın davranmaya, kendilerini onların arkadaşı olmaya ikna edeceklerdir. Burada da ailelerin çocukları ile baskı kurmadan iletişim kurmaları ve internetin zararları konusunda çocukları bir nebze de olsa koruyacaktır.

4.6. Oyunların Çocuklar Üzerindeki Etkileri: Haber Örnekleri

İncelenen her oyun için iki haber örneği seçilecektir. Bu haberler üzerinden oyunların çocuklar üzerindeki etkileri açıklanacaktır. Haber örneklerine tam metin şeklinde yer verilmeyecek olup, bağlantı linki bırakılacaktır. Bundaki temel sebep ise tez metninde düzenin sağlanmasıdır. Verilecek olan örnekler, gerek normal zekâ düzeyli gerekse özel eğitim alan çocukları ilgilendirmektedir. Çünkü oyunlar sesli komutlar aracılığı ile oynanarak bütün çocukları etkisi altına almaktadır. Haber örneklerine geçilmeden önce haber ve habercilik hakkında bilgi vermek daha doğru olacaktır. Ayrıca yapılan haberlerin basın meslek ilkelerine ve etik kurallarına uygun olması da gerekmektedir.

Basın etiği, habercilik etiği, medya etiği gibi farklı isimlerle adlandırılan meslek etiği gibi farklı isimlerle adlandırılan meslek etiği, aslında yazılı, işitsel ya da işitsel-görsel iletişim araçlarında habercilik işiyle uğraşan gazetecilerin etiğidir (Uzun, 2011:34).

İlk olarak ele alınması gereken ilke, gazeteciliğin temel görevinin, özgürce kendi kendilerini yönetebilmeleri için insanlara ihtiyaç duydukları bilgiyi sunmak olduğudur. Bu görevi yerine getirebilmek için (Kovach&Rosenstiel: 2007,15):

1. Gazeteciliğin ilk yükümlülüğü gerçek haberdir.
2. Sadakatle bağlı olacağı ilk merci halktır.

3. Özünde gerçeği teyit etme disiplini yatar.
4. Bu mesleği icra edenler, konu aldıkları kişilerden ya da olaylardan bağımsız kalmayı başarmalıdır.
5. Gazetecilik, bağımsız ve yaptırımını olan bir gözlemci görevi görmelidir.
6. Kamuoyuna açık bir eleştiri ve uzlaşma platformu sağlamalıdır.
7. Önemli olanı ilginç ve ilgili kılmak için çabalamalıdır.
8. Haberleri kapsamlı ve dengeli oranlarda tutmalıdır.
9. Mesleği icra edenlerin kişisel inisiyatiflerini kullanmalarına olanak tanınmalıdır (Kovach&Rosenstiel: 2007:15).

Basın meslek ilkeleri ve haberciliğin getirmiş olduğu diğer sorumluluklar yetişkin odaklı habercilik için geçerli olduğu gibi çocuk odaklı habercilik içinde geçerlidir. Savunmasız olan çocukların medyanın ve haberlerin zararlı etkilerinden korunması gerekmektedir. İncelenecek haber örneklerinde de bu ilklere dikkat edilecektir.

“BM Genel Kurulu tarafından 1989’da benimsenen ve Türkiye’nin de imzaladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi de çocuğun “uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksinimi bulunduğu”nu vurgulamaktadır. Çocukların korunması medya bağlamında, çocukların gelişimlerine zarar verebilecek içeriklere maruz kalmaktan korunmaları ve medya içeriklerine konu olan çocukların korunması biçiminde ikili bir yapı göstermektedir. Sözü edilen korunmaların sağlanması bir yandan yasalarla gerçekleştirilmeye çalışılırken diğer yandan da etik kurallarıyla ortaya çıkan sorunlara çözüm aranmaktadır. Çocuklara yönelik etik ilkelerden biri Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde “Çocuk” başlığı altında yer almaktadır. Bildirge, “Çocuklarla ilgili suçlarda, cinsel saldırılarda, sanık, tanık ya da mağdur olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğraflarının yayınlanmaması; çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazetecinin, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmaması veya görüntüsünü almaya çalışmaması ” ilkesini getirmiştir.” (Uzun: 2011: 130,133).”

Özellikle çocukları ilgilendiren haberlerde, çocuğun mağdur edilmemesi, yüzünün ve kişisel bilgilerinin gizli tutulması oldukça önemlidir. Bu detay çocuğun gündelik yaşam içinde yaşamış olduğu problemin topluma duyurulmasını sağlaması yönünden olumlu bir davranış biçimiyken, bilgilerinin gizlenmesi de güvenliğinin sağlanması açısından oldukça önemlidir. Anlatılmak istenen temel husus çocuk için bir teşhircilik politikasının yürütülmemesidir. Haberciler çocukların kimliklerinden ziyade, haberin asıl konusu ile ilgilenmelidir. Son zamanlarda çocuk hakları ve çocuk odaklı habercilikte büyük bir gelişme yaşandığı gözlemlenmektedir. Çocukların medyada temsili, çocuk haklarını da sürekli gündeme getirmektedir. Bütün toplumlar içinde çocukların bir birey olduklarının farkına varılmalıdır. Çocuğun ailesinden

beklentilerinin ne olduğu ebeveynleri tarafından bilinmelidir. Aynı şekilde toplumdanda beklentileri olan çocuklar ilk olarak aile ve toplum içinde güvenli bir alan oluşturularak korunmalıdır. Çocuk odaklı haberlerin, haber üretim süreçlerinin doğru bir şekilde işlediği gibi hatalı işlediği durumlarda söz konusudur.

Kubilay ve Durna (2010), çocuk ve çocuk hakları ile ilgili olumsuz haberlerin yer almasındaki asıl sebebin, medyanın bu konuya ilgi duymaması olarak nitelemektedir.

Haber örnekleri tezde anlatım sırasına göre Mavi Balina, Momo ve Mavi Bebek oyunları ile ilgili olacaktır. Aynı bir başlık açılmayacak olup, haber örnekleri bu sıralamayı takip edecektir. Haber sayısının iki ile sınırlandırılmasındaki sebep ise ilgili oyunlarla benzer haber içeriklerinin üretilmiş olmasıdır.

İlk haber 3 Nisan 2019 yılında TRT Haber’de yayınlanan, Anadolu Ajansı kaynaklı Mavi Balina oyunu ile ilgilidir. Bu haberde Van’da yaşayan bir kız çocuğunun oyunda verilen komutları gerçekleştirmesiyle ölüme sürüklendiği anlatılmaktadır. Haberin erişim linki <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/vanda-mavi-balina-intihara-surukledi-410758.html> adresidir. 05.05.2021 tarihinde erişilmiştir. Haberde valiliğin yaptığı açıklamaya da yer verilmiştir. Açıklamada aynı oyunu oynayan yedi çocuğun daha tespit edildiği ifade edilmiştir. Fakat haber içeriğinde çocukların oyuna nasıl eriştiği ve oyunu oynayan çocukların ruhsal ve fiziksel durumlarından bahsedilmemiştir.

İkinci haber 29 Ocak 2019 yılında Sputnik haber sitesinde yer almaktadır. Haber erişim linkine <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201901291037356239-emine-karadag-intihar-mavi-balina-liste/> 05.05.2021 tarihinde ulaşılmıştır. Bu haber de Mavi Balina oyunu ile ilgilidir. Emine Karadağ isimli on üç yaşındaki kız çocuğunun babasının tüfeği ile intihar ettiği aktarılmıştır. Çocuğun oyuna annesinin telefonundan eriştiği de diğer önemli bilgiler arasındadır. Aile üyeleri, intihar eden çocuğun her zaman içe kapalı olduğunu da belirtmişlerdir. Ölmeden önce hazırlamış olduğu yapılacaklar listesinde durakta sigara içmek, gerekmedikçe konuşmamaya yemin etmek, hep yalnız kalmak, intihar kaçıştır gibi görevler yer almaktadır. Bu haber içeriği, ilk haberden daha detaylıdır. Çocuğun oyuna nasıl eriştiği, kişilik özelliklerinin nasıl olduğu detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

<https://www.hurriyet.com.tr/aile/yazarlar/sumeyra-aydin/tehlikeli-oyun-momo-cocuklari-intihara-surukluyor-427995> 'dir.

Bu haberde Momo oyunu oynayan bir çocuğun verilen komutlar yüzünden saçlarını kestiği bilgisi yer almaktadır. Yurtdışında yaşanan olayda momo oyun karakterinin verdiği komutları gerçekleştiren çocuk bunu Momo'nun istediğini ve uyurken tek gözünü de açık bırakması gerektiğini ifade etmiştir.

İkinci haberde yurt dışı kaynaklıdır. CNNTurk haber sitesinden erişilmiştir. Haber erişim tarihi 05.05.2021'dir. Haber erişim linki <https://www.cnnturk.com/dunya/momo-oyunu-yuzunden-iranda-bir-cocuk-hayatini-kaybetti> .

Momo oyunu ile Türkiye'de belli başlı haberlere ulaşılmamıştır. Bu haberde Momo oyun karakterinin yönlendirmesi ile hayatını kaybeden çocuğa değinilmiştir.

Momo oyunu ile ilgili haber içerikleri Mavi Balina kadar detaylı değildir.

Oyun yeni olduğu için Mavi Bebek oyunu ile ilgili henüz kaydedilmiş ölüm ya da intihar haberleri bulunmamıştır.

5. BULGULAR

Elde olmayan sebeplerden dolayı (Covid-19 salgını dolayısıyla anaokullarının ve özel eğitim merkezlerinin kapanması, açık olduğu dönem içinde de yeterli sayıda katılımcının olmaması) yapılamayan niceliksel anket çalışması, niteliksel derinlemesine mülakat tekniğine çevrildiğinden dolayı niceliksel bir bulguya ulaşılamamıştır. Yapılan tez çalışması niteliksel bir özellik taşımaktadır.

Bu bölüm içinde Eryaman Özel Eğitim Merkezi çalışanları ile gerçekleştirilen derinlemesine mülakat yöntemine yer verilecektir.

Görüşülen birinci eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

F.G. Hayır, istemiyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin aileleri ile iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

F.G. Bazen çok iyi, bazen çok kötü. Aileler çocuklarının üzerine olduğundan daha fazla düşünüyor.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

F.G. Kırk dakika ders, beş-on dakika aile görüşmesi, geriye kalan on dakika dinlenmedir. Dinlenme saatlerinde evet kullanılıyor.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

F.G. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi olduğu için yemek ve uyku saatimiz yoktur.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünür müsünüz?

F.G. Hayır, düşünmüyorum. Çocuklar gezmeye gittiklerinde sakın, uslu dursunlar diye ellerine telefon veriliyor ve ne izlediklerine bakılmıyor.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

F.G. Bazen ödül olarak bir şarkı videosu, bazen de ders için çeşitlendirmek adına izliyoruz. Görseller her zaman akılda kalıcıdır.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

F.G. Çoğu zaman benim öğrencilerim paylaşır. Burada önemli olan öğrenci ile aranızdaki bağ kuvvetli ise size güveniyorsa yaptığı yanlış bile olsa size anlatır. Doğru yolu öğrenmek ister.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

F.G. Burada aileler esnek davranırsa çocuk zararlı olduğunu bilerek yine de izler. O yüzden düşünmüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

F.G. Evet, düşünüyorum. Çünkü bunu genellikle hayatlarında denemeye çalışıyorlar.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

F.G. Ödül olarak verilebilir. Saatli kullanım şeklinde verilebilir. Çocuğun telefonu eline aldığı anda aile dikkatini dağıtarak onu oyuncaklarla oyuna yönlendirebilir. Kendilerinin de oynaması şartıyla.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

F.G. Tahminim vurdulu-kırdılı, silahlı, öldürmeli oyunlar.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

F.G. Evet düşünüyorum.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi / vermeyi düşünüyor musunuz?

F.G. Hayır, vermedim. Toplantılarda genel olarak konuşuyoruz. Ama bir eğitim verilmeli.

G.B. Özel eğitimli çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

F.G. Evet, düşünüyorum.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

F.G. Hayır. Telefonlar benim açımdan çocuklar için sadece zaman öldürücü aletlerdir.

Görüşülen ikinci eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

M.K. Hayır, öğrencilerimiz telefon istememektedir.

G.B. Öğrencilerinizin aileleri ile iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

M.K. Aileleriyle iyi iletişim içindeler. Çoğu aile çocuklarıyla ilgili.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

M.K. Evet. Dinlenme saatlerinde telefonları ile ilgilenmekteler.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

M.K. Okulumuzda uyku saati yoktur.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünür müsünüz?

M.K. Hayır, düşünmüyorum. .ok az sayıda veli buna dikkat ediyor.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

M.K. Dersle ilgili konuda kısaca görseller izleriz.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

M.K. Bazı öğrencilerimiz paylaşır.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

M.K. Hayır. Aileler ve biz anlatsak da bunu başarabileceklerini düşünmüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

M.K. Ne izlediklerine bağlıdır.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

M.K. Çocuklar için daha çok sosyal etkinlikler olmalıdır.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

M.K. Dijital oyunların zararlı olduğunu düşünüyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

M.K. Evet.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi / vermeyi düşünüyor musunuz?

M.K. Evet. Özel çocukların tanısına bağlı olarak verilmektedir.

G.B. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

M.K. Özel çocuklarda denetim daha kolay sağlanabilir.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

M.K. Hayır. Bu konularda aile daha fazla önem taşımaktadır.

Görüşülen üçüncü eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

C.D. Hayır, istemiyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin aileleri ile iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

C.D. Genel olarak ilgililer.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

C.D. Ders aralarında evet.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

C.D. Uyku saati olmadığı için zorluk çekmiyoruz.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünür müsünüz?

C.D. Evet, kontrol ettiklerini düşünüyorum.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

C.D. Hayır izletmiyoruz.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

C.D. İçerikleri genelde on yaş ve üzerindeki çocuklar paylaşıyor.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

C.D. Hayır, düşünmüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

C.D. Evet. İzledikleri içeriklerin çocuklarda etki yaratacağını düşünüyorum.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

C.D. Çocuk, aile ile birlikte bazı aktiviteler gerçekleştirebilir.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

C.D. Hayır, bilmiyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

C.D. Evet.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi / vermeyi düşünüyor musunuz?

C.D. Bu konuda eğitim henüz verilmedi.

G.B. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

C.D. Evet. Özel eğitilmiş çocuklar, normal çocuklara göre biraz daha fazla kontrol edilmelidir.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

C.D. Eğitsel oyunlarla bu konuda çocuklara destek sağlanabilir.

Görüşülen dördüncü eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

Y.Y.K. Hayır. Çocuklar ders esnasında bizlerden telefon istememektedirler.

G.B. Öğrencilerinizin aileleri ile iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

Y.Y.K. Evet. Aileler çocukları ile yakından ilgililer. Bizlerden de çocukları hakkında bilgi almaktadırlar.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

Y.Y.K. Hayır. Ara verilen zamanlarda kullandığımız oluyor ama ders esnasında kesinlikle kullanmıyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

Y.Y.K. Evet. Genelde yemek yerken oyalanmak için çocuklar bir şeyler izlemek istemektedirler.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünür müsünüz?

Y.Y.K. Evet. Aileler çocukları ile ilgili oldukları için, izlemiş oldukları içerikleri kontrol ederler.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

Y.Y.K. Hayır. Çocuklara içerik izletmiyoruz.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

Y.Y.K. Evet. İçeriklerden etkilenen bazı çocuklar bunu bizimle paylaşmaktadırlar.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

Y.Y.K. Hayır. Zaten özel eğitim alan çocuklar için, internetteki içeriklerin zararlı ya da faydalı oldukları ayrımını çok net bir şekilde yapamamaktadırlar.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

Y.Y.K. Evet. Çocuklar çok çabuk sunulan bilgileri beyinlerine kaydetmektedirler. O yüzden kalıcı hasarlar doğabilir.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

Y.Y.K. Aileler, sık sık telefon kullanmak isteyen çocuklarıyla, onların dikkatini çeken aktiviteler yapmalıdırlar.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

Y.Y.K. Evet. Özellikle bir dönem haberlerde çıkan Mavi Balina gibi oyunların zararlı olduğunu biliyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

Y.Y.K. Evet. Ben ve çalışma arkadaşların telefon ve doğurduğu sonuçla hakkında fikir sahibiyiz.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi / vermeyi düşünüyor musunuz?

Y.Y.K. Evet verilmeli.

G.B. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

Y.Y.K. Herhangi bir farklılık olmaması gerekiyor. Çocuk çocuktur. Özel eğitilmiş ve diğer çocuklar olarak ayırım yapılmadan tüm çocukların izledikleri içerik kontrol edilmelidir.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

Y.Y.K. Çocuklara sabit bir rutin oluşturup belirli saatler arasında telefon kullanmalarına izin verilmelidir.

Görüşülen beşinci eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

K.G. Hayır, çocuklar bizlerden telefon istememektedir.

G.B. Öğrencilerinizin aileleri ile iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

K.G. Genel olarak ilgililer. Ancak iletişim konusunda yetersizler. Çocukları ile nasıl doğru iletişim kuracakları konusunda çoğu zaman bilinçsiz davranmaktadırlar.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

K.G. Sadece ders aralarında kullanıyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

K.G. Ben böyle bir gözlemlemedim.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefondan ne izlediğini kontrol ettiğini düşünür müsünüz?

K.G. Genelde ağlamamaları ve problem çıkarmamaları için veriyorlar. Kontrol ettiklerini düşünmüyorum.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

K.G. Hayır. Davranış ve kavramlar üzerinden aktif katılım sağlayacakları öğretim etkinlikleri gerçekleştiriyorum.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

K.G. İzledikleri içerikleri on-on yedi yaş arası özel eğitimli çocuklar paylaşıyor.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

K.G. Çoğu öğrencimin sağlayabileceğini düşünmüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

K.G. Evet, ilgi çekici şekilde sunulduğundan davranışa dönüşmesi kolay.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

K.G. Belli saat kısıtlamaları ve çocuğa keyif alabileceği alternatif ortamlar sunulmalıdır. Aile içi etkinlikler, sanatsal aktiviteler, gezi, kurs gibi çocuğun ilgisini çekebilecek konularda çocuğun ilgisi telefondan dağıtılmalıdır.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

K.G. Yeterli bilgiye sahip değilim.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

K.G. Evet, büyük ölçüde düşünüyorum.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi / vermeyi düşünüyor musunuz?

K.G. Henüz verilmedi.

G.B. Özel eğitimli çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

K.G. Düşünüyorum. Çünkü muhakeme yeteneği zayıf çocuklar model alma yolu ile daha çabuk davranış edinmekteler.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

K.G. Bazı eğitsel yazılımlar ile bu konuda desteklenebilir. Ancak iletişim tek yönlü olduğundan yeterli olacağını düşünmüyorum.

Görüşülen altıncı eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

B.E. Hayır, telefon istememekteler.

G.B. Öğrencilerinizin aileleri ile iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

B.E. Bazı öğrencilerimin aileleri ile iletişimi iyiyken, bazılarınınki zayıf. O yüzden bütün öğrencilerim için olumlu bir cevap veremeyeceğim.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

B.E. Hayır. Mesai saatleri içinde sadece öğrencilerimizle ilgileniyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

B.E. Yemek yerken ya da teneffüslerde telefonlarından bir şeyler izlediklerini çoğu zaman görüyorum.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünür müsünüz?

B.E. Bütün aileler değil, ama çocukları ile yakından ilgili olan aileler çocuklarının izledikleri içerikleri kontrol etmekteler.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

B.E. Gerekiyorsa izletirim. Özellikle kavram öğretimi yaptığım zamanlarda izletirim.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

B.E. Evet, bazıları paylaşıyor.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

B.E. Hayır, düşünmüyorum. Zaten kurumumuzdaki öğrencilerimiz özel eğitim alan çocuklardır. O yüzden öz denetim mekanizmaları gelişmemiştir.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

B.E. Evet. Çoğu öğrencimizde zekâ geriliği mevcut olduğu için, etkilenme hızları oldukça yüksektir.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

B.E. Ebeveyn denetimi gerekli. Okulda ise öğretmenlerin belli etmeden çocukları kontrol etmeleri gerekmektedir.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

B.E. Şiddetli içerikli ve subliminal mesaj içeren oyunlar ve çizgi filmlerin var olduğunu biliyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

B.E. Evet.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi / vermeyi düşünüyor musunuz?

B.E. Hayır, fakat bu konuda detaylı bir eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

G.B. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

B.E. Burada ayırım fark edilmeksizin bütün çocukların internette izledikleri içerikler kontrol edilmelidir. Çünkü Bütün çocuklar büyükleri tarafından korunmaya muhtaçtır.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

B.E. Hayır. Çocuklar üzerinde konuşma bozuklukları başta olmak üzere olumsuz etkiler bırakan cep telefonları, çocukların özel durumlarını iyileştiremez.

Görüşülen yedinci eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

F.K. Hayır, istemiyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

F.K. Çocukların aileleriyle olan iletişimleri büyük oranda güçlü. Ailelerimiz çocuklarıyla yakından ilgileniyorlar.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

F.K. Mecburiyet haricinde ve molalar dışında telefonlarla meşgul olunmuyor.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

F.K. Okulumuzda uyku ve yemek saat dilimi mevcut değildir.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

F.K. Evet. Kontrol ettiklerini düşünüyorum. Ancak çocukların istedikleri içerikleri tercih ettiğini düşünüyorum. Çocuklar eğitici değil, eğlendiren içerikleri tercih ediyorlar.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

F.K. Hayır. Derslerimizde teknoloji temelli materyaller kullanmıyoruz.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

F.K. Öğrencilerimizin izlediği içeriklerden etkilendiklerini paylaşma oranı oldukça düşüktür.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

F.K. Öğrencilerimizin büyük bir bölümünün, böyle konularda öz denetim yapabileceklerini düşünmüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

F.K. Çocukların izlemiş olduğu içeriklerin büyük bir bölümü onları etkilemekte kalıcı hasarlar bırakabilmektedir. İzlediği içerikten korkan bir çocuk, uzun süre uyumayı reddedebilir.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

F.K. Öğrencilerin bu konu ile ilgili öz denetim sağlayamayacaklarını düşündüğüm için, özel eğitimli çocuklarda ve özellikle yedi yaş altı olanlarda teknolojinin kullanımının tamamen yasaklanması gerektiğini düşünüyorum.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

F.K. Hayır bilmiyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

F.K. Ben ve birçok meslektaşım bu konu ile ilgili oldukça hassas. Çünkü hiçbir çocuk telefon gibi insanın yönettiği bir aletin olumsuz etkisi altında kalmamalıdır.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

F.K. Eğitim verilmedi. Ama bundan sonra böyle önemli bir konuda eğitim almak ve bilgi sahibi olmak istiyorum.

G.B. Özel eğitimli çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

F.K. Özel eğitimli çocuklar, normal zeka düzeyine sahip çocuklardan biraz daha fazla ilgi ve kontrole tabii olmalıdır. Çünkü çoğu öğrencimiz, zeka düzeyi ve algılama açısından yaşlılarından oldukça geri olabiliyorlar. O yüzden evet, düşünüyorum.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

F.K. Düşünmüyorum. Aksine çocuklara zarar veren bir iletişim aracının onları iyileştireceğini sanmıyorum. Çocuklar aşırı telefon kullanarak gördükleri içeriklerden etkilenecek, konuşma bozuklukları yaşayabiliyorlar.

Görüşülen sekizinci eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

A.A. Hayır. Öğrencilerimizin bu şekilde isteği olmuyor.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

A.A. Gördüğüm kadarıyla ilgililer ya da ilgili gözüküyorlar.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

A.A. Dinlenme saatlerinde zaman geçirmek için kullanıyoruz. Ama bunun dışında kullanmıyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

A.A. Bazen sıkıldıkları zaman istiyorlar ama aktiviteleri yaparak ilgilerini başka yöne çekiyorum. Bu istekleri de her zaman olmuyor.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

A.A. Tamamı bu konuda bilgili ve dikkatli değil. Okula gelen birçok veli, buradaki eğitimin yeterli olacağını düşünüyor. Ama aile içinde de verilen eğitimin ve ilginin de büyük rolü var.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

A.A. Hayır. Genelde eğitici oyunlar oynuyoruz. Öğrencilerimizden konuşma güçlüğü olanların ya da algılama düzeyi düşük olanların kendi gelişimlerini destekleyecek eğitimler veriyoruz.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

A.A. Evet. Genelde oynadıkları oyunları, izledikleri video içeriklerini benimle paylaşırlar.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

A.A. Büyük çoğunluğu için hayır. Ama eğitimlerinde ileri düzeyde olan birçok öğrencimiz doğru yanlış ayrımını yapabilmekte. Bunda da aldıkları eğitimin etkili olduğunu düşünüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

A.A. Evet. Zaten öğrencilerimiz izledikleri içeriklerden çok çabuk etkilenirler. Çocuklara telefonlar belirli saat aralıklarında ailelerin kontrolünde verilmelidir.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

A.A. İlk olarak telefon kullanımı sınırlandırılmalıdır. Bunun dışında istenilen saatlerde çocuk isterse telefonu, aile çocuğun dikkatini dağıtmalıdır.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

A.A. Bilmiyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

A.A. Evet. Telefonlar kontrolsüz kullanıldığı zaman gerçekten zararlı olabiliyor. Bu birazda kullanım şekline bağlıdır.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

A.A. Bilgilendirme yapılması gerektiğini düşünüyorum.

G.B. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

A.A. Evet. Zaten öğrencilerimiz özel eğitim alan çocuklar olduğu için daha fazla kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

A.A. Hayır. Aksine hiçbir tepki vermeden izledikleri içerikler çocuklara telefon ekranına daha fazla bağlamaktadır.

Görüşülen dokuzuncu eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

Ş.N.Ş. İstemiyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

Ş.N.Ş. %75 oranında aileler ilgili ve alakalı, yönlendirmelere uyuyorlar.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

Ş.N.Ş. Kullanmıyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

Ş.N.Ş. Genellikle hayır. Ancak yemek saatinde isteyen öğrenciler oluyor.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

Ş.N.Ş. Asla kontrol etmiyorlar bence. Hatta çocuklar oldukça uzun vakit geçiriyorlar telefonda.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

Ş.N.Ş. İzletmiyorum.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

Ş.N.Ş. Ben denk gelmedim.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

Ş.N.Ş. Düşünmüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

Ş.N.Ş. Kesinlikle evet. Hayali karakterler günlük yaşantılarını etkiliyor. Kendi hayal dünyalarında izledikleri şeylerin içinde kendilerini düşünüyorlar. Bu da onları olumsuz etkiliyor.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

Ş.N.Ş. Velilere ilk tavsiyem, özellikle üç yaş altına kesinlikle televizyon, tablet, telefon yasaklanmalı. Üç yaş sonrası herhangi bir tanısı yoksa ebeveyn kontrolünde en fazla otuz dakika olmalı. Bunu bütün velilerime tavsiye ediyorum.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

Ş.N.Ş. Bir tane Momo diye oyun duymuştum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

Ş.N.Ş. Yeteri kadar bilgili olduklarını düşünmüyorum.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

Ş.N.Ş. Bu zamana kadar verilmedi ama bundan sonrası olması gerektiğini düşünüyorum.

G.B. Özel eğitimli çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

Ş.N.Ş. Kesinlikle. Ama sadece özel eğitim değil, tüm çocukların buna dahil edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

Ş.N.Ş. Bir dil ve konuşma terapisti olarak telefon, televizyon, tablet en sevmediği şeylerdir. Tek yönlü ve saatler alan bir boşluk sağlar. Asla eğitici ve öğretici değildir. Tüm velilere bunun zararlarını en baştan anlatır ve sınırlandırırım.

Görüşülen onuncu eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

M.A.A. Hayır, istemiyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

M.A.A. Kesin bir cevap vermek objektif olmaz. İlgili ailelerde var, ilgisiz olanlarda.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

M.A.A. Hayır.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

M.A.A. Evet. Benim ilgilendiğim birçok öğrenci eğitim alınmadığı zamanlarda telefonda videolar izlemek istemekteler.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

M.A.A. Çok küçük bir kısmı kontrol ediyor. Hatta bazı aileler kafalarını dinlemek amacıyla telefonları bizzat kendileri çocuklara veriyorlar. Öğrencilerimizin çoğu kontrol edilmesi güç olan çocuklar. Sabırları tükenen aileler telefonu kurtuluş aracı olarak görüyorlar. Bu da buradaki eğitimlerini güçleştiriyor.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

M.A.A. Çok nadir.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

M.A.A. Çocukların ailelerinden şikayet gelmediği sürece, çocuklar çok nadir paylaşıyor.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

M.A.A. Düşünmüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

M.A.A. Evet. Zaten küçük yaş grubundaki çocuklar izlediklerini taklit etmeye meyillilerdir. Sevdikleri karakterlerin olumsuz özellikleri bile çocuklara ilgi çekici geliyor. Karakterleri gözlerinde kahraman yapıyorlar.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

M.A.A. Telefon kullanımını yerine onların ilgi alanları bulunarak bu ilgi alanları neticesinde zamanı kullanmak daha faydalı olacaktır. Çocuklar ailelerden görerek telefon kullanıyorlar. Aile içerisinde anne babalarda telefon kullanımını en az seviyeye indirmelilerdir.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

M.A.A. Oyun geniş bir kapsam olduğu için her oyunu ayrı ayrı değerlendirmek lazım. Bazı oyunlar evet gelişimlerini destekleyebilir ama telefonlar çocuklar için zararlıdır.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

M.A.A. Evet.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

M.A.A. Kuruma yeni başladım. Ama böyle eğitimin gerekli olduğunu düşünüyorum. Hatta sorumluluğumdaki öğrencilerime de bilgiler vermek istiyorum.

G.B. Özel eğitimli çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

M.A.A. Evet. Çocuklara belli etmeden gerekli kontroller yapılmalıdır.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

M.A.A. Kısmen. Ama gelişimlerini desteklemekte tek çıkar yol olarak telefon görülmemelidir. Çünkü aşırı telefon kullanımı çocuklarda bağımlılık yaratabilir. Günlük hayat düzenlerini de bozar.

Görüşülen on birinci eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

E.U. Birkaç defa istedikleri oldu. Ama kullanmalarına izin vermedim.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

E.U. Bu sorunun cevabı aileden aileye değişiyor. Bazı aileler çocuklarının gelişimlerini yakından takip ediyor ve sorunlarıyla canla başla ilgileniyorlar. Ama bazı aileler için burada verilen eğitim yeterli gelir sanılıyor. Çocukların gelişimlerinin tam desteklenmesi için hem burada hem aile içinde özel bir ilgiyle desteklenmeleri gerekiyor.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

E.U. Kullanmıyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

E.U. Çok sıkıldıkları zaman istedikleri oluyor.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

E.U. Bu soru içinde net bir cevap veremem. Her aile aynı ilgi ve bilgi düzeyinde değil. İlgi düzeyi düşük olan ailelerin kontrol ettiklerini düşünmüyorum.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

E.U. Ben izletmiyorum.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

E.U. Birkaç öğrencim izledikleri videolardan bahsetti. Bu videolarda oyunların nasıl oynandığını anlatan Youtube videolarıydı.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

E.U. Düşünmüyorum. Küçük yaş grubundaki çocukların korktuğu halde bazı videoları izlemeye devam ettiğini çevremden de biliyorum. Bu tür videolar çocuklarda bir bağlılık oluşturuyor. Korktukları halde izlemeye devam ediyorlar. O yüzden öz denetimlerinin düşük olduğunu düşünüyorum.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

E.U. Düşünüyorum. Zaten bazı içerikler çocukları tamamen etki altına alarak normal düşünmelerini engelliyor.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

E.U. İlk önce çocuklara telefonun fazla kullanımının getirdiği sonuçlar, çocukların düzeyinde anlatılmalıdır. Onların anlayacağı şekilde kelimeler seçilerek ilgileri başka yöne kaydırılmalıdır. Bunu yaparken çocuklara olumsuz etki bırakacak baskılar kurulmamalıdır.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

E.U. Mavi Balina isimli bir oyun duymuştum. Ama içeriği hakkında bilgim yok.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

E.U. Hepsinin tam anlamıyla bilgili olduğunu düşünmüyorum.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

E.U. Verilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.

G.B. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

E.U. Bütün çocukların neler yaptığı, arkadaş ilişkileri ya da oynadıkları oyunlar kontrol edilmelidir.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

E.U. Hayır. Telefon tek yönlü bir araç. Çocuk katılım sağlayamaz.

Görüşülen on ikinci eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

N.M. İstemiyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

N.M. Benim gördüğüm aileler oldukça ilgili. Çocuklarının evde neler yaptıklarını bizimle de paylaşıyorlar.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

N.M. Eğitim verdiğimiz zaman kullanmamaya dikkat ediyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

N.M. Okul bazen onlara sıkıcı gelebiliyor. Burada onların eksik taraflarını rehabilite etmeye çalışıyoruz. Ne kadar isteseler de vermiyoruz.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

N.M. Kontrol eden aileler var ama tamamı değil.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

N.M. İzletmedim.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

N.M. Bu her zaman olmuyor çok nadir paylaşırlar. Bazı çocuklar çok fazla içe kapanık. O yüzden ilk amacımız onları sosyal hayata alıştırmak.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

N.M. Bazılarının durumu çok daha iyi bu konuda. Burada bile yapmak istemedikleri şeyleri açık açık dile getiriyorlar. O yüzden bir kısmı için buna evet diyebilirim.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

N.M. Kesinlikle. İnternet uçsuz bucaksız bir alan. Çocukların karşısına ne çıkacak internette hiç bilmiyoruz. Oynadıkları basit gibi görünen oyunlar çocukları olumsuz etkileyebilir.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

N.M. Evde aile üyeleri telefonu çocukların gözü önünde çok fazla kullanmamalıdır. Çocuklarla kaliteli zaman geçirmeye bütün anne babalar özen göstermelidir. Çünkü çocuklar ilgiye ve sevgiye muhtaç olduğu gibi zararlı şeylere karşı korunaksızdırlar.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

N.M. Çocukları intihara sürükleyen oyunlar duymuştum ama içeriklerini hiç bilmiyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

N.M. Hepsinin değil.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

N.M. Hayır. Ama kapsamlı bir bilgilendirmenin şart olduğunu düşünüyorum.

G.B. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

N.M. Evet. Özel eğitilmiş çocuklarla iletişim kurmak bazen zor bir hal alabiliyor. O yüzden kesinlikle kontrol edilmelidir.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

N.M. Faydalı olacak şeyler yapılırsa olabilir.

Görüşülen on üçüncü eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

Z.U. Ara sıra böyle talepleri olabiliyor.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

Z.U. Genellikle ilgililer.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

Z.U. Kullanmıyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

Z.U. Çocukların elbette istediği oluyor ama her zaman değil.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

Z.U. Kısmen evet. Bütün ailelerin çocuklarına sunduğu aile ortamı bir değil. Bütün çocuklar hak ettikleri ilgi ve sevgiyi göremiyor. O yüzden ilgisi az olan aileler kontrol etmez diye düşünüyorum.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

Z.U. Hayır. Gerek duymuyorum.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

Z.U. Her çocuk yeteri kadar açık değil. Yaptıkları hareketlerin onay almayacağını düşünüp ya da korkup gizlemeyi tercih ediyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

Z.U. Bazıları kendini zararlı şeylere karşı koruyabilir ama geri kalan kısmı istismara oldukça açık.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

Z.U. Elbette. Çocuklar korktukları zaman içinde buldukları durumda panik olabiliyorlar. Bu korkuda onların beynine kalıcı olarak yerleşebiliyor.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

Z.U. Telefonun tek eğlence aracı olmadığı çocuklara anlatılmalıdır. Eğitici sesli kitaplar, anne babalarla hatta kardeşlerle oynanacak, çocuğun başrol olduğu oyunlar oynanabilir. Burada amaç çocuğun aktif katılımını sağlamaktır.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

Z.U. Bu konuda tam olarak bilgim yok. Ama şiddet içerikli, ölüm temalı oyunların zararlı olduğunu düşünüyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

Z.U. Bütün arkadaşlar bilgilidir diyemem ama çok iyi bildiğini düşündüklerim var.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

Z.U. Vermedik.

G.B. Özel eğitimli çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

Z.U. Bu her çocuk için geçerli. İnternet ortamında bütün çocuklar tehlikeli içeriklere maruz kalabilir.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

Z.U. Olumlu yönde kullanılırsa evet.

Görüşülen on dördüncü eğitimcinin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

M.K. Bazen oluyor.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

M.K. Bazı çocuklar evde yaşadıkları olayları anlatıyorlar. Oradan da anladığım kadarıyla bazı aileler ilgili olmak isterken baskıcı olabiliyor. O da buradaki eğitimlerini aksatabiliyorlar.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

M.K. Kullanmıyoruz.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

M.K. Bazen izledikleri videoları, oynadıkları oyunları anlatıyorlar. Öğretmenim sana da izletebilir miyim? Ya da birlikte bu oyunu oynayabilir miyiz diye sorular sorarak telefonla oynamak istediklerini dolaylı yoldan belli ediyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

M.K. Hepsinin değil.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?

M.K. İzletmiyorum.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

M.K. Benimle paylaştıkları oluyor. Bazen eğlendikleri bazen de korktukları şeyleri aktarıyorlar. Bende her şeyi izlemeleri gerektiğini ifade ediyorum. Okuma yazma bilmeyen çocuklar telefonların asistanlarıyla istedikleri şeyleri açıyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

M.K. Düşünmüyorum. Çünkü çocuklara zararlı şeyler bile güzelmiş gibi anlatıldığında inanırlar. Çocukların içinde kötülük olmadığı için, her şeyi ve herkesi masum sanırlar.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

M.K. Tabi ki. Çocuklar kötü şeylerden etkilenme konusunda oldukça hassastır ve bunların etkileri uzun yıllar boyunca çocuklardan silinmiyor.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

M.K. Çocuklara telefon değil oyuncak ya da kitap verilmelidir. Birkaç veli yemek yemeyen çocuklarına telefon verdiklerini iletiyorlar. Bende bunun yanlış olduğunu kendilerine ifade ediyorum. Bu hareket bir alışkanlığa dönüşebilir, çocuk her yemek yiyişinde elinde telefon isteyebilir. Bu da gündelik hayatlarını etkiler. Çocuk ve aile arasında iletişim sorunu doğar.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

M.K. İsimlerini tek tek maalesef bilmiyorum.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

M.K. Bende dâhil diğer arkadaşlarımla her şeyi bildiğini düşünmüyorum.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

M.K. Böyle bir eğitim almadık ama almalıyız.

G.B. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

M.K. Düşünüyorum. Her içerik her yaş grubundaki çocuğa hitap etmez. Ailelerde buna göre hareket etmelidir. Uzun süren saatler boyunca telefonlar çocuklara

verilmemeli. Bir öğrencim, izlediği çizgi film karakteri gibi tepkiler verip bunun oldukça normal olduğunu düşünüyor.

G.B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

M.K. Özel eğitim merkezlerinde daha etkili olacağını düşünüyorum. Faydalı olabilir.

Görüşülen on beşinci eğitiminin cevapları bu şekildedir:

G.B. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?

G.G. İstemiyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?

G.G. Gördüğüm kadarıyla evet ilgilenmeye gayret ediyorlar.

G.B. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?

G.G. Kesinlikle hayır.

G.B. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?

G.G. Sadece canları sıkıldığı zaman istiyorlar.

G.B. Öğrencilerinizin ailelerinin çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?

G.G. Her aile telefon kullanımına müsaade etmiyor. Zaten burada çocukların konuşma güçlüğü, anlama eksikliği gibi durumlarını düzeltmeye çalışıyoruz o yüzden bunun için evet diyebilirim.

G.B. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?,

G.G. İzletmemeyi daha doğru buluyorum.

G.B. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?

G.G. Benimle paylaşan öğrencilerim var. Bu biraz öğretmenin öğrencisiyle kurduğu iletişim bağı ile alakalı. Çocuk kendisine yakın hissettiği kişilere her şeyi anlatabilir. Mesele çocuğa gerekli güveni aşlamak.

G.B. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?

G.G. Büyük bir bölümü için evet. Ama yine de çocuklar telefonlarla çok fazla haşır neşir olmamalı.

G.B. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve kalıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?

G.G. Düşünüyorum. Çocuklar her ne kadar iyi kötü ayrımını az çok bilse bile bazı şeylerin etkisi altında kalması çok kolay.

G.B. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

G.G. Çocuklar artık sokaklarda oyun oynayamadıkları için fazla arkadaşları olamıyor. O yüzden telefonu arkadaş olarak görebiliyorlar. İlk olarak çocuklara telefonun yakın bir arkadaş olamayacağı ifade edilmeli daha sonra çocuğa oyuncaklar verilebilir.

G.B. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?

G.G. Maalesef bu soruya cevap veremiyorum. Bilgi eksikliğim var.

G.B. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?

G.G. Hepsinin değil. Bazı arkadaşlarımız da telefonları ile fazla vakit geçirebiliyorlar.

G.B. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?

G.G. Bu zamana kadar eğitim almadım. O yüzden de oyunları bilmiyorum.

G.B. Özel eğitimli çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

G.G. Bütün çocuklar belli bir yaşa kadar kontrol edilmeli hele ki özel çocuklar biraz daha kontrol edilmelidir.

G:B. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

G.G. Amacına uygun olursa evet. Ama amacından saparsa işler istendiği gibi gitmez.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Teknoloji kabul edilsin ya da edilmesin hayatımızın bir parçası olmuştur. Sadece yetişkinlerin değil, küçük çocukların da hayatının önemli bir bölümünde teknoloji yer almaktadır. Ekranların giderek artması, çocukların dijital bir yaşamın içinde büyümelerini sağlamaktadır. Bu noktada, yetişkinlerin teknolojiyi doğru bir şekilde kullanmaları ve öğrenmeleri konusunda çocuklara teknoloji rehberliği yapmaları gerekmektedir.

Dijital akış içinde büyüyen çocuklar, kendileri keşfetmeden teknolojik cihazlarla tanışıyorlar. Bebeklerin odalarında anne-babaları tarafından oturdukları yerden kolaylıkla takip edilmesi için kurulan bebek kameraları, bebek telsizleri, ya da biraz büyük çocuklar için konumlarının da takip edildiği dijital kol saatlerinin kullanımı ve satışı giderek yaygınlaşmıştır. Teknoloji konusunda bilinçli aileler, çocuklarındaki ekran bağımlılığının oluşumunu engellemek için iki yaşına kadar televizyon ve telefon ekranlarından uzak tutmayı istemektedirler. Bazı anne-babalar ise yaramaz diye addettikleri çocuklarını susturmak, yemek yemeyen çocuklarına yemek yedirebilmek ya da uyutabilmek adına televizyon ya da telefon ekranlarına bağımlı hale getirebilmektedirler.

Olumlu ve olumsuz bütün yönleriyle teknolojinin varlığını kabul etmeli ve yine de dijitalleşmenin sosyal hayatlarımızdan ya da çocuklarımızın uykusundan çalmasına izin vermemeliyiz. Çocukların teknolojiyi öğrenmelerinin yetişkinlerden daha farklı biçimde olduğuna da dikkat edilmelidir. Çocukların yaşamış oldukları bütün sorunların kaynağı sadece teknoloji değildir. Teknoloji sadece olumsuzlukları tetikleyen bir unsur olabilmektedir ki bu da teknolojinin kullanımına bağlıdır.

Özel eğitim alması gereken çocuklara uygun okullarda gerekli eğitimi almaları gerekir. Bu süreç bir sağlık kuruluşu ile doğru orantılı bir şekilde yürütülmelidir.

Özel eğitilmiş çocuklara sahip aileler ilk olarak çocuklarını olduğu gibi kabul etmelidirler. Yapamadıkları eylemler için onu suçlamamalı, utandırmamalıdır. Ekonomik şartların elverdiği şekilde çocuğa özel bir yaşam alanı sunulmalı ve zihinsel-bedensel gelişimini destekleyen materyaller alınmalıdır. Ev içinde ortak alınacak her karar çocukla birlikte alınmalı, fikirlerine önem verildiği gösterilmelidir. Okulda görmüş olduğu dersler ve aktiviteler evde de neşeli bir ortam sağlanarak

çocukla birlikte tekrar edilmelidir. Çocuk anlamakta güçlük çektiği zaman, üzerine öğrenmesi için baskı kurulmamalıdır. Dersten ve aktiviteden sıkıldığında, dinlenmesi için çocuğa süre tanınmalıdır. Ebeveynler, gerektiği zaman çocukları yapmadan önce aktiviteleri ya da motor becerileri, çocuğun anlayacağı düzeyde göstermelidir. Aile ile birlikte girilen toplumsal ortamda çocuğun farklılığı sürekli olarak dile getirilmemeli, çocukta dışlanma psikolojisi oluşturulmamalıdır.

Anne ve babalar çocuklarıyla geçirdiği süre içinde televizyon, bilgisayar, telefon ve tablet gibi, çocuğun dikkatini sosyal yaşam içinde dağıtıp, ilgisini tek bir yöne toplayan bu uyarıcılardan çocuklarını uzak tutmalıdırlar. Özel eğitimli ya da normal çocukların ilgi alanlarının farklılığı göz önünde bulundurularak kimse ile kıyaslanmamalıdır. Böyle bir durum, çocuğun özgüvenini yıkıp ve başarabilme umutlarını tüketebilir. Eğer mümkünse çocuğa çıkardığı kıyafetleri toplaması, çocuk makası kullanarak (olası bir kazayı engellemek amacıyla) kâğıt gibi şeyler kesmesine müsaade etmek gibi basit düzeyde sorumluluklar verilmelidir. Motor becerilerinin gelişimini sağlayacak oyuncaklar alınmalı, bu oyuncaklar çocuğun gerçeklik algısını yıkmamalıdır (oyuncakların şekli, rengi ve boyutuna dikkat edilmelidir. Zira mor bir oyuncak patates çocuğun gerçeklik algısını bozabilir).

Sorumluluk bilincinin oluşması için özel eğitimli çocuklara çiçek sulama, evcil hayvan besleme gibi görevler verilmelidir. Konuşma zorluğu yaşayan çocuklarla da sık sık sohbet edilmeli, konuşma becerilerinin gelişmesi sağlanmalıdır.

Sadece ailelerin ve çocukların eğitim almış oldukları kurumlarda çalışan öğretmen ve yöneticilerin değil, çocuk odaklı haber yapan gazetecilerin ve diğer yayın kuruluşlarının da haber üretim süreçlerine dikkat etmeleri gerekmektedir. Çocukların ilgili haberlerde sadece bir meta haline getirilmemesi, ifşa edilmemesi gerekmektedir. Sosyal hayatlarına zarar verebilecek her türlü ithamdan da uzak tutulmaları oldukça önemlidir. Savunma mekanizmalarının zayıf olması sebebi ile çocukların korunması topluma, ailelerine ve toplumun dördüncü gücü olan gazetecilere büyük bir rol düşmektedir.

Araştırmanı yapıldığı Eryaman Özel Eğitim Merkezi'nde derinlemesine mülakat görüşmesi yapılan on beş eğitimcinin verdiği cevaplara göre katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir;

1. On iki katılımcının öğrencileri kendilerinden telefon istemezken, kalan üç katılımcının öğrencileri bazen istiyor demiştir.

2. On katılımcı ailelerin çocukları ile ilgili olduğunu düşünürken, beş katılımcı bazılarının ilgili bazılarının ilgisiz olduğu yönde cevap vermiştir.
3. On beş katılımcı sadece molalarda telefon kullandığını belirtmişlerdir.
4. Beş katılımcı uyku ve yemek saati olmadığını belirterek bu soruya hayır demişlerdir. Dört katılımcı yemek saatlerinde bazen izlediklerini söylemiştir. Kalan altı katılımcı ise öğrencilerin bazen istediğini ancak telefon vermediklerini belirtmişlerdir.
5. Katılımcılardan beş tanesi bu soruya ailelerin çocuklarının ne izlediğini kontrol ettiklerini söylerken, dört tanesi düşünmediklerini, geriye kalan altı tanesi aileye göre değiştiğini ifade etmişlerdir.
6. On bir katılımcı bu soruya izletmediklerini söyleyerek, dört katılımcı izlettiklerini belirtmişlerdir.
7. On iki katılımcının öğrencilerinin bazen paylaştığını söylerken, üç katılımcının öğrencilerden böyle bir paylaşım almadıklarını söylemişlerdir.
8. On iki katılımcı öğrencilerinin öz denetimlerinin olmadığını, üç katılımcı bazısının öz denetim sahibi olduğunu belirtmiştir.
9. On bir katılımcı kesinlikle bu soruya izledikleri içeriklerden etkilenirler derken sadece bir katılımcı ne izlediklerine bağlı demiştir.
10. Bu soru katılımcıların öznel cevaplarını içerir. Genelde öneri diyebileceğimiz türde cevaplardır. Bu öneriler telefon, tablet ve televizyon kullanımının yasaklanması, eğitici oyuncaklar ve kitaplarla çocukla ailenin vakit geçirmesi, çocuğun aktif katılımının sağlanması, ilgilerinin telefon dışında bir alana kaydırılması ya da telefonun kısıtlı zaman aralığında ödül olarak verilmesi ve telefonun zararlarının çocuklara uygun bir şekilde anlatılması gerektiği ifade edilmiştir.
11. On iki katılımcı dijital oyunların zararlı olduğunu ama hangilerinin zararlı olduklarını bilmediklerini söylerken bir katılımcı Momo oyununu, iki katılımcı da Mavi Balina oyununu duyduklarını söylemişlerdir.
12. Dokuz katılımcı eğitimcilerin telefonların zararlarını bildiklerini düşündüklerini kesin olarak düşündüklerini söylerken bir katılımcı bu soruya hayır demiştir. Kalan beş katılımcı ise hepsinin bildiğini düşünmediğini söylemiştir.

13. Bütün katılımcılar teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verilmesinin gerekli olduğunu savunmuşlardır.
14. Bütün katılımcılar, çocukların ne izlediğinin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor.
15. Sekiz katılımcı bu soruya telefonun davranış ya da konuşma bozukluklarını düzeltmeyeceğini düşündüklerini söylerken yedi katılımcı telefonun bu amaçla kullanılırsa faydalı olabileceğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların verdikleri cevaplar göz önünde bulundurulursa, aynı kurumda çalışan eğitimcilerin soruların büyük çoğunluğuna farklı cevaplar verdikleri saptanmaktadır. Özellikle dördüncü soru için çalışanların beş tanesinin yemek ve uyku saatlerinin olmadığını söylemesi, dört katılımcının da yemek yerken telefon istediklerini söyledikleri dikkat çekmiştir.

Özel eğitim veren kurumlardaki eğitimcilere daha fazla sorumluluk düşmektedir. Verilen cevaplara göre eğitimciler, özel eğitimli öğrencilerinin içe kapanık olduklarını ifade etmişlerdir. Eğitimciler ilk olarak öğrencilerinin dil gelişimlerini ve kendilerini ifade etme becerilerinin gelişmesini desteklemelilerdir.

Cep telefonu gibi teknolojik aletlerin kullanımını çocuklar büyüklerinden görerek öğrenmektedirler. Çocukların, rol model alma ve taklit etme yaş gurubu olan özellikle üç, dört ve beş yaş grubundaki özel eğitimli çocuklar ekranlardan olabildiğince uzak tutulmalıdırlar. Çocuğun aktif katılımının sağlandığı oyunlarda çocukla beraber anne babalar ya kardeşler ve eğitimciler çocukla birlikte zaman geçirmelilerdir.

Ebeveynlerin yapmış olduğu en büyük hata, uyumayan ya da yemek yemeyen çocuklara telefonda bir şeyler izleterek akıllı durmalarını (!) sağlamaya çalışmak oldukça yanlış bir harekettir. İncelenen yaş grubundaki çocuklar için bu tür davranışlar çok kolay bir şekilde davranış biçimi haline gelmektedir. Bir hareketin davranış biçimi haline gelmemesi içinde o hareketin sürekli olarak tekrarlanmaması gerekmektedir.

Cep telefonları ve diğer teknolojik aletler tamamen zararlıdır diye bir düşünce günümüzde oldukça eksik bir düşüncedir. Hayatımızı kolaylaştıran teknoloji ve cep telefonları olumlu yönde kullanıldığı zaman, özel eğitimlerine katkı sağlayan bir unsur haline de gelebilir. Nitekim tez çalışması içinde yer verilen Milli Eğitim Bakanlığı'nın uygulaması güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Bazı eğitimcilerde göre telefonlar öğrencileri için olumsuz bir araçtır. Eğitimcilerde telefon ve teknolojinin tamamen zararlı olduğu algısını yıkabilmek için bu konuda kendilerine de eğitim verilmesi oldukça gereklidir.

Özel eğitimli üç, dört ve beş grubundaki çocuklar gerekli ilgi gösterildiği zaman konuşma bozuklukları, yeme-içme sorunları, özel öğrenme güçlükleri düzelebilmekte ve sosyal yaşamlarını daha kaliteli bir şekilde yaşama şansına sahip olabilmektedirler. Aileler de çocuklarına daha fazla ilgi gösterip onlarla oldukça kaliteli zaman geçirmelilerdir. Aynı zamanda eğitimcilerin de ilk hedefi öğrencilerini anlamak ve onlara yardımcı olmak olmalıdır.

Her çocuk çok kıymetlidir. Aile içinde ve okulda kendilerine gereken ilgi ve sevgi verilirse bütün çocuklar hayatlarında daha başarılı, özgüvenli, kendine ait sorumluluklar alabilen bireyler haline geleceklerdir.

Kısacası her çocuk özeldir, her çocuk içinde bulunduğu ortamda sevgi ve ilgiyi hak eder.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O., Batur, H., Ekşili, N. (2014). Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19)
- Aksaray, S. (2011). Siber Zorbalık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 20 (2).
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. & Çimen, S. (2001). *Çocuk Gelişimi 1*. İstanbul: Ya-Pa.
- Aziz, A. (2012). *İletişime Giriş*. İstanbul: Hiperlink Yayınları
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Bal, E. (2014). *Teknoloji, Gençlik ve Mobil Yaşam*. Literatürk Yayınları: Konya
- Bayhan, P. Ve Artan, İ. (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Buluş B., Buluş G. C. (2020). Kültür Endüstrisi Ürünü Olarak Dijital Oyunlar ve Dijital Ekonomi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 2(21) 6.
- Bülbül, R. (2000). *Uluslararası İletişim*. Konya: Damla Ofset
- Cohen, D. Çev: Şaşzade, M. (2015). *Çocuk Zihni Nasıl Gelişir*. İstanbul: Doruk Yayınları
- Çavuş, S. Ayhan, B. Tuncer, M. (2016). Bilgisayar Oyunları ve Bağımlılık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43.
- Editör: Çoban, B. İçinde: Çığ, Ü. (2011). *Kadife Karanlık 2*. İstanbul: Su Yayınevi
- Editör: Rigel, N. İçinde: Batuş, G. (2005). *Kadife Karanlık*. İstanbul: Su Yayınevi.
- Editör: Rigel, N. İçinde: Altay, D. (2005). *Kadife Karanlık*. İstanbul: Su Yayınevi.
- Ergüney, M. (2017). İnternetin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar Üzerindeki Etkileri Hakkında Bir Araştırma. *Ulakbilge*, 5 (17), 1917-1938
- Fiske, J. Çev: Prof. Dr. İrvan, S. (2012). *Popüler Kültürü Anlamak*. İstanbul: Parşömen Yayıncılık

- Geray, H. (2017). *İletişim Alanından Örneklerle Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Ütopya Yayınevi Ankara.
- Goodwin K. Çev: Er, T. (2018). *Dijital Dünyada Çocuk Büyütmek Teknolojiyi Doğru Kullanmanın Yolları*. İstanbul: Aganta Yayınları
- Gülsoy, S. (2019). Oyun, Kültür ve Zaman. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* Sayı 62.
- Güneş, V. (2016). Postmodern Pazarlama Unsurlarının Sanal Oyunlar Üzerinden Tüketicide Bıraktığı Etki PokemonGo Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: CİEP Özel Sayısı: 347-360.
- Güngör, N. (2011). *İletişime Giriş*. Siyasal Kitabevi Ankara.
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına Devam Eden Beş Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum Ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması Ve Uygulanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karayağız Muslu, G., Bolışık, B. (2009). Çocuk ve Gençlerde İnternet Kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5):445-450.
- Kırık, A.M. (2019). *Yeni Medyada Çocuk ve İletişim*. Ankara: Çizgi Kitabevi
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (1), 221
- Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2007). *Gazeteciliğin Esasları*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Kubilay, Ç. ve Durna, T. (2010). Türk Basınında Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tartışması: Haber Metinleri ve Köşe Yazılarında Hüseyin Üzmez Vakası'na İlişkin Eleştiril Analiz. *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültür ve İletişim Dergisi*. 13(1).
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013) Ankara
- Neuman, W.L. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Cilt:1 Ankara: Yayın Odası

- Ördem, Ö. (2014). Sosyolojik Açıdan Çocukta Sosyal Diyalog Ve İktidar. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 255-274.
- Pegem Akademi. (2017). *Özel Eğitim Hizmetleri. Rehberlik ve Özel Eğitim* Ankara: Pegem Akademi.
- Peker, A. (2013). *İnsani Değerler Yönelimli Psiko-Eğitim Programının Problemlili İnternet Kullanımı Ve Siber Zorbalık Üzerindeki Etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Ritzer, G. Çev: Pekdemir, M. (2011). *Küresel Dünya*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. (13. Baskı). Ankara: Gönül.
- Senemoğlu, O. (2017). Tüketim, Tüketim Toplumu ve Tüketim Kültürü: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *İnsan ve İnsan Dergisi*. 4/12
- Taner, N. (2013). Kullanıcıların Akıllı Telefon Değerlendirmeleri: Kastamonu Şehir Merkezinde Bir Uygulama. *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*. 1(2), 127-140.
- Taylan, H. Hüseyin. Kara, H. Zahid. Durğun, A. (2017). Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıkları ve Oyun Tercihleri Üzerine Bir Araştırma. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (1)
- Tekin, H.H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi* Cilt:3 Sayı: 13
- Tokgöz, O. (2010). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Usluata, A. (1985). *İletişim*. İstanbul: Yenyüzyıl Kitaplığı İletişim Yayınları
- Uzun, R. (2011). *İletişim Etiği Sorunlar ve Sorumluluklar*. Ankara: Dipnot Yayınları
- Yayla, A. (2006). Küreselleşme (Globalizm) ve Folklor (Milli Kültür). *Folklor ve Edebiyat Dergisi*, 12(454) 11-18
- Yıldırım, Y. (2018). *Dijital Kültürde Çocuk Yetiştirmek*. Eskişehir Nisan Yayıncılık.
- Yılmaz, A. ve Biricik, Z. (2017). Sağlık İletişiminde Dijital Medya Kullanımının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri: Sosyal Medya ve Çevrim içi Oyunlar Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk İletişim Dergisi*. Sağlık İletişimi Özel Sayı.

Yılmaz, M. ve Candan, F. (2018). Oyun Sanal İntihar Gerçek: “The Blue Whale Challenge/Mavi Balina” Oyunu Üzerinden Kurulan İletişimin Neden Olduğu İntiharlar Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi Akdeniz İletişim Dergisi* 30.

Yücel, V. (2019). Zararlı Dijital Oyunlar ve Çocuklar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(7), 341-353.

Çevrimiçi Kaynakça

URL-1 https://www.ekodialog.com/Makaleler/kuresellesme_paradoks_2.html
(Erişim Tarihi: 20.12.2018)

URL-2 <https://t24.com.tr/haber/mavi-balina-oyunundan-kurtulanlar-anlatiyor-eger-tamamlamazsam-annem-olecekti,842185> (Erişim Tarihi: 02.01.2020)

URL-3 <https://www.sabah.com.tr/avrupa/2019/02/28/ingilterede-ailelere-intihar-oyunu-momo-uyarisi-cocugunuzun-youtubeda-ne-izledigine-dikkat-edin> (Erişim Tarihi: 02.01.2020)

URL-4 <https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> (Erişim Tarihi: 03.01.2021)

URL-5 https://www.academia.edu/25518908/%C4%B0nternette_%C3%87ocuklara_Y%C3%B6nelik_Riskler_ve_Ailelerin_Bilin%C3%A7lendirme_Faaliyetlerindeki_Rol%C3%BC (Erişim Tarihi: 03.01.2021)

URL-6 <https://www.bbc.com/turkce/41281200> (Erişim Tarihi: 03.01.2021)

URL-7 <http://inet-tr.org.tr/inetconf19/bildiri/9.pdf> (Erişim Tarihi: 04.01.2021)

URL-8 <https://www.hurriyet.com.tr/aile/yazarlar/ceylan-sekerici/anne-babalar-bu-oyuna-dikkat-mavi-balina-ve-momodan-sonra-yeni-tehlike-mavi-bebek-41559345>
(Erişim Tarihi: 19.01.2021)

URL-9 <https://www.milliyet.com.tr/mavi-balina-benzeri-momo-oyunu-nedir--molatik-8907/> (Erişim Tarihi: 19.02.2021)

URL-10<https://www.ozguroner.dr.tr/guncel-yazilar/ekran-zamani-ve-cocuk-gelisimi.html> (Erişim Tarihi:04.05.2021)

URL-11<https://www.trthaber.com/haber/turkiye/vanda-mavi-balina-intihara-surukledi-410758.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-12<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201901291037356239-emine-karadag-intihar-mavi-balina-liste/> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-13<https://www.hurriyet.com.tr/aile/yazarlar/sumeyra-aydin/tehlikeli-oyun-momo-cocuklari-intihara-surukluyor-427995> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-14<https://www.cnnturk.com/dunya/momo-oyunu-yuzunden-iranda-bir-cocuk-hayatini-kaybetti> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-15<http://hayatozelegitim.com.tr/V2/ozel-egitim-ve-engel-turleri> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)

URL-16<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115674> [adresinden](#)
[08.07.2021](#) (Erişim Tarihi: 10.06.2021)

URL-17<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2020/03/11/3-6-9-12-yas-kurali-cocuklarin-yasina-gore-uygun-elektronik-cihaz-kullanimi> (Erişim Tarihi: 17.12.2020)

Ek1. Derinlemesine Mülakat Formu

SORULAR

1. Okulunuzda eğitim gören çocuklar ders esnasında öğretmenlerinden telefon istiyor mu?
2. Öğrencilerinizin aileleriyle iletişimi nasıl? Aileleri çocukları ile ilgili mi?
3. Öğretmenleriniz mesai saatleri içinde telefonları ile meşgul oluyor mu?
4. Öğrencileriniz okulda yemek yerken ya da uyku öncesinde bir şeyler izlemek istiyor mu?
5. Öğrencilerinizin aileleri çocuklarının telefonda ne izlediğini kontrol ettiğini düşünüyor musunuz?
6. Gün içindeki derslerde öğrencilerinize çeşitli içerikler izletir misiniz?
7. Öğrencileriniz yaşadıkları sorunları ve korkuları ya da telefonda izlemiş oldukları içerikleri öğretmenleri ile paylaşır mı?
8. Öğrencilerinizin zararlı içeriklere karşı öz denetim sağlayabileceğini düşünüyor musunuz?
9. İzlemiş oldukları içeriklerin çocuklarda olumsuz ve alıcı etkiler bırakacağını düşünüyor musunuz?
10. Aşırı telefon kullanımının önüne geçilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?
11. Çocuklara zarar verebilecek oyunların neler olduğunu biliyor musunuz?
12. Kurumunuzdaki eğitimcilerin cep telefonu ve zararları konusunda bilgili olduğunu düşünüyor musunuz?
13. Eğitimcilerinize teknoloji ve zararlı oyunlar konusunda eğitim verdiniz mi/ vermeyi düşünüyor musunuz?
14. Özel eğitilmiş çocukların, diğer çocuklardan farklı olarak izlemiş oldukları içeriklerin kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?
15. Çocuklardaki davranış bozuklukları ya da konuşma güçlüklerinin telefon kullanarak da geçebileceğini düşünüyor musunuz?

